



**R. P. Georgii de Rhodes Avenionensis S. J. disputationum
theologiae scholasticae tomus ...**

Rhodes, Georges de

Lugduni, 1661

Disputatio II. De cognitione intuitiva essentiae ac perfectionis Diuinæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81987](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81987)

omnia: negationem, quæ omnia de Deo negat: superlationem quæ Deum euehit supra omnia: Ignorantionem, quæ Deum videt in caligine, & non nisi nesciendo nouit. Vide omnino Petauium l. i.



DISPUTATIO II.

De cognitione intuitiua essentia, ac perfectionis diuina. q. 12.

Videre Deum, est participare Dei vitam.



COGNITIONE obscura, & Aenigmatica quam habent viatores de Deo, intra nebulam, & caliginem, transeo ad visionem illam clarissimam, & facie, ad faciem, quæ beatorum hæreditas est. *Gloria Dei viuens homo* (inquit Irenæus l. 4. c. 3.) *vita autem hominis visio Dei.* Subsistentia enim vitæ participatione Dei euenit, Dei autem participatio, est videre Deum; quæcunque verò hætenus dixi, ostendere aliquatenus possunt quanta & quam stupenda sit magnitudo Dei, nunc quæ dicere aggredimur manifestè demonstrant quàm sit mirabilis eius pulchritudo, quæ defixos beatos tenet aspectu & amore sui, de hac ergo visione ut dicam distinctè quatuor video esse capita ad quæ omnia reuocentur. Primum sit possibilitas eius, & existentia. Secundum principia effectiua. Tertium causa formalis extrinseca, obiectum scilicet tum primum tum secundarium. Quartum causa formalis intrinseca quidditas nimirum, & proprietates.

Partitio disputationis.

QVÆSTIO I.

De possibilitate ac existentia visionis Dei.

Art. 1. 3. 4.

POSSIBILIS erit cognitio hæc immediata, clara, propria, si possit intellectus creatus cognoscere Deum in se ipso, facie ad faciem, & sicuti est, ubi duplex est controuersia. Prima vtrum naturaliter id intellectui alicui sit possibile. Secunda vtrum id sit possibile supernaturaliter.

SECTIO I.

De possibilitate visionis Dei per vim naturalem.

Artic. 4.

POSSE Deum videre naturaliter, est posse producere ac recipere visionem illam tanquam sibi debitam, & proportionatam sine concursu, aut auxilio indebito. Difficultas igitur est vtrum intellectus aliquis creatus aut etiam creabilis sufficientes habere possit vires, ad videndum eo modo Deum sine vlla eleuatione, in qua sanè celeberrima, & difficillima controuersia, video longè facilius esse aliena reicere quàm statuere certè quid dici debeat; quod tamen ut in re obscurissima præstem clarissimè proponendus in primis est.

§. I.

Status difficultatis, & multiplex ratio dubitandi.

Quid sit cognitio intuitiua.

CERTUM itaque primò est visionem intuitiuam essentialiter differre à cognitione quæ dicitur abstractiua, est autem difficile statuere in quo positum sit essentialiter illud discrimen; primò enim non in eo differunt, quod cognitio abstractiua, non omnes attingat formalitates quæ sunt in obiecto, sed præscindat & abstrahat vnam ab alia. Intuitiua verò

nulla vtatur abstractione, sed hoc esse falsum ostenditur quæst. 3. Deinde non videntur etiam rectè assignare discrimen istud, alij, quod cognitio intuitiua feratur in rem ipsam, ut actu hic & nunc præsentem & existentem. Hoc enim est difficile, quia possibilia cognoscuntur à Deo intuitiue, & si destrueretur existentia obiecti præsentis, relictâ in oculo eius specie, ac visione, non est dubium quin visio manens esset intuitiua, cum eadem esset, ac prius, alioqui discrimen harum cognitionum esset tantum denominationis extrinseca. Tertio neque rem omnino explicare videtur sententia communis, visionem intuitiuam esse illam quâ obiectum cognoscitur per speciem propriam immediatè illud representantem; abstractiuam, quâ cognoscitur per speciem quæ immediatè representat alterum. Hoc (inquam) videtur difficile, quia potest Deus sine specie propria producere visionem intuitiuam, & sine specie aliena producere abstractiuam. Neque satis est dicere quod Deus suppleat tunc concursum speciei propriæ; nam quaeritur in quo differat concursus iste speciei propriæ, à concursu speciei alienæ. Hoc enim est discrimen visionis, & cognitionis abstractiue quod inuestigamus. Deinde beati ut dicitur postea creaturas intuitiue in Deo vident, sine specie propria, & Deus se ipsum intuitiue videt in creaturis: idèque satis etiam non est dicere quod cognitio intuitiua obiectum cognoscat in se, abstractiua verò in alio.

Certum igitur secundò est verum discrimen ytriusque huius cognitionis esse, quod intuitiua, ita cognoscat obiectum ut est in se ut non cognoscat illud instar alterius, siue prout est alteri simile: abstractiua verò, ita cognoscat illud in alio, ut cognoscat instar alterius, id est prout simile alteri, & veluti proprietatibus eius indutum; hoc enim conuenit, ut patet, cognitioni cuiuslibet abstractiue, nam per eam apprehenditur Deus ad modum *senis*, & Angelus ad modum *iuuenis alati*. Vnde cognitionem hanc vocat Apostolus per speculum, & Aenigma, quia fit per medium imperfectissimum ad cuius similitudinem concipitur Deus; omnibus autem cognitionibus intuitiuis commune est, ut obiectum non apprehendant instar alterius, siue ad modum alterius, ut patet in omni cognitione quâ percipimus obiecta simul cum sensu; nam ea cognoscimus ut sunt in se ipsis, & ut ita dicam ad modum sui, non ad modum alterius: sic visio Dei, attingit Deum ut est in se non autem ad modum, & instar rerum creaturarum, hoc enim vocat Apostolus facie ad faciem, id est sine medio vlllo interposito, cuius instar cognoscatur Deus, sed sicut cogniti à Deo sumus, & sicut ego cognosco hominem, inter cuius faciem, & meam nihil omnino interpositum est, & hoc sine dubio significat vulgaris sententia, quæ cognitionem intuitiuam vocat eam quæ obiectum attingit per species proprias, id est instar sui non instar alterius: abstractiuam quæ fit per species alienas, id est ad modum alterius.

Superesset hic addere quid sit posse facere aliquid naturaliter, quid posse facere obediencialiter siue supernaturaliter, breuiter dico fieri naturaliter posse illud quod ita est proportionatum ut fieri possit sine concursu indebito, & auxilio improporcionado: illud autem fieri non potest nisi obediencialiter, quod est ita improporcionado ut fieri non possit sine concursu & auxilio indebito, ut patet ex his quæ de potentia obedienciali dicta sunt suo loco. Sensus ergo quæstionis est, vtrum cognitio illa Dei ut est in se, & ad modum sui, non autem instar alterius ita sit subtilis, & eleuata ut nullus fieri possit à Deo intellectus, qui elicere vitaliter illam possit nisi eleuatus per concursum indebitum.

Verum discrimen cognitionis intuitiue ab abstractiua.

Quid sit fieri naturaliter aut supernaturaliter.

Ratio

Prima ratio dubitandi.

Ratio dubitandi primo negatiua est, quia nullo argumento vel extrinseco, vel intrinseco probatur implicantia creaturæ quæ Deum videat sine concursu, & auxilio indebito: nihil assertur ex autoritate quod non explicetur facillimè: nihil ex ratione quod non soluatur euidenter, vel etiam quo non probetur Deum etiam obedientialiter videri non posse.

Secunda ratio dubitandi.

Secundò argumentatur Durandus in 4. dist. 49. q. 2. omnis potentia cognoscitiua potest naturaliter attingere obiectum quodlibet contentum sub ratione formali obiecti sui connaturalis; sed Deus propterea clarè visibilis continetur sub ratione formali adæquata intellectus: ergo potest naturaliter illum videre, minor est certa, quia si Deus non contineretur sub ratione formali obiecti intellectus, ne supernaturaliter quidem attingi posset ab intellectu, imò obiectum adæquatum eius est ens ut sic: ergo nulum excludit ens, maior ergo probatur, intellectus potest attingere naturaliter totum illud cum quo habet proportionem connaturalem, sed habet proportionem cum omni eo quod continetur sub ratione formali obiecti sui, nam obiectum illud formale non est aliud quam proportio talis obiecti cum potentia, ergo. &c. Confirmatur quia potest Angelus cognoscere naturaliter totum illud cuius superat naturaliter perfectionem, sed superat naturaliter totam perfectionem visionis beatæ, ergo naturaliter potest illam videre: ergo illa non est supernaturalis.

Tertia ratio dubitandi ratio ex Molina.

Tertiò argumentatur Molina difficillimè: potest intellectus aliquis creari à Deo qui contineat in se totam perfectionem cōiuncti ex intellectu S. Petri & lumine gloriæ, ille intellectus videret Deum connaturaliter æquè ac nunc connaturaliter Deum videt intellectus D. Petri iunctus cum lumine gloriæ; nam certum est quod huic coniuncto connaturaliter debita est visio Dei: ergo potest creari à Deo intellectus qui sine auxilio indebito Deum videat. Probatur maior quocunque intellectu habente vim finitam ad intelligendum, potest creari à Deo intellectus perfectiorem & perfectiorem in infinitum vim habens ad intelligendum; sed coniunctum ex intellectu & lumine gloriæ finitam vim habet ad intelligendum, ergo Deus facere potest intellectum qui saltem æqualem habeat vim ad intelligendum ac coniunctum illud ex intellectu & lumine. Cur enim sicut Deus facit in Angelis species quæ continent perfectionem plurimum aliarum specierum, non poterit facere intellectum qui contineat perfectionem intellectus, & luminis gloriæ.

Quarta ratio dubitandi de substantia supernaturali.

Quartò si potest dari substantia supernaturalis, dari etiam poterit intellectus qui videat Deum connaturaliter; non ostenditur implicare substantiam supernaturalem, ergo neque implicat intellectus Deum videns connaturaliter, maior euidenter est, quia substantia illa vocaretur tantum supernaturalis cui debita essent accidentia ista supernaturalia, lumen gloriæ, visio Dei, &c. Probatur minor, nulla esse potest maior ratio cur creari possit accidens supernaturale, quàm substantia; ordo enim substantiarum non est inferior ordine accidentium, neque Deus est minus potens in creandis substantijs quàm in accidentibus, sed potest creare accidentia supernaturalia, ergo & substantias. Deinde Deus est sine dubio substantia supernaturalis, Christus est compositum substantiale supernaturale. Neque dubitari potest quin Vnio hypostatica, sit substantialis & supernaturalis, ergo substantia supernaturalis non implicat, cui debitum sit lumen gloriæ, quod etiam sine dubio fuit debitum Christo Domino. Denique si est possibilis virtus supernaturalis, cur erunt impossibiles intellectus & voluntas eiusdem ordinis.

Difficultatis resolutio, & efficax eius probatio.

Dico primò nulla creatura existens, aut de potentia ordinaria creabilis, Deum videre potest per vires naturæ. Ita Catholici omnes contra Eunomium & Aëtium, & qui eos sequuti sunt, hæreticos Anomæos, stultissimè asserentes, Deum non minus notum nobis esse quàm sibi, idem necessariò supponebat Pelagius, negans necessariam esse gratiam ad beatitudinis assequutionem & expressè tenebant Beguardi, & Beguina vt refertur in Concilio Viennensi sub Clemente V. neque Durandus excusari ab eo errore potest, quantumvis benignè illum exponat Molina.

Primò enim apertè in eam rem sunt scripturæ. 1. ad Timotheum 6. *Beatus, & solus potens, &c. qui lucem habitat inaccessibilem, quem nemo hominum vidit sed nec videre potest*, & c. 1. dicitur solus esse immortalis ac inuisibilis. Deinde solus Deus dicitur cognitionis illius esse causa Rom. 6. *Stipendium peccati mors gratia autem Dei vita æterna*. Psalm. 83. *gratiam, & gloriam dabit Dominus*, 1. ad Corinthios 2. *que Dei sunt nemo nouit nisi spiritus Dei*, Matth. 11. *nemo nouit filium nisi pater, neque patrem quis nouit nisi filius*, &c.

Secundò idem expressè definitum habetur à Clemente V. in Concilio Viennensi aduersus Beguardos vt refertur Clementina ad nostrum, de hæreticis, & in omnibus Concilijs, vbi damnatus est Pelagius negans necessitatem gratiæ supernaturalis ad gloriam promerendam. Et nouissimè à Pio V. & Gregorio XIII. inter errores Michaëlis Baij, etiam ille damnatus est, art. 11. & 18.

Tertiò idem vnanimiter tradunt patres. Irenæus l. 4. c. 37. *Homo ipsum non videt, ille autem volens videtur ab hominibus quibus vult, incapabilis & incomprehensibilis, visibilem se comprehensibilem, & capacem hominibus præstat*, S. Maximus Centuria 1. non potest anima ad cognitionem Dei attingi, nisi condescensit quodam vsus, ipsam animam tangat, & ad se euehat, Athanasius orat. contra Idola, Deum à nemine cognosci posse nisi per effectus fusè probat & eleganter. Nazianzenus orat. 2. de Theologia. *Idcirco media* (inquit) *inter nos ac Deum corporea hæc caligo interiecta est, non secus ac nubes illa inter Aegyptios & hebræos: posuit enim tenebras latibulum suum hoc est crassitiem nostram*; idem asserunt Basilus l. 1. contra Eunomium, Cyrillus l. 11. Thesauri, & Chrysostomus homilijs quinque de incomprehensibili Dei natura, aded vt visus sit contrario errori fauere vt dicitur postea. Inter Latinos Patres eximie probat hoc Augustinus epist. 112. c. 14. & l. 12. ciuitatis c. 9. adeo vt hoc omnino sit de fide.

Quartò ratio naturalis quæ illud probet difficillimè inuenitur vt constabit ex sequenti assertionem.

Dico secundò nullus intellectus creabilis est à Deo qui Deum intuitiue cognoscere possit per vires naturæ, ita etiam Theologi ferè omnes cum S. Thoma hic & Scoto in 4. dist. 49. quæst. 11. nonnulli autem licet idem sentiant, aiunt tamen, id vix demonstrari. Maior in 4. dist. 49. q. 4. Molina q. 12. art. 5. disp. 2. Herice disp. 48. 64. Albertinus principio 1. Philosophice, q. 3. Theologica, Valentia p. 3. Becanus t. 1. c. 9. q. 5. Ripalda l. 1. d. 23. sect. 1.

Primò enim ita omnino colligitur ex scripturis vbi absolutè solus Deus esse dicitur *inuisibilis*, & eius perfectiones appellantur *inuisibilia Dei*, hoc autem esset falsum, si alicui creaturæ possibili esset naturaliter Visibilis, dicitur etiam *habitare lucem inaccessibilem*, ad quod exigitur vt illa nemini sit accessibilis sicut

Nulla creatura visio Dei est naturalis.

Prima probatio ex scripturis.

Secunda probatio ex Concilijs.

Tertia probatio ex patribus.

Nulla creaturæ possibilis visio Dei est naturalis.

sicut antequam esset homo improprie dictus fuisset sol esse inuisibilis. Deinde dicitur solus filius nouisse patrem, *neque patrem quisquam nouit nisi filius*. Hoc (inquam) verum esse non posset, si esset possibilis aliqua creatura quæ Deum videret naturaliter. Præterea vita æterna non esset absolute gratia supernaturalis, & omnia auxilia quibus illam meremur non dicerentur esse supernaturalia, & exigere auxilium supernaturale, si autem compararentur cum solis creaturis existentibus, verum hoc non esset; sicut perfectio supremi Angeli si non existeret non posset dici supernaturalis, vnde argumentari licet efficaciter. Certum est visionem beatam esse supernaturalem, sed quod non superat exigentiam creaturæ cuiuscunque possibilis, sed tantum existentis non est supernaturale, alioqui proprietates supremi Angeli si non existeret, vt dixi, essent supernaturales respectu hominum, & aliorum Angelorum, ergo, &c.

Probatur
ex scriptu-
ris.

Probatur
ex patri-
bus.

Secundo illud est etiam de mente patrum qui dicunt absolute Dei visionem superare vires omnis creaturæ, v. g. Dionysius, *Vincit omnem rationem*, (inquit) & mentem. S. Maximus, *omnium mente prædicatorum fugit intellectum*. Cyrillus, *nullus Natura dei-
tatis capax est intellectus*. Deinde dicunt sæpissime nullam creaturam quia ex nihilo facta est, esse posse naturaliter impeccabilem, si autem naturaliter posset videre Deum, naturaliter esse posset incapax peccati ex se ipsa; quia cum visione Dei stare non potest peccatum. Hæc autem doctrina est Augustini, Fulgentij, Anselmi, & aliorum. Vnde argumentari etiam licet, nam nulla ratio probare potest nullam esse creaturam actu existentem quæ videre possit Deum, quæ non probetur id esse impossibile omni creaturæ, etiam possibili, vt patebit considerant; solus enim excessus infinitus perfectionis probare hoc potest de creatura existente, sed qualibet creatura possibilis infinite à Deo distat, ergo neque illa Deum potest videre naturaliter. Neque valet quod obijcit Herice, intellectum etiam instructum lumine gloriæ infinite à Deo distare, & tamen videri Deum ab eo connaturaliter; Negatur enim paritas, quia intellectus cum lumine gloriæ obediencialiter tantum & supernaturaliter ac instrumentaliter producit visionem vt dicitur postea.

Probatio
S. Thomæ.

Tertio ratio S. Thomæ hic art. 5. & l. 3. contra gentes c. 52. optima est, sed difficillima & à Scoto aliiisque tum recentioribus, tum antiquioribus latè impugnata, sed eam defendunt Suarez, Fasolus, Albertinus, Arrubal, Recupitus. Fundatur autem in eo principio quod modus cognoscendi, sequatur modum essendi, vnde fit vt Deus qui est actus purus nulli creaturæ obijci possit nisi modo potenciali non autem eo modo quo est in se siue vt est actus purus, videtur autem sic clarè proponi posse.

Deus non potest videri naturaliter ab vllò intellectu creabili prout est in se, si non possit obijci intellectui potenciali prout est actus purus, sed tantum instar entis potentialis; sed intellectui potenciali non potest obijci prout est actus purus: ergo non potest videri naturaliter ab vllò intellectu creabili eo modo quo est in se, sed semper obijcitur instar entis potentialis. Probatur minor, nam in maiori non est difficultas. Obiectum cognitum semper obijcitur intellectui cognoscenti, secundum modum immaterialitatis ipsius cognoscentis, sed modus immaterialitatis intellectus potentialis est potentialis, igitur obiectum cognitum semper representatur per modum potentialis, minor euidenter est; nam modus immaterialitatis seu abstractionis à materia duplex est, alter est iunctus simplicitati qui solius Dei proprius est: alter compositioni, qui conuenit omni enti

potentiali, etiam si vnum ens potentiale sit immaterialius quàm aliud non genericè sed specificè, nam supremus Angelus est immaterialior specificè Angelis inferioribus, sed non genericè, quia semper est potentialis.

Tota difficultas est in maiori quam sic probo primo à priori, ex notissimo illo Axiomate quod modus operandi, sic sequitur semper modum essendi, vt non possit esse illo perfectior; nam operatio est ab ipso esse, ergo necessario illud sequitur, neque potest illud superare si est naturalis, actus ergo naturalis, proportionari debet potentia, atque adeo essentia. Et hæc commensuratio actus ad potentiam non debet esse solum entitativa sed etiam representatiua, vt rectè notat Recupitus l. 6. quæst. 3. n. 31. adeo vt substantia cognoscenti, proportionetur, tum secundum entitatem, tum secundum representationem, representando scilicet obiectum iuxta modum immaterialitatis quem habet cognoscentis, quia quicquid recipitur ad modum recipientis recipitur. Confirmatur quia tota vis intelligendi fundatur in abstractione à materia, vt suppono ex Philosophia, ergo potentia cognoscentis superari non potest à modo immaterialitatis obiecti cogniti, alioqui naturaliter perfectiorem haberet modum cognitionis quàm immaterialitatis.

Maiora
priori pro-
bata.

Deinde à posteriori probatur eadem maior. Nam tota ratio cur nulla potentia materialis potest cognoscere rem spiritualement, est, quia obiectum, & potentia debent conuenire in modo immaterialitatis; similiter nulla potest afferri alia ratio, cur anima quamdiu est in corpore non possit intelligere spiritualia, nisi ad modum corporum; Deum enim obijcimus menti per modum *seis*, Angelum per modum *iunensis alati*, nam idè tantum hoc euenit, quia obiectum non representatur potentia nisi secundum modum immaterialitatis in quo est potentia, quod si verum est, manifestè sequitur quod intellectui potenciali actus purus representari non potest naturaliter nisi ad modum entis potentialis, sicut experimur quod intellectui affixo materie non representatur Angelus nisi ad modum entis materialis, & experimur etiam quod oculus qui flauo colore tinctus est, omnia flaua videt, & interposito vitro viridi omnia videt viridia.

Altera
probatio
maioris à
posteriori.

Hæc est vera & solidissima ratio S. Thomæ ducta ex puritate actus, cui similis etiam illa est quæ duci potest ex infinitate; nulla enim potentia finita magis potest naturaliter attingere obiectum infinitum prout infinitum, quàm effectum infinitum; sed non potest attingere naturaliter effectum infinitum: ergo neque obiectum infinitum vt infinitum. Probatur maior, nam potentia intelligens non minus est finita in ratione intelligentis, quàm in ratione efficientis, sed propter limitationem in ratione efficientis nihil potest producere nisi finitum, ergo propter limitationem in ratione intelligentis nihil infinitum attingere potest vt infinitum, sicut certum est esse impossibilem potentiam visuam finitam quæ naturaliter attingat coloratum infinite extensum, & intellectum finitum qui cognoscat naturaliter infinita possibilia.

Dices primò ex Scoto & alijs qui rationem sancti Thomæ allatam pluribus, & difficilibus impugnant argumentis. Si enim valeret illa, sequeretur quod Angelus inferior cognoscere non posset intuitiue Angelum superiorem, quia exceditur ab eo in modo essendi. Sequeretur etiam quod ne abstractiue quidem ab intellectu creato potest Deus cognosci nam de omni cognitione militat æqualiter ratio, quod obiectum non potest excedere potentiam in modo essendi. Denique visio beata est potentialis, & finita,

Ratio
S. Thomæ
à Scoto
impugna-
ta.

&

& tamen attingit actum purum, & infinitum ut in se est, ergo intellectus potentialis, & finitus potest similiter attingere actum purum, & infinitum; cur enim visio immediate hoc potest, intellectus immediate non potest. Similiter intellectus instructus lumine gloriæ cognoscit intuitivè Deum connaturaliter, & tamen est potentialis, ergo intellectus potentialis & finitus potest attingere connaturaliter actum purum.

Respond. Angelum superiorem attingi posse intuitivè ab Angelo inferiori, quia licet excedat eum in nobilitate quasi specificè, est tamen intra eundem gradum genericum immaterialitatis seu abstractionis à materia, ut ostendi. Deus autem est in gradu immaterialitatis superiori cum excludat potentialitatem & finitatem; abstrahit enim non solum à materia sensibili, & intelligibili, sed etiam ab omni potentialitate. Denique nego sequi quod abstractivè non possit cognosci actus purus ab intellectu potentiali, quia cognitio hæc abstractiva objicit sibi Deum modo potentiali, cum non attingat Deum eo modo quo est in se, sed secundum modum suum. Fateor visionem potentialem & finitam versari posse circa obiectum purum & infinitum, nego id posse intellectum potentialem & finitum: ratio est quia non necessariò datur proportio inter actionem, & effectum, sicut datur inter agens principale, & terminum, ut patet, nam actio cum sit via, & tendentia ignobilior esse potest effectui, agens principale non potest. Dixi principale ut præcluderem ultimam instantiam de intellectu habente lumen gloriæ qui licet potentialis ac finitus, attingit tamen actum purum, sed attingit ut instrumentum Dei ut postea dicam. Tantum addo simili argumento probari posse, quod creatura potest creare principaliter, quia creatio attingit effectum ex nihilo.

Secunda
impugna-
tio ratio-
nis sancti
Thomæ.

Dices secundò tunc obiectum est in cognoscente secundum modum naturæ cognoscentis, quando actio est proportionata cognoscenti; sed visio Dei erit semper potentialis, & finita, etiamsi cognoscatur Deus intuitivè, ergo licet cognoscatur Deus intuitivè, obiectum erit in cognoscente secundum modum cognoscentis. Deinde si obiectum & potentia convenire debent in modo essendi, Deus non potest cognoscere creaturam: substantia non poterit cognoscere accidens: potentia composita non poterit cognoscere nudam essentiam, præsciendò ab omni compositione cum accidentibus: intellectus singularis non poterit cognoscere univèrsale videtur enim eadem ratio. Denique certum est quod cognoscimus naturaliter Deum non esse potentialem & finitum: ergo potest cognosci à nobis Deus sub ratione actus puri, & infiniti.

Resp. actionem esse debere proportionatà cognoscenti, non solum entitivè, adeò ut sit potentialis sicut cognoscens est potentiale, sed etiam representativè adeò ut representet tantum tanquam potentiale ut satis probatum est, aliòqui obiectum non representabitur cognoscenti per modum abstractionis à materia propriæ cognoscentis. Cum dixi debere obiectum, & potentiam convenire in modo immaterialitatis, significavi tantum quod non debet obiectum excedere; si enim excedatur cognosci potest, sicut causa producere potest effectum imperfectiorem, non autem perfectiorem. Vnde mirum non est quod Deus cognoscat creaturam, substantia cognoscat accidens, potentia composita cognoscere potest nudam essentiam præsciivè simplicem; quia non propterea humani modi essentia excedit modum essendi potentiæ compositæ, neque obiectum univèrsale, superat modum immaterialitatis intellectus singularis. Fateor

Tom. I.

cognosci à nobis naturaliter quod Deus non sit potentialis & finitus, atque adeò cognosci negativè quod sit actus purus, & infinitus quod non excedit modum essendi intellectus potentialis, excederet autem si cognosceretur positivè ut actus purus, & infinitus.

§. III.

Duplex alia probatio posita veritatis.

Quartò argumentari efficaciter licet cum Vasque, Salas, Conink, implicat creatura quæ per vires sibi proprias sit impeccabilis, sit Dei amica & filia naturalis, sit beata ex se ipsa connaturaliter, creatura cui connaturalis esset visio Dei, haberet hæc omnia naturaliter; nam cum visione Dei repugnat peccatum, gratia est connaturalis videnti Deum, & visio est ipsa beatitudo: ergo implicat creatura quæ Deum videat naturaliter. Minor est evidens, quia cum visione Dei repugnat peccatum, cum ergo hæc creatura contineret eminenter visionem Dei, & totam eius perfectionem contineret etiam repugnantiam cum peccato, deinde per sua naturalia posset habere visionem Dei, ergo etiam per sua naturalia posset habere repugnantiam cum peccato, & filiationem Dei.

Quarta
probatio.

Tota ergo difficultas est in maiori quæ probatur primò ut dixi ex doctrina patrum vulgò asserentium, impeccabilitatem nulli creaturæ esse posse naturalem, quia est facta ex nihilo, atque adeò ad nihilum tendit, & defluit, ut ait Gregorius l. 5. Moralium c. 25. vel etiam quia solum est summum bonum quod vitari non potest, alia omnia vitari posse; quia per se ipsa nihil sunt, ut ait Augustinus l. de vera religione c. 9. Deinde argumentor omnis creatura ex sua natura est peccabilis si ex sua natura potest deflectere à regula, sed nulla est creatura quæ non possit deflectere à regula, ergo, &c. Probatur minor omnis creatura quæ deflectere non potest à regula, est essentialiter sua regula, si enim non est sua regula, deflectere ab ea potest, sed quælibet creatura distinguitur à sua regula, ergo potest ab ea deflectere.

Creatura
naturaliter
esse non
potest im-
peccabilis.

Deinde, alterum membrum erat quod creatura naturaliter esse non potest filia Dei, hæres per naturam, & consors naturæ divinæ. Probatur, quia illa natura cui servitus est naturalis, non potest esse filia, & amica & hæres sui Domini, sed quælibet creatura naturaliter est serva ergo, &c. Deinde illa creatura non esset filia solum adoptiva, sed verè naturalis, quia filiatio esset ei naturalis, repugnat autem adoptioni ut sit naturalis.

Nulli
creaturæ;
naturalis
est filiatio
divina.

Denique, ultimum membrum erat de beatitudine quam ex se habere nulla creatura potest, ut disertè asserit Augustinus l. 3. contra Maximinum c. 12. & sententia 143. apud Prosperum. Probatur: quia beatitudo est possessio Dei, sed nulli servo naturalis esse potest possessio sui Domini, ergo, &c. Deinde illa creatura quæ videret Deum connaturaliter, videret decreta libera, ergo naturaliter cognosceret futura, atque ita cognitio futurorum non esset certa nota divinitatis, imò sicut nulla creatura naturaliter participare potest aternitatem, immensitatem, omnipotentiam Dei, sic neque potest participare beatitudinem.

Beatitudo
est super
naturalis.

Dices primò cum Herice creaturam illam radicaliter tantum fore impeccabilem non autem formaliter, quia posset illi Deus negare concursum ad visionem debitam. Sed contra: nam illa creatura contineret perfectionem visionis quam naturaliter produceret, ergo haberet naturalem, repugnantiam cum peccato. Deinde si debita illi esset

E

visio,

visio, non deberet illam Deus negare, ut peccare posset. Denique semper verum esset, quod per sua naturalia esse posset impeccabilis.

Dices secundò, Christo Domino connaturalis esse otest servitus, cum debito filiationis & beatitudinis, ergo cum titulo servitutis non pugnant filio & beatitudo debita naturaliter.

Respondeo manifestam esse disparitatem etiam si concedatur Christum esse servum Dei; nam servitus, & filio naturalis sunt impossibiles in natura quæ vnica non est persona Domini, sed non sunt impossibiles ubi est vnio cum persona Domini, qualis est in Christo Domino.

Dices tertio, homo habens gratiam est verè servus, & tamen connaturaliter est amicus, filius, haeres, & beatus: ergo ista creatura quæ haberet totam perfectionem gratiæ posset esse serva, & tamen esse filia, &c. Ostende autem implicare creaturam quæ habeat totam perfectionem gratiæ.

Respondeo implicare huiusmodi creaturam, quia esset naturaliter impeccabilis, & filia non solum adoptiva, sed naturalis; homo habens gratiam ut sic est impeccabilis accidentaliter, & filius adoptivus, quod non repugnat servituti naturali, sicut repugnat impeccabilitas & filio naturalis.

Quintò denique cum Suare, Vasque, Recupito efficaciter argumentor ex impossibilitate substantiæ supernaturalis, quam supra indicaui. Si visio Dei posset esse connaturalis alicui subiecto creabili, dari posset diuinitus aliqua substantia supernaturalis, illa est prorsus impossibilis, ergo nulli creaturæ possibili potest visio esse connaturalis: maiorem concedunt aduersarij, & contendunt illam creaturam non posse habere connaturalitatem ad hæc accidentia supernaturalia nisi quia est supernaturalis.

Minorem ergo cum communi, & verissima sententia sic probò, si daretur substantia supernaturalis, idè illa, esset talis, quia conuenirent ei accidentia supernaturalia, & accidentia dicerentur supernaturalia, quia conuenirent substantiæ supernaturali hoc dici primò non potest sine vero circulo, & vitiosa petitione principij, ergo nulla potest esse substantia supernaturalis. Deinde lumen gloriæ vel est supernaturale quod excedat omnem intellectum possibilem: vel quod excedat aliquem intellectum determinatum verbi gratia humanum & Angelicum. Si primum, ergo illud nulli substantiæ possibili esse potest connaturale: si secundum ergo perfectio supremi Angeli est supernaturalis, quia excedit perfectionem Angelorum inferiorum, imò perfectio qualibet Angelica erit supernaturalis quia excedit perfectionem humanam. Nam ad supernaturalitatem, sufficit per te ut excedat aliquam perfectionem creatam determinatam: si enim excedere debet omnem perfectionem creabilem, ergo visio beata nulli naturæ creabili erit naturalis vnde.

Ratio ducitur à priori, ens supernaturale dicitur illud quod excedit exigentiam omnis naturæ creabilis quæcunque illa sit, visio beata est supernaturalis ut fatentur aduersarij, ergo excedit exigentiam cuiuscunque naturæ creabilis. Maior probatur quia si excederet tantum perfectionem naturæ creatæ non autem creabilis, omnes creaturæ possibiles quæ sunt perfectiores ijs, quæ creatæ sunt, essent supernaturales ut nuper dixi, quia excedunt perfectionem naturæ creatæ.

Deinde argumentor efficaciter & ostendo supernaturalitatem implicare contradictionem, cum substantia creata, implicat id quod est natura, esse supra naturam, omnis substantia est natura, & ens su-

pernaturale est supra naturam, ergo implicat substantia supernaturalis. Maior est in terminis nota probatur minor, illud est natura quod est principium motus, & quietis eius in quo est; nulla est substantia quæ non sit huiusmodi principium, ergo nulla est quæ non sit natura, in ea propria significatione, quæ ens supernaturale dicitur esse supra naturam; nam esse supra naturam, est, esse supra substantiam quæ sit principium motus, & quietis in se ipsa. Dicitur enim quid significare aliud possit natura quando dicitur supernaturale illud esse quod est supra naturam, nihil significare aliud potest quàm id quod est supra substantiam, quæ est creata & principium motus in se ipsa.

Dices primò, accidens supernaturale dici quod est supra omnem exigentiam substantiæ naturalis, non autem quod est supra exigentiam substantiæ supernaturalis. Sed contra, nam erit (ut dixi) manifestus circulus, cum accidens dicatur supernaturale propter substantiam supernaturalem, & substantia sit supernaturalis propter accidentia supernaturalia. Deinde ostendi, ens supernaturale necessarè esse supra exigentiam omnis naturæ creabilis; si enim est supra exigentiam tantum alicuius naturæ, iam omnè accidens altero perfectius erit supernaturale: cum autem dicis illud esse supra exigentiam naturæ naturalis, non supra exigentiam naturæ supernaturalis videris omnino loqui contradictoria. Nam visio beata, est supernaturalis, quia est connaturalis substantiæ suæ naturæ supernaturali, non autem substantiæ suæ naturæ naturali. Quod videtur nugatorium, & ponit supernaturalitatem in eo quod superet perfectionem alterius, nam visio est supernaturalis quia debetur substantiæ excedenti perfectionem earum quæ creatæ sunt. Vnde argumentor, sicut visio Dei connaturalis illi substantiæ, est supra exigentiam naturæ supremi Angeli sic perfectio supremi Angeli est supra exigentiam Angeli inferioris, ergo tam est supernaturalis perfectio supremi Angeli quàm visio.

Dices secundò, conceptus supernaturalitatis si repugnat cum substantia creata, vel repugnat cum ea ut substantia est, & sic Deus non est substantia supernaturalis: vel repugnat cum ea ut creata est, & sic nulla res creata esse potest supernaturalis.

Respondeo primò quidem Deum propriè loquendo secundum se non esse substantiam supernaturalem, est enim verè natura, quamuis in ratione obiecti verè sit supernaturalis, quia non potest attingi ut est in se per actum naturalem, deinde quia infinite distat ab omni ente creabili etiam supernaturali. Deinde dicerem quod supernaturalitas non pugnat cum ratione præcisa substantiæ, neque cum ratione creati, sed cum utraque ratione iuncta simul.

Dices tertio, vnio hypostatica est substantialis, & supernaturalis. Christus est compositum substantiale supernaturale deinde supernaturalitas vel est perfectio, & sic magis conuenire debet substantiæ, quàm accidenti quod est minus perfectum, vel est imperfectio, & sic accidens supernaturale minus erit perfectum quàm accidens naturale. Denique omne accidens dicit naturalem ordinem ad aliquod subiectum, visio Dei est accidens, ergo dicit ordinem ad aliquod subiectum, non ad substantiam naturalem, ergo ad supernaturalem.

Respondeo supernaturalitatem repugnare cum ratione substantiæ præsertim creatæ quæ natura est, non repugnare cum natura modi substantialis quia ille non est natura, idè mirum non est quod vnio substantialis hypostatica sit supernaturalis. Christus est verè compositum supernaturale cui debita

Prima obiectio.

Secunda obiectio.

Impossibilitas substantiæ supernaturalis.

Probat ex variis incommo-
dis.

Probat à priori.

ta sunt accidentia supernaturalia quia includit personam increatam. Dixi esse impossibilem substantiam purè creatam, quæ sit supernaturalis, non dixi substantiam vnitam personæ diuinæ substantialiter esse non posse supernaturalē, supernaturalitas est vera perfectio, cuius tamen nego capacem esse substantiam quia est natura creata & non potest aduenire subiecto supra exigentiam cuiuscunque subiecti. Eodem autem argumento probaretur formicam esse posse supernaturalem, quia cum sit substantia, nobilior est accidente supernaturali. Denique illa maior distinguitur, omne accidens dicit ordinem ad subiectum in quo sit naturaliter nego: in quo sit naturaliter vel obedientialiter concedo, accidens supernaturale dicit ordinem essentialem ad subiectum in quo sit obedientialiter, non in quo sit naturaliter.

§. IV.

Rationes dubitandi dissoluntur.

Solutio
primæ du-
bitationis.

AD primam Respond. satis constare quomodo tum ex autoritate, tum ex ratione probetur efficaciter impossibilitas creaturæ, quæ naturaliter Deum videat. Neque probatur iisdem rationibus illum obedientialiter videri non posse, vt satis ostendi, quia obedientialiter producere visionem, est producere illam vt instrumentum Dei, non debet autem instrumentum conuenire in modo essendi cum obiecto, sicut conuenire debet causa principalis.

Solutio
rationis
durand.

Ad secundam Respond. negando quod omnis potentia cognoscitiua possit cognoscere naturaliter quodlibet obiectum contentum sub ratione formali obiecti sui adequati: sic enim sequeretur nullum omnino esse obiectum supernaturale. Ad probationem distinguitur maior, intellectus potest naturaliter attingere totum illud cum quo habet proportionem naturalem concedo: cum quo habet proportionem obedientialem nego. Falsum autem est quod intellectus habeat proportionem naturalem cum omni eo quod continetur sub ratione formali obiecti sui. Nam ratio formalis obiecti adequati est proportio talis obiecti cum potentia, sed indifferens ad naturalem, & obedientialem; si enim contrahatur per differentiam aliquam proportionatam, habet proportionem naturalem, si per differentiam improporionatam, habet proportionem obedientialem. Cum ergo ens quod est obiectum intellectus, contrahatur ad Deum vt visibilem per differentiam improporionatam, Deus vt visibilis continetur quidem sub ratione formali obiecti intellectus, sed attingi non potest naturaliter. Deus autem vt cognoscibilis per species alienas est omnino proportionatus intellectui & ab eo naturaliter attingi potest. Ad confirmationem. Resp. eodem argumento probari posse quod formica cognoscere possit visionem beatam, cuius perfectionem superat cum sit substantia. Distinguitur ergo hæc propositio, Angelus potest cognoscere illud totum cuius perfectionem superat, secundum omnem rationem tum genericam, tum specificam concedo: si superet in vna ratione, in altera superetur nego, visio beata secundum rationem accidentis imperfectior est Angelo, secundum rationem supernaturalitatis perfectior illo est, vt ex dictis patet.

Solutio
rationis
Molinæ.

Ad tertiam Respond. primò negando absolute illam maiorem potest intellectus aliquis creari à Deo qui contineat in se totam perfectionem coniuncti ex intellectu & lumine gloriæ. Ad probationem distinguitur illa maior quolibet finito fieri à Deo potest aliquid perfectius, quod sit in eodem ordi-

Tom. I.

ne concedo, quod sit in diuerso ordine, & genere nego, verbi gratia etiam si homo finitus sit, implicat tamen vt Deus faciat formicam perfectiorem homine, gratia est finita, neque tamen fieri à Deo potest calor perfectior gratia. Cum ergo intellectus sit diuersi ordinis, & inferioris quàm lumen gloriæ quantumvis infinite crescat, non æquabit perfectionem luminis gloriæ, intellectus autem supernaturalis implicat, quia implicat substantia supernaturalis vt dixi, esset enim intellectus alicuius substantiæ quæ non posset esse naturalis.

Deinde minor etiam huius argumenti distingui debet, ille intellectus videret Deum connaturaliter, principaliter nego, instrumentaliter concedo; implicaret autem vt intellectus ille habens perfectionem coniuncti videret instrumentaliter, quia si visio connaturaliter ei esset debita, non posset esse instrumentum obedientiale, ad illam eliciendam, sed nec posset producere principaliter, quia sic excederet vires huius coniuncti, quod Deum videt obedientialiter.

Instabis primò cum *Herice* potest Deus facere intellectum adeò perfectum vt adequet coniunctum ex intellectu humano, & habitu supernaturali, qui comprehendit Angelum, ergo potest facere intellectum æquè perfectum, ac coniunctum ex intellectu, & lumine gloriæ, quia sicut intellectus humanus ad videndum Deum eget auxilio supernaturali sic etiam eo indiget ad comprehendendum Angelum, antecedens patet, quia supremus Angelus naturaliter comprehendit Angelum illum quem homo comprehendere non potest sine auxilio supernaturali.

Respond. negando consequentiam, est enim disparitas inter comprehensionem Angeli & visionem Dei, nam comprehensio Angeli potest esse naturalis intellectui alicui, idè non est mirum quod Deus possit creare intellectum cum tota perfectione coniuncti ex intellectu, & auxilio eleuante ad comprehensionem Angeli, visio autem Dei nulli potest intellectui creato esse connaturalis, idè repugnat vt aliquis intellectus habeat perfectionem coniuncti ex intellectu & lumine gloriæ.

Instabis secundò si alicui intellectui adderetur perfectio quam habet lumen gloriæ, non propterea intellectus desineret esse intellectus, neque desineret esse finitus, neque creatus, ergo non repugnat vt illa perfectio addatur intellectui, probò antecedens intellectus cum lumine gloriæ est intellectus, & creatus, & finitus, ergo intellectus habens perfectionem coniuncti esset intellectus finitus & creatus. Confirmatur, additâ intellectui perfectione entis finiti, & creati non desineret intellectus esse creatus, & finitus, sed additâ perfectione luminis gloriæ, adderetur perfectio entis creati, & finiti, ergo, &c.

Respondeo negando primum antecedens, si enim alicui intellectui adderetur perfectio quam habet lumen gloriæ desineret esse intellectus; illa enim perfectio repugnat intellectui solitarie sumpto, sicut licet homo iunctus cum leonè non desinat esse homo, si tamen homini adderetur natura leonis desineret esse homo vt patet. Substantia iuncta cum accidente substantia est, sed si substantiæ adderetur perfectio accidentis iam desineret esse substantia.

Ad quartam nihil habeo quod addam ijs quæ dicebam superius de impossibilitate substantiæ supernaturalis, vbi soluta sunt omnia quæ opponebantur.

Tantum dubitari posset, vtrum repugnet intellectus qui cognoscat connaturaliter & intuitiue res

E 2

superna

Prima in-
stantia.

Secund-
inst.

Solutio
quartæ du-
bitario

Dubium
incidens
de intelle-
ctu cogno-
scentie na-
turaliter
supernatu-
ralia.

supernaturales v. g. visionem Dei, gratiam, &c. quia illa entia intelligi possunt ab aliquo intellectu, quæ sunt in eodem gradu abstractionis à materia, illa enim ratio erat ob quam negabatur possibilitas intellectus qui Deum naturaliter videat, sed entia supernaturalia creata sunt in eodem gradu abstractionis cum sint potentialia, ergo possunt ab aliquo intellectu naturaliter videri.

Resp. esse quoque impossibile intellectum qui naturaliter cognoscat entia supernaturalia creata, etiam si illa sint in eodem gradu abstractionis in quo est intellectus Angelicus v. g. ratio est quia ille intellectus specificaretur ab obiecto supernaturali, atque ita esset supernaturalis, quod ostendi esse impossibile. Deinde obiectum supernaturale semper est improporcionatum cum potentia naturali, ergo naturaliter ab ea non potest attingi. Fateor ergo verum esse, quod intellectus non potest vnquam naturaliter cognoscere id quod est in gradu abstractionis superiori, sed nego illum posse cognoscere quicquid est in eodem gradu abstractionis si sit improporcionatum.

SECTIO II.

De possibilitate visionis Dei per vim supernaturalem. Art. 1. & 3.

SI non est creabilis à Deo ullus intellectus, qui naturaliter cum intueri possit, restat, vt si videatur, aut videri possit, id fiat per eleuationem indebitam omni prorsus intellectui creato, vbi triplex esse potest dubium. Primò vtrum verè Dei visio sit possibilis intellectui humano & Angelico, sitque actu existens. Secundò vtrum illa possibilitas demonstrari possit. Tertiò vtrum illa sit possibilis oculo corporeo, aut alicui saltem alteri potentie materiali.

S. I.

Vtrum visio Dei sit possibilis intellectui eleuato & vtrum sit actu existens.

Hæretici
plures ne-
garunt vi-
deri Deum
à beatis.

Negarunt beatis faciem hanc Dei visionem Armeni apud Alphonsum de Castro, & Armacanum, dicentes Deum per essentiam non cognosci ab illis, sed fulgorem dumtaxat quendam manantem à vultu Dei; quem etiam errorem video tribui Petro Abailardo, & Socio eius Arnaldo Brixienfi licet refragetur Vasquez recentiores sanè Græci abierunt in hanc sententiam, & dicunt non videri Deum nisi in luce quadam, & imagine ab eo effluente, quam vocant Theophaniam.

Ratio autem dubitandi multiplex omnino, & difficilis est, quam video peti partim ex parte obiecti visi, partim ex parte intellectus videntis. Primò enim argumentor ex improporzione Dei clarè visi cum intellectu creato, nam illud obiectum ab intellectu etiam eleuato non potest attingi, quod non habet proportionem vllam naturalem cum eo; sed Deus clarè visus non habet vllam proportionem naturalem etiam inchoatam cum intellectu, ergo, &c. Maiorem admittunt omnes, si enim nulla requireretur proportio etiam inchoata obiecti, & potentie, posset qualibet potentia quodlibet attingere obiectum, & sic oculus posset audire, oculus videre. Probatur maior, vbi est distantia infinita ibi non est proportio, sed inter Deum clarè visum, & intellectum est distantia infinita, ergo non est proportio etiam inchoata. Probo maiorem, distantia infinita potest illud totum quod facit distantia finita, imò cum contineat distantias omnes finitas, poterit illud totum quod possunt omnes distantie finitæ

Prima ra-
tio dubi-
tandi ex
impropor-
tione ob-
iecti.

sed distantia finita sufficit ad tollendam proportionem, imò distantia, & improporzione videntur synonyma, ergo distantia infinita tollet omnem proportionem.

Neque satis est dicere inter Deum clarè visum, & intellectum, non esse proportionem in ratione entis, sed in ratione, obiecti & potentie. Contra enim est quia illa ratio obiecti & potentie, est ratio realis, ergo est ratio entis: ergo illud distat in ratione obiecti & potentie quod distat in ratione entis.

Secundò obiectum omnino supernaturale vt sic, non est intra latitudinem obiecti adæquati potentie create, Deus clarè visus est obiectum supernaturale (vt dixi) ergo non est intra latitudinem obiecti adæquati potentie create. Probatur maior illud non est obiectum potentie create à quo potentia creata non potest specificari, sed non potest etiam inadæquate specificari ab obiecto supernaturali, quia quod secundum se totum est purè naturale, non potest specificari ab ente supernaturali, ergo obiectum supernaturale, non est intra obiectum adæquatum potentie create.

Neque dicas intellectum non respicere rationem illam supernaturalem vt sic, sed tantum sub ratione quadam communi quæ nec est naturalis, nec supernaturalis, sed abstrahit ab vtròque.

Contra enim in isto: ordo transcendentalis potentie ad obiectum antecedit omnem operationem intellectus, illa ratio communis est tantum per intellectum, ergo illa vt sic non respicitur transcendentaliter à potentia. Deinde illud saltem inadæquate specificat potentiam quod attingitur à potentia, ista ratio supernaturalis attingitur, ergo saltem inadæquate specificat.

Tertiò quo perfectius est obiectum eo maior debet esse perfectio determinata visionis quæ illud attingitur quidditatiue prout est in se, Deus est obiectum infinitum simpliciter, ergo visio eius debet esse infinita simpliciter. Probatur maior vt videatur obiectum finitè perfectius alio obiecto finito, necesse est vt visio illius superet determinatam perfectionem finitæ visionem obiecti minus perfecti, nam visio equi perfectior est ceteris paribus, quàm visio lapidis, ergo vt videatur obiectum infinitè perfectius, oportet vt eius visio superet visionem alterius determinatæ perfectione infinita. Confirmatur primò nam ideò Deus est infinitus quia superat, & continet, omnes substantias finitas, sed visio Dei superat & continet omnes visiones finitorum obiectorum, ergo est infinita. Confirmatur secundò Deus vt comprehendendus non magis est infinitus quàm vt videndus, sed vt Deus comprehendatur necessaria est infinita cognitio, ergo vt videatur, necessaria est infinita perfectio. Confirmatur tertio quia vt videantur creature omnes posibles requiritur infinita visio, ergo illa est multò magis necessaria, vt videatur Deus qui est obiectum multò magis infinitum quàm omnes creature simul sumptæ.

Quartò, potentia vitalis non potest eleuari extra suum obiectum, sed Deus vt clarè visibilis non minus est extra obiectum adæquatum intellectus, quàm Deus vt comprehensibilis, tota enim ratio cur dicas esse intra obiectum adæquatum est quia Deus vt visibilis est ens, Deus autem vt comprehensibilis est etiam ens.

Quintò, magis distat actus purus ab intellectu potentiali, quàm ens spirituale à potentia corporea saltem possibili, sed neque oculus corporeus, neque vlla potentia materialis possibilis potest videre aliud ens spirituale, ergo intellectus non potest videre Deum. Neque dicas magis distare in ratione perfectionis non in ratione obiecti. Contra enim, nam

Secunda
ratio dubi-
tandi ex
supernatu-
ralitate
obiecti.

Tertia ra-
tio dubi-
tandi ex
perfectio-
ne infinita
Dei.

Quarta ra-
tio dubi-
tandi ex
parte in-
tellectus.

Quinta ra-
tio dubi-
tandi ex
paritate
potentie
corporeæ.

si

si actus purus potest esse intra obiectum adequatum intellectus potentialis, ens etiam spirituale poterit esse intra obiectum adequatum potentiae alicuius materialis, si non existentis saltem possibilis, vel probetur implicantia.

Conclusio
certa de
fide.

Dicendum tamen primò est, beatos omnes tum Angelos tum homines Deum immediatè in se ipso videre posse, ac de facto videre per auxilium supernaturale. Ita inter Catholicos omnes certum habetur de fide.

Prima probatio
ex
Scripturis.

Primò enim sic habetur in multis scripturis vtriusque testamenti. Isaia 33. *Regem in decore suo videbunt oculi eius, aspicient terram de longe.* id est vt explicat Gregorius in ipso fulgore diuinitatis, siue vt ait Glossa interlinearis, in ipsa Deitate. Psalmus 83. *Ibunt de virtute in virtutem, videbitur Deus Deorum in Sion.* Quod de beata visione interpretantur Augustinus, Lyran. & alij, primæ Ioann. 3. *Cum apparuerit similes ei erimus, quia videbimus eum sicuti est,* id est, immediatè in se ipso, vt explicat Euarist. Papa, Epistola ad Episcopos Africae, Concilium Francofordiense, Epist. ad Episcopos Hispaniae: primæ ad Corinthios 13. *Videmus nunc per speculum in enigmate, tunc autem facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte, tunc autem cognoscam sicut & cognitus sum.* vbi Apostolus interpretibus Irenæo lib. 5. cap. 7. & Augustin. lib. 1. de Trinit. cap. 13. cognitionem per species creatas, quam nunc habemus de Deo, *Vocat speculari, & Anigmaticam,* quia mediata est, & obscura, speculum enim significat effectus, in quibus prius cognitio cognoscitur Deus tanquam in caligine: cognitionem verò alterius vitæ, dicit esse facie ad faciem, id est nullo interposito medio, præsentem Deum intuentem, quia clara, & immediata est, vnde addit, *nunc cognosco ex parte,* id est inadæquatè, vel vt explicant alij per partibilia *Tunc autem cognoscam, sicut & cognitus sum.* id est, inquit Anselmus *purè cognoscam eum, sicut ipse me nouit.* Alia etiam loca innumera possunt proferri, *Beati mundo corde,* &c. *Angeli eorum semper vident faciem patris mei.* Neque obstat quod in scripturis aliquando dicatur Deum videri facie ad faciem, quamuis videatur obscure tantum, vt Genesios 32. *Vidi Dominum facie ad faciem;* nam reuera quoties hoc dicitur visio facialis significatur, sed Angeli alicuius in corpore assumpto Deum representantis, & ex subiecta materia totòque contextu intelligi debet de corporea visione, loca verò quæ attuli de huiusmodi visione nequeunt intelligi cum dicitur, v. gr. quod Angeli vident faciem patris. Si quando autem dicunt Deum esse inuisibilem, Deum nemo vidit vnquam, non quia Patrem vidit quisquam, &c. de viatoribus explicari debent.

Secunda
probatio
ex Conci-
liis & Pa-
tribus.

Secundò definita eadem veritas est in Concilio Viennensi, Clementina ad nostrum de Hæreticis, Florentino in litteris vniuersionis, Tridentino sess. 25. de inuocatione sanctorum. Deinde ab Euaristo epist. 1. citata, ac demum à Benedicto XII. vt probat Belarmin. vel XI. vt putat Vasq. in extrauagante quam habet Castro verbo *Beatitudo.* Denique consentiunt omnes Patres Nazianz. orat. 26. *Quanta est vilitas nostra, & abiectio, quanta rursus sollicitatio, Deum cognoscere vt cogniti sumus.* Irenæus lib. 4. cap. 34. *Homines igitur videbant Deum, & viuunt per visionem immortales facti, & pertingentes usque in Deum.* Vide Vasquem d. 37. cap. 5. vbi plurimos refert, vnus sanè Chrysostomus difficilia quædam habet loca sed benignè tamen tantus Doctor explicari debet de cognitione adequata, & comprehensua.

Tertiò ratio etiam afferri potest, quia solus Deus est obiectiua beatitudo Beatorum vt prima secundæ probari solet, ergo beatitudo formalis, perfecta etiam possessio esse debet quæ non potest esse nisi visio di-

stincta & immediata. Alia rationes statim examina-buntur accuratius.

Ad primam Resp. concedendo esse debere proportionem aliquam inter obiectum cognitum & potentiam cognoscentem: sed nego illam proportionem esse posse vllam æqualitatem aut similitudinem perfectionis, in eo enim duntaxat proportio illa consistit, vt obiectum participet rationem formalem obiecti adequati huius potentiae, ratione cuius ab illo attingi possit. Itaque debet esse proportio in ratione obiecti vt cognoscibilis, non in ratione perfectionis, nam auris, v. gr. licet in ratione perfectionis, proportionem habeat cum colore, in ratione tamen obiecti cognoscibilis nullam habet. Deus autem clarè visus licet in ratione perfectionis proportionem cum creato intellectu non habeat, habet tamen proportionem obiecti cognoscibilis ad potentiam, quatenus participat rationem communem obiecti adequati intellectus. Fateor ergo quod vbi est distantia infinita non est proportio in ratione perfectionis, quamuis esse possit altera illa proportio quam dixi, neque enim illa est proportio in ratione entis absolute sumpti, sed in ratione entis vt cognoscibilis.

Solutio
primæ du-
bitationis.

Ad secundam Resp. eo argumento probari quod potentia vitalis nullum elicere posset actum supernaturalem. Potentia ergo naturalis quatenus est obediencialiter operatiua specificari potest ab obiecto supernaturali, quia vt sic est supernaturalis saltem connotatiue, & licet obiectum supernaturale non contineatur intra obiectum adequatum potentiae naturalis, vt naturalis est, continetur tamen intra obiectum eius vt est obediencialis.

Solutio
secundæ
dubitatio-
nis.

Ad Tertiam Resp. proportionem aliam vocari à Doctoribus Geometricam, aliam Arithmeticam. Geometrica illa dicitur, in qua mensura & quantitas excessus, non est fixa & immobilis secundum gradus perfectionis, sed est transitus ad alteram speciem. Arithmetica dicitur illa in qua mensura excessus fixa omnino est & immobilis secundum gradus perfectionis, sicut triplum se habet ad duplum, sic quadruplum se habet ad triplum, inter obiectum, & cognitionem non est proportio illa determinata, & Arithmetica, ita vt si obiectum vnum excedat aliud obiectum, in tribus gradibus perfectionis, cognitio etiam illius excedat tribus gradibus perfectionem visionis alterius, sic enim probatur visionem hominis, v. gr. esse infinitam, quia homo est perfectior infinitis aliis entibus possibilibus, inter obiectum igitur, & cognitionem, est proportio solum Geometrica, ratione cuius quando perfectius est obiectum, cognitio etiam sit perfectior, in diuersa specie, non autem secundum eandem mensuram, & quantitatem perfectionis. Si enim obiectum sit infinite perfectum, cognitio eius erit in specie nobiliori, quam sit cognitio cuiuscunque obiecti inferioris, sed non propterea tamen erit infinita, quia cognitio non crescit secundum proportionem Arithmeticam, & fixam aliquam quantitatem. Vnde ad argumentum distinguitur maior, quod perfectius est obiectum, eò perfectior est cognitio determinata perfectione graduale secundum proportionem Arithmeticam per plures gradus perfectionis, nego: secundum proportionem Geometricam, ratione cuius cognitio sit in altera specie concedo.

Solutio
tertiæ du-
bitationis.

Ad primam confirm. absolute negatur quod ideo Deus sit infinitus quia superat omnes substantias finitas: sic enim sequeretur hominem esse infinitum.

Ad secundam confirm. parebit postea quid de comprehensione dicendum sit, nunc satis est dicere ideo cognitionem comprehensiuam obiecti infiniti esse infinitam, quia est cognitio adequata obiecti

E 3 infiniti

infiniti, quod non conuenit visioni eo ipso quod est intuitiua.

Ad tertiam confirmationem de creaturis possibili-
bus ratio etiam afferetur postea quare cognitio earum esset infinita, quia esset comprehensiuæ Dei, vt probabitur.

Instabis si cognitio alicuius obiecti perfectionis vt vnum, superat determinatâ perfectione cognitionem obiecti minus perfecti; cognitio obiecti vt sex superabit determinatâ perfectione maiori, cognitionem illam, ergo cognitio obiecti infiniti perfectionis, infinitè superabit illam cognitionem.

Respondetur negando consequentiam, quia cognitio obiecti perfectioris vt vnum, non superat cognitionem obiecti minus perfecti, secundum proportionem fixam & immobilem, sed secundum proportionem Geometricam.

Solutio
quartæ dubitationis.

Ad quartam Resp. obiectum adæquatum intellectus esse ens vt cognoscibile cognitione finita, non cognoscibile cognitione infinita. Deus vt visibilis, est cognoscibilis cognitione finita, idè est intra obiectum adæquatum intellectus creati, Deus vt comprehensibilis, non est attingibilis nisi cognitione infinita vt probabitur, atque aded non est intra obiectum intellectus.

Solutio
quintæ dubitationis.

Ad quintam constabit ex fine sectionis actum purum in ratione perfectionis magis distare ab intellectu, quam ens spiritale distat à potentia materiali: sed in ratione obiecti minus distare. Quod esse difficultissimum constabit ex ibi dicendis.

§. II.

Utrum possibilitas visionis Dei demonstrari possit.

Dupliciter possibilitas rei alicuius potest demonstrari primò euidenter negatiuè, si soluantur euidenter argumenta omnia, quibus probari videtur eius impossibilitas. Secundò euidenter positiuè, si afferatur medium aliquod quo demonstraretur illam esse possibilem.

Prima dubitatio ex ratione S. Thomæ.

Ratio ergo dubitandi primò est, quia possibilitatem hanc sufficienter demonstrare videtur ratio S. Thomæ, quam etiam approbat Vasques 1. 2. disp. 20. cap. 2. & petitur ex naturali desiderio videndi Deum. Cognito enim effectu naturaliter desideramus cognoscere intuitiue illius causam, nam cognitio solum abstractiua non potest satiare appetitum, vt patet, imò magis illum accendit. Sed hoc naturale desiderium, esse non potest inane, ergo visio causæ primæ possibilis est. Deinde omnis creatura rationalis, desiderium habet naturale beatitudinis, quæ non est nisi visio Dei sed ex eo appetitu necessariò sequitur eius possibilitas, nunquam enim appetitus naturalis fertur ad rem impossibilem: ergo, &c.

Secunda dubitatio ex Scoti ratione.

Secundò argumentari videtur efficaciter Scotus in 4. distinct. 49. quæst. 8. potentia cuius obiectum est omne cognoscibile, debet posse cognoscere intuitiue primum cognoscibile, obiectum intellectus est omne cognoscibile ergo debet, posse cognoscere intuitiue Deum qui est primum cognoscibile probatur maior omnis potentia cognoscens potest attingere illud obiectum quod si non cognoscat quietari non potest, sed potentia cuius obiectum est omne cognoscibile, non potest quiescere donec cognoscat primum cognoscibile, si enim non cognoscat illud nisi in vniuersali, non cognoscat illud ut est in se, ac proinde in ea cognitione non quiescet, sicut visus non potest quietari, nisi in pulcherrimo visibili. Ergo potentia cuius obiectum est omne cognoscibile, debet videre intuitiue Deum alioqui non quiescet. Confirm. potentia eleuari potest ad id totum per quod non extrahitur extra suum obiectum adæquatum. Sed si videat Deum

non extrahatur extra suum obiectum adæquatum, ergo, potest eleuari ad videndum Deum.

Tertiò argumentatur etiam Scotus: quod est proprium perfectionis in aliquo genere, si competit inferiori in illo genere, competit etiam superiori, sed cognitio intuitiua obiecti principalis conuenit sensui, ergo multò magis conuenit intellectui.

Dico secundò possibilitas visionis Dei demonstrari euidenter negatiuè potest: Positiuè autem demonstrari non videtur, sed probabiliter tantum suppositâ reuelatione declarari.

Prima pars certa est ex dictis, nam illud euidenter negatiuè demonstratur, quod ostenditur non implicare soluendo implicantias omnes, quæ afferuntur. Quæcunque verò implicantiam visionis Dei demonstrare videbantur, euidenter soluta sunt.

Secunda pars contra multos tum veteres, tum recentiores Theologos probatur, quia obiectum secundum substantiam suam supernaturale non potest certò, & euidenter cognosci per vires naturæ, visio Dei est secundum substantiam suam supernaturalis, ergo, &c. Probatur maior, sicut causâ purè naturalis, non potest producere rem supernaturalem ex eo quod illam non contineat, & sit inferioris ordinis, sic neque potentia naturalis cognoscere illam potest, cum inferioris etiam sit ordinis. Confirm. quia non possum cognoscere naturaliter, intellectum posse scire, illud quod non potest scire naturaliter, sed intellectus naturaliter non potest videre Deum, ergo non possum scire naturaliter intellectum id posse. Deinde id magis constabit ex solutione rationum quibus probari solet illa possibilitas, apparebit enim illas probabiles quidem esse, sed non demonstratiuas.

Tertia denique pars ostenditur tribus illis rationibus quæ sanè probabiles sunt (vt dixi) deinde congruentia afferuntur optimæ, quia Dei bonitas propendit ad sui communicationem, in visione autem Deus se ipsum præstantissimo modo communicat, cum vniatur beato, & visio Dei possessio Dei sit, *Participatio Dei est videre Deum* (inquit Irenæus, & eleganter Cyrillus *Visio Dei* (inquit) *possessio est salutaris, & totius boni radix in nobis & principium*). Deinde illa est gloria Dei maxima, cum sit manifestatio euidentis totius magnitudinis eius. Denique constat nobis Deum multa posse supra vires naturæ, neque visio Dei ostenditur implicare, ergo concludendum est illam esse possibilem.

Ad primam Responderi potest, nullum esse in nobis appetitum proximum ad visionem Dei, & beatitudinem, vt prima secundæ probari solet. Cognito ergo effectu naturaliter appetimus videre illius causam, si possibilis existimetur visio causæ, si verò non putetur possibilis contenti sumus cognitione solum abstractiua. Beatitudinem etiam supernaturalem seclusâ reuelatione naturaliter non appetimus, quia eam seclusâ reuelatione naturaliter non cognoscimus. Possumus autem suppositâ reuelatione naturaliter eam appetere per appetitum elicitem, sed hinc non probatur eius possibilitas, quia potest actus elicitus saepe appetere aliquid impossibile.

Ad secundam Responderi etiam potest quod eodem argumento, probaretur Deum posse comprehendere, quia prout comprehensibilis, est ens. Deinde probat æquè, naturaliter possibilem esse Dei visionem; nam etiam obiectum ab intellectu naturaliter attingibile est ens. Itaque responderi posset obiectum adæquatum intellectus esse ens vniuersalissimè sumptum, sub quo continetur Deus vt abstractiue cognoscibilis, ens autem vniuersale prout continet Deum intuitiue visibilem, non esse obiectum intellectus.

Ad tertiam Responderi etiam potest cum Suarez lib. 2. c. 7. eodem argumento probari posse quod claritas

Tertia dubitatio ex Scoto.

Affertio negatiua.

Probatio primæ partis.

Probatio secundæ partis.

Probatio tertie partis.

Solutio rationis S. Thomæ.

Solutio primæ rationis Scoti.

Solutio secundæ rationis Scoti.

claritas propria scientiæ, multò magis competere potest fidei, quæ scientia nobilior est. Imò probaretur videri Deum posse naturaliter ab intellectu, quandoquidem sensus naturaliter videt suum principale obiectum. Itaque distinguenda est illa maior quod est proprium perfectionis simpliciter in aliquo genere, si competit inferiori, competit etiam superiori, si sint in eodem ordine naturali concedo, si sint in ordine diuerso nego, Obiectum sensus & sensus ipse, sunt in eodem ordine naturali, idè sensus intuitiue cognoscit obiectum suum principale, Deus autem vt visibilis non est in eodem ordine in quo est intellectus, idè argumentari non licet à sensu ad intellectum.

§. III.

Utrum oculus corporeus, aut alia potentia materialis possibilibus eleuari possit ad videndum Deum. Art. 3.

Dupliciter potentia materialis attingere posset obiectum spirituale, primò per cognitionem corpoream, Secundo per actionem merè spiritualement quæ obediencialiter prodiret à potentia corporea de vtroque modo.

Prima ratio dubitandi.

Ratio, dubit. primò est, tota ratio quæ probat esse impossibile, vt potentia materialis attingat ens incorporeum, atque adè ipsum Deum, est quia, ens incorporeum contineri non potest intra obiectum adæquatum potentiæ corporeæ, illa ratio nulla est, ergo. Probatur minor, non magis implicat, vt ens incorporeum contineatur intra obiectum formale potentiæ materialis, quàm vt actus purus, & infinitus contineatur intra obiectum adæquatum intellectus potentialis, & finiti. Sed actus purus continetur intra obiectum adæquatum intellectus potentialis, ergo ens spirituale potest contineri intra obiectum adæquatum potentiæ materialis. Confirm. quia magis distat actus purus ab intellectu potentiali, quàm ens spirituale à potentia materiali, ergo si actus purus habere potest proportionem in ratione obiecti cum intellectu potentiali, poterit etià ens spirituale, habere proportionem in ratione obiecti, cum aliqua potentia materiali.

Secunda ratio dubitandi.

Secundò, potest oculus corporeus eleuari ad videndum Deum, si possit efficere ac recipere totum illud, quod potest efficere, ac recipere intellectus dum videt Deum, sed potest totum recipere ac producere; potest enim producere ac recipere verbum mentis quo intellectus formaliter redditur intelligens, & actionem etiam similem, ergo tam oculus corporeus videre potest Deum quàm intellectus.

Tertia ratio dubitandi.

Tertiò potest aqua eleuari ad producendam gratiam, & quoduis aliud ens, ex eo præcisè quod est producibile, ergo potest eleuari oculus ad producendam visionem, & ad cognoscendum quodlibet cognoscibile. Probo consequentiam non magis egreditur oculus extra obiectum adæquatum videndo quodlibet cognoscibile, quia est cognoscibile, quàm aqua producendo quodlibet producibile, ex eo præcisè quod est producibile, sed aqua non egreditur extra obiectum adæquatum, ergo neque oculus. Confirmatur nam sicut frigidum est obiectum adæquatum aquæ, prout est potentia naturalis, omne autem producibile est obiectum illius prout est potentia obediencialis, ita etiam coloratum est obiectum adæquatum potentiæ visuæ agentis naturaliter, omne autem cognoscibile illius erit obiectum prout agit obediencialiter.

Assertio negatiua.

Dico tertiò neque oculus corporeus, neque potentia vlla materialis existens aut possibilis, eleuari potest ad videndum, vel etiam ad cognoscendum abstractiue Deum.

Primam partem de qualibet potentia materiali actu existente admittunt vnanimiter scolastici omnes cum S. Thoma hic art. 3. Scotò quæst. 11. & alii qui etiam certum ex fide putant refragantibus aliis cum Valentia & Sala.

Prima probatio.

Primò autem sic omnino asserunt Patres explicantes illud Exodi, non poteris videre faciem meam, & scribentes aduersus Antropomorphitas. S. Petrus ad Clementem lib. 3. recognitionum Deus (inquit) videtur mente non corpore, spiritu non carne. S. Iustinus in Dialogo non potest (inquit) oculis aspicere Deus sed solà mente percipitur. Idem asserunt Didymus Alexand. enarr. primam Epist. primam Ioannis. Nazianz. orat. 34. Augustinus licet videatur aliquando dubitasse præsertim Epist. 3. & lib. 20. Ciuitatis cap. 19. alibi tamen satis suam mentem explicat præsertim lib. 1. de Trinit. c. 6. lib. 2. Capite item 6. lib. 3. contra Maximinum, epist. 6. & epist. 112. ad Paulinam, *Audiat caro carnalibus cogitationibus ebria, spiritus est Deus, vbi etiam allegat Ambr. l. 1. in Lucam cap. 1. cuius verba sunt, Nec Deus in loco videtur sed mundo corde, nec corporalibus oculis Deus queritur, nec circumscriptur visu, nec tenetur tactu, nec auditur asfatu, nec sentitur incessu, & cum absens putatur, videtur, & cum presens est non videtur.*

Secundò tamen, ratio quæ implicanciam illam demonstrat difficillima est; nam illa petitur vel ex improprietate potentiæ organicæ, cum obiecto incorporeo, quæ probatio est S. Thomæ, vel nititur eo principio quod nulla potentia egredi possit extra limites obiecti sui adæquati: sed hæc vtraque ratio si nihil addatur non videtur sufficiens, quia dici posset potentiam organicam obediencialiter esse posse proportionatam obiecto spirituali, & illam etiam potentiam eleuatam habere pro obiecto omne cognoscibile neque vacat examinare, nunc rationes quibus vtuntur Suares, Herice, Arrubal, videnturque insufficientes nisi eis addatur aliquid. Sic igitur videor efficaciter posse argumentari.

Ratio probans oculum non posse videre Deum.

Nulla potentia vitalis eleuari potest ad attingendum obiectum suum vitaliter, ad quod non habet proportionem vllam naturalem saltem inchoatam, id est quod non potest vllò modo attingere naturaliter, potentia corporea, non potest naturaliter attingere obiectum spirituale, ergo neque potest eleuari ad illud attingendum supernaturaliter. Minor certa est saltem agendo de potentia ordinaria. Maiorem in qua est tota difficultas, sic probo primo ex variis incommodis quæ sequerentur si potentia vitalis, non haberet idem obiectum adæquatum, & connaturale, sic enim bruta eleuari possent ad cognoscendam indifferentiam obiectorum in ratione boni, & mali, atque adè esse possent capacia libertatis, & meriti: lapis etiam eleuari posset ad videndum Deum eodem modo ac oculus, similiter auris & odoratus non possunt videre Deum, oculus non potest videre sonum, aut saporem, sensus ratiocinari, & appetere non possunt. Quorum omnium ratio vnica est; quia potentia vitalis, non potest eleuari ad obiectum illud supernaturaliter attingendum quod nullo modo potest attingere naturaliter, siue quod idem habeat obiectum adæquatum, & connaturale. Vnde confirm. videre Deum, videre sonum, gustare, aut tangere Deum nullo modo differunt, sed implicat videri sonum, gustari, aut tangi Deum, ergo implicat etiam oculo videri Deum.

Deinde probatur à priori eadem maior quia potentia vitalis, verbi gratia potentia visuæ specificatur in ratione potentiæ visuæ, ab illa inchoata proportionem naturali, quam habet ad obiectum connaturale quod est coloratum, per illam habitudinem ad coloratum vt sic distinguitur à potentia auditua. Vnde argumentor potentia vitalis non agit vitaliter

ter

ter etiam eleuata, nisi tendat in id per quod specificatur in ratione potentia agentis vitaliter, sed non specificatur in ratione agentis vitaliter nisi ab illa proportionem inchoata, & tendentia in propriam rationem formalem obiecti connaturalis: ergo non potest agere vitaliter nisi tendat in obiectum connaturale. Probatur minor, per illud specificatur potentia visua formaliter, per quod distinguitur à potentia auditua, odoratiua, intellectiua, sed non distinguitur nisi per illam tendentiam in propriam rationem formalem obiecti connaturalis: ergo per illam specificatur in ratione potentia visua formaliter etiam prout eleuata: ideo.

Confirmatur (ni fallor clarissime) tunc potentia visua non videt quando non agit vt visua formaliter, sed si videret rem spiritualement, cum qua naturalem non haberet proportionem, non ageret formaliter vt visua, ergo videret illam, & non videret. Probatur minor, tunc potentia visua non agit formaliter vt visua quando non tedit in obiectum formaliter vt visibile, sed non tenderet in obiectum formaliter vt visibile, ergo non ageret formaliter vt visua. Probatur minor, ratio formalis obiecti visibilis non est ratio communis entis sub ratione veri, sed est aliqua ratio specialis propria solius potentia visua, nempe coloratum, in quo conueniunt omnia visibilia. Sed potentia visua tenderet tunc in obiectum sub ratione communi veri seu intelligibilis, ergo non tenderet in obiectum vt visibile. Nam visibile, vt visibile, quocunque modo sumatur naturaliter, aut supernaturaliter, distinguitur ab intelligibili, vt sic, sed non distinguitur si visibile sit communis ratio entis vt veri, non autem ratio colorati, ergo solum coloratum est visibile formaliter, atque adeo illud solum attingi potest à potentia vt visua etiam supernaturaliter, sicut implicat vt aqua calefaciat supernaturaliter, prout est frige factiua, ergo similiter implicat vt potentia visua vt visua tendat in aliquid quod non est coloratum.

Nulla potentia corporea est possibilis quæ Deum videat.

Secunda pars de potentia materiali possibili difficilius probatur, quia non est facile ostendere quare implicet rem spiritualement esse intra obiectum adæquatum potentia alicuius materialis possibilis, quod cum admittunt recentiores nonnulli, viam omnem præcludunt ad probandam spiritualitatem, & immortalitatem animæ rationalis.

Probatur tamen primò, quia omnis potentia cognoscitiua debet habere obiectum specificatum distinctum ab obiecto specificante alias potentias, illa potentia materialis quæ percipere posset corporea, & incorporea non haberet obiectum aliquod specificatum distinctum ab obiecto specificante alias potentias, ergo est impossibilis potentia materialis intra cuius obiectum adæquatum contineatur ens spirituale. Probatur minor, illa ratio formalis deberet necessarîo esse aliquid commune rei materiali, & rei spirituali vt patet, sed nulla ratio potest esse communis enti materiali, & immateriali, nisi ratio entis, vt cognoscibilis, quæ specificatiua est intellectus: ergo nullum potest dari obiectum specificans talem potentiam.

Deinde vt argumentabar olim, virtus cognoscitiua potentia cognoscentis debet esse, secundum modum immaterialitatis ipsius cognoscentis, id est potentia cognoscentis non debet esse infra modum immaterialitatis, in quo est obiectum cognitum. Sed potentia materialis est infra modum immaterialitatis obiecti spiritualis huiusmodi, ergo non potest attingere rem spiritualement. Denique obiectum adæquatum potentia materialis minus latè debet patere, quàm obiectum potentia spiritualis; æquè autem esset extensum si cognosceret spiritualia, ergo implicat,

vt obiectum spirituale sit intra obiectum adæquatum potentia corporea. Hinc.

Ad primam Resp. negando absolutè illam propositionem: non magis implicat rem incorpoream contineri intra obiectum formale potentia corporea, quàm actum purum contineri intra rationem obiecti adæquati intellectus potentialis, & finiti. Ratio autem disparitatis duplex est ex his quæ modò dicebam. Prima quia actus purus, & intellectus potentialis conueniunt in aliquo modo immaterialitatis, in quo non conueniunt, potentia corporea, & obiectum spirituale. Ideoque cum obiectum superans in omni modo immaterialitatis potentiam, percipi non possit, sequitur obiectum spirituale nullo modo posse percipi à potentia purè materiali. Deinde altera ratio disparitatis est, quia dari potest aliqua ratio specificans intellectum communis actui puro, & aliis obiectis potentialibus quæ cognoscuntur ab intellectu, nempe ratio veri vt sic, sed vt ostendebam nulla potest dari ratio specificans potentiam materialem communis obiecto corporeo, & incorporeo, quia illa non posset esse nisi ratio veri, per quam specificari non potest potentia materialis, cum illa sit ratio specificatiua intellectus. Itaque actus purus potest participare rationem formalem specificatiuam intellectus, res spiritualis vt ostendi non potest participare rationem specificatiuam potentia materialis quæ cum non possit esse ratio veri, necessarîo est aliquid proprium solius entis materialis. Imò etiam addi potest rationem illam quæ specificat potentiam materialem minus latè patere, quàm rationem formalem quæ specificat intellectum, si autem contineret rem spiritualement æquè latè pateret, ergo implicat rem spiritualement contineri intra obiectum potentia materialis, cum tamen actus purus contineatur intra obiectum intellectus.

Ad confirm. non restat difficultas, quia actus purus, & intellectus potentialis in ratione obiecti minus distant, quàm Angelus, & oculus, quamuis in ratione perfectionis magis distent vt sæpè dixi.

Ad secundam Resp. disting. maiorem, potest ocululus eleuari ad videndum Deum æquè ac intellectus, si possit efficere totum illud quod facit intellectus, cum eadem proportionem inchoata naturali concedo, si potest sine illa inchoata perfectione nego, quia potentia vitalis (vt dixi) nunquam eleuari potest ad operandum circa id ad quod non habet inchoatam proportionem naturalem, ideoque licet oculus aut etiam lapis possit efficere diuinitus, ac recipere totum illud quod potest efficere ac recipere intellectus, dum Deum videt, nunquam tamen videbunt Deum, quia nunquam fit visio nisi quando talis actio, & terminus, sunt ab eo quod habet inchoatam huiusmodi proportionem. Neque dicas formam communicatam subiecto communicare illi suum effectum formalem, sed visio Dei tota esse potest in oculo, nam illa vel est solum verbum mentis, vel actio simul & verbum mentis, ergo, &c. Resp. visionem Dei esse non posse in oculo, etiam si verbum mentis esset tota visio, quia esset quidem tota visio quando esset in subiecto proportionato, non autem quando esset in subiecto improporcionado, esset enim ibi mortuo modo non autem vitaliter.

Ad tertiam Respond. posse aquam eleuari ad producendum quodlibet producibile, modo id specialiter non implicet; sed nego quod propterea oculus, aut altera potentia cognoscentis vel appetens eleuari possit, ad cognoscendum quodlibet cognoscibile. Ratio disparitatis est, quia potentia obedientialis visibilis (vt sæpè dixi) non exigit vllam inchoatam proportionem naturalem cum effectu quem producit, cum non denominetur talis per illam proportionem

Solutio primæ difficultatis.

Solutio secundæ dubitationis.

Solutio tertiæ dubitationis.

nem aut habitudinem specialem ad obiectum. At verò potentia obedientialis vitalis (vt probaui) licet in ratione potentiae actiuae, aut passivae proportionem illam non exigit, vnde oculus totam producere potest entitatem visionis, tamen in ratione potentiae vitalis necessario exigit illam proportionem & habitudinem per quam solam denominatur, & specificatur ac distinguitur à quacunque alia potentia vitali, atque ita egrederetur extra limites sui obiecti adequati quod habet tanquam potentia vitalis, si cognosceret quodlibet cognoscibile.

QVÆSTIO II.

De principiis productivis visionis Dei.

Art. 2. & 5.

Habemus posse videri à nobis Deum, & de facto videri ab omnibus beatis, desiderantibus semper conspiciere lumen illud quod vident, & in quo habitant & cuius aspectu beati sunt; habentes quod desiderant & desiderantes quod habent. Nunc ad quaestionem an sit, pertinent etiam principia productiva huius visionis: primum ex parte obiecti se tenens, est species impressa. Secundum se tenens ex parte potentiae dicitur lumen gloriae. Tertium potentia ipsa intellectiva.

SECTIO I.

De principio ex parte obiecti concurrente ad visionem. Art. 2.

Obiectum
concurrit
ad cogni-
tionem vel
per se, vel
per speciem.

Certum est primò, nullam esse cognitionem ad quam non concurrat obiectum vel per se ipsum immediatè, vel per vicarià sui speciem. Cognition enim ex potentia & obiecto nascitur, vt sapè docet Augustinus, & vtrumque ad illam concurrat: potentia semper per se ipsam, obiectum aliquando per se ipsum si sit praesens, & proportionatum, aliquando autem per vicariam sui speciem, quas impressas dicimus: *Necesse est inquit Philosophus 3. anim. cap. 3. textu 38. res ipsas aut formas in anima esse*, at non sunt in ea res ipsae profecto, non enim lapis ipse in anima, sed forma lapidis.

Quid sit
species
impressa.

Certum est secundò, speciem impressam communiter definitur: *est virtualis similitudo alicuius obiecti*, id est qualitas quae loco ipsius obiecti effectivè concurrat ad cognitionem, complendo potentiam, & illam determinando, ex parte ipsius obiecti. Dicitur *similitudo*, quia repraesentat obiectum, id est facit illud esse praesens potentiae. Dicitur *virtualis*, quia non repraesentat obiectum formaliter, reddendo illam formaliter cognoscentem, sed repraesentat virtualiter, quia facit ipsam cognitionem tanquam vicaria virtus obiecti. Vnde colligitur tria esse munera speciei. Primum est vnire obiectum potentiae, id est facere potentiam intentionaliter similem obiecto, non enim potest esse similitudo, quin subiectum in quo est faciat simile obiecto, eo modo quo ipsa est similitudo. Secundum determinare potentiam de se indifferentem ad multa cognoscenda, vt cognoscat potius vnum quam aliud. Tertium & praecipuum est complere potentiam, ex parte ipsius obiecti. Hoc autem non est aliud quam speciem esse instrumentum ipsius obiecti in productione cognitionis; habitus enim se tenet ex parte potentiae, quia est actiuitas ipsius potentiae: species autem est quasi actiuitas, & instrumentum obiecti, faciendo id quod facere posset obiectum si esset praesens, & proportionatum. Cognition enim duas habet formalitates, est vitalis, & est representatio formalis rei cognitae, totam quidem entitatem cognitionis producit potentia, & totam speciem; sed potentia,

Tom. I.

& quidquid se tenet ex parte potentiae, praecipue concurrat ad cognitionem vt vitalis est. Obiectum autem, & quidquid concurrat ex parte obiecti, praecipue concurrat ad eam vt est imago ipsius obiecti, vno igitur verbo species ex parte obiecti dicitur concurrere, quia facit cognitionem loco ipsius obiecti, faciendo id quod faceret obiectum. Et hoc diligenter observandum est quia ex falsa eius interpretatione, multa dici solent, vt patebit statim, falsa omnino & commentitia, v.g. quod species debeat esse perfectio ipsius obiecti, sicut omne accidens est perfectio subiecti. Deinde fingunt quidam Theologi quod species esse debeat immaterialior obiecto, debeat esse eiusdem rationis specifica, ac participare omnes perfectiones obiecti, quae omnia sunt aperte falsa, vt patet ex speciebus Angelorum, quis enim dicat eas esse immaterialiores Angelis & eiusdem rationis specificae. Denique falsum etiam est quod addunt, esse necesse vt species producantur per emanationem necessariam ab obiecto, quia non sunt imagines ad placitum, sed naturales, falsum inquam est; quia possunt aliquando species liberè produci, neque tamen signa sunt ad placitum, quia ex suppositione quod sint necessario repraesentant.

His positis, celebris inter Theologos controuersia est circa causam illam quae concurrat ex parte obiecti ad visionem intuitivam Dei: an scilicet Deus per se ipsum concurrat, an per vicariam sui speciem, quae vt clarissime dissolvatur. Primò, videndum est, an sit possibilis species impressa Dei quae concurrat ad visionem. Secundò, vtrum illa detur de facto in beatis. Tertiò, an & quomodo Dei essentia concurrat ad visionem vtrum autem sit possibilis species aliqua Dei obiectiva, quae sit abstractiva simul & quidditativa & de specie expressa dicetur quaest. 4.

§. I.

Vtrum sit possibilis species impressa Dei.

Negant possibilitatem huius speciei cum S. Thoma, omnes Thomistae, quos sequuntur multi recentiores in Italia, & Hispania, Cabreca, Ruiz, Arrub. Granadus, Tannerus, Recupitus, à quibus innumera excogitata sunt argumenta, sed ferè inania & inefficacia ex plurimis conditionibus quas falsò attribuunt speciei, & omnes vno verbo negari debent.

Ratio ergo dubitandi primò, sit, quia ex S. Thoma, obiectum superioris ordinis non potest intuitivè cognosci per speciem inferioris ordinis, alioqui obiectum spirituale, posset repraesentari per speciem materiale, sed qualibet species creata est inferioris ordinis, quam ens increatum, non solum in essendo, sed etiam in repraesentando, nam species per eandem omnino formalitatem habet quod sit, & quod repraesentet, ergo tam implicat species impressa Dei actus puri, quam species materialis, alicuius Angeli. Confirmat. primò, quia omnis species posita in intellectu est obiectum ipsum intelligibiliter, sed ens creatum quod non est suum esse, non potest esse ipse Deus intelligibiliter, non enim est actus purus, & simile Deo vt est in se, ergo, &c. Confirm. secundò, quia ens illimitatum essentialiter in ratione intelligibilis contineri non potest intra speciem limitatam, alioqui dari posset species Dei comprehensiva.

Secundò species essentialiter ordinatur ad supplendum defectum obiecti, quando illud vel est absens vel improporcionatum cum cognitione, quarum neutrum conuenire potest Deo, ergo implicat eius species. Prob. conseq. quotiescunque aliquis defectus est impossibilis, implicat etiam natura realis ordinata tantum ad supplendum talem defectum, sicut implicat potentia ordinata ad producendum effectum impossibilem, & sicut si anima esset per se ipsam essentialiter

F

intellectus

Prima ratio dubitandi.

Secunda ratio dubitandi.

intellectus, implicaret qualitas quæ in ea suppleret defectum intellectus. Sed defectus præsentia, ac proportionis conuenire Deo non potest, ergo, &c. Confirm. primò, implicat species quæ producat visionem naturaliter, & non naturaliter. Ista produceret connaturaliter quia ex sua natura intrinsecè ordinaretur ad producendam speciem expressam, alioqui produceret eam eo modo quo produceret illam lapis: non produceret connaturaliter, quia connaturaliter visio Dei exigit fieri à Deo solo immediatè; quam ob causam negabitur dari de facto speciem impressam Dei. Confirm. secundò, hæc species non potest esse connaturale instrumentum respectu potentia quæ sufficienter completur per lumen, & illi etiam est connaturale immediatè vniri essentia diuina, dum illam videt, neque respectu obiecti, quod connaturalius videtur sine specie. Deinde implicat accidens quod sit contra inclinationem omnis subiecti, istud esset huiusmodi, quia intellectui est connaturale videre Deum sine specie. Denique implicat essentia quæ nunquam possit existere nisi omnino innaturaliter ista species semper innaturaliter existeret, quia intellectus ex suppositione quod Deum videat debet illum videre sine specie.

Tertia ratio dubitandi.

Tertiò, argumentor cum Arrubale, nullum obiectum quod est per suam essentiam proximè intelligibile, representari potest per speciem impressam, Deus habet per suam essentiam quod sit proximè intelligibilis, ergo non potest representari per speciem. Probatur maior, quia quando aliquid essentialiter conuenit alicui subiecto, non potest illi tribui per formam superadditam: ergo si obiectum habet ex se proximam intelligibilitatem, implicat ut illam recipiat à specie. Antecedens multis exemplis potest probari. Deus quia se ipso est infinitus, & immensus, non potest esse talis per formam superadditam, ergo cum æquè sit intelligibilis ac est immensus non poterit esse talis per formam superadditam, similiter si potentia vitalis haberet essentialiter facilitatem in operando, non posset illam recipere ab habitu superaddito. Si substantia esset immediatè operatiua, non fieret talis per accidens distinctum. Confirm. primò, hæc species non potest concurrere loco obiecti, si Deus posita specie non potest non concurrere immediatè obiectiue; concurreret autem, quia sicut non potest se spoliare concursu immediato effectiui, sic neque obiectiui. Confirm. secundò, quia sicut implicat accidens subiectiui, siue se tenens ex parte subiecti, quod non sit perfectiuium alicuius subiecti, sic implicat accidens obiectiuium seu se tenens ex parte obiecti, quod non sit perfectiuium alicuius obiecti. Species ista nullius obiecti esset perfectiua ut patet; Deus enim in ratione obiecti est completissimus. Ergo implicat talis species.

Non implicat species impressa.

Dico primò, nullo modo implicat species impressa Dei, quæ loco illius concurrat ad visionem, ita cum Scoto & Scotistis omnibus asserunt Bonauentura, maior, Valent. Molin. Suar. Vasq. Fasol. Herice, Becan.

Prima probatio.

Ratio est primò, quia nullo argumento probari potest impossibilitas speciei impressæ Dei, quo non probetur implicare speciem expressam, quæ sine dubio est terminus visionis, & necessariò admitti debet, ut euincam postea clarissimè: ergo non implicat species impressa. Probat. maior; nam rationes quæ probant implicare speciem impressam petuntur vel ex infinitate obiecti, vel ex munere speciei impressæ, sed ex iisdem capitibus ostenderetur implicare speciem expressam: prima enim S. Thomæ ratio est, quia res superioris ordinis representari non potest per speciem ordinis inferioris, hoc autem tam verum est de representatione formali, quàm de representatione virtuali. Altera ratio est quia obiectum infinitum in ratione representabilis representari non potest per speciem finitam in ratione representatiui: ergonec est repræ-

sentabilis per speciem expressam finitam. Tertia ratio erat, quia cum Deus solus sit suum esse, nulla res creata potest esse similitudo Dei ut est in se, alioqui esset suum esse; hoc verò non magis impugnat speciem impressam, quàm expressam. Eodem modo ire licet per singulas rationes allatas à Thomistis qui etiam vim non vitant argumenti, ex eo quod æquè negent dari speciem expressam. Nam semper datur visio Dei quæ representatio est Dei ut est in se, unde contra illam eadem militant argumenta.

Primum effugium præcluditur.

Neque dicas primò, cum recentioribus disparitatem esse, quia species impressa est perfectio obiecti, expressa est perfectio & complementum subiecti, quod est perfectibile, si enim intellectus esset sua intellectio, non posset perfici per speciem expressam.

Sed contra: ideò per te species impressa est perfectio obiecti, quia extrinsecè illud representat virtualiter, & loco illius concurret, sed species expressa, extrinsecè representat obiectum formaliter, & loco illius concurret per modum formæ ergo tam est extrinsecæ perfectio obiecti, quàm species impressa, si enim Deus esse posset formalis representatio respectu intellectus creati, sicut respectu sui est actualis cognitio, certè non requireretur species expressa. Si intellectus creatus esset necessariò sua intellectio, non posset perfici per speciem expressam, sed si esset indifferens ut intelligeret, vel per se ipsum vel per visionem superadditam posset perfici per speciem.

Neque dicas secundò, esse disparitatem, quod Deus intrinsecè habeat in se rationem speciei impressæ respectu cuiuscunque intellectus creati, non habeat autem intrinsecè rationem speciei expressæ, atque adeò illa dari possit extra Deum; non autem species impressa.

Alterum effugium præcluditur.

Sed contra, nam si propterea implicat species impressa, quia Deus supplere potest per se ipsum munus huius speciei, sequitur etiam implicare lumen gloriæ, quia illud Deus supplere potest, sequitur implicare causas creatas, quarum munus Deus supplere potest. Vnde argumentor tota ratio propter quam negant plerique possibilitatem speciei, est quia illa non est necessaria ad productionem, illa ratio non valet alioqui sequeretur esse impossibile ut ad vnum effectum plures concurrant causæ totales quia illæ non sunt necessariae, sequeretur esse impossibiles causas creatas, ut dixi, ergo ex eo quod necessaria non sit species impressa non sequitur quod sit impossibilis.

Secundò etiam argumentor, ut sit possibilis species impressa requiritur tantum ut sit Dei representatio & similitudo, & ut concurrat effectiue ad visionem Dei complendo & determinando potentiam. Hæc duo non repugnant, non primum; nam visio est similitudo formalis: non secundum, nam lumen complet potentiam & producit effectiue visionem. Alia autem omnia quæ ad speciem requirunt Thomistæ falsa omnino sunt ut probaui. Denique nullo argumento probatur hæc repugnantia ut patebit modo.

Secunda probatio.

Ad primam enim Resp. negando speciem inferioris ordinis, non posse esse representationem obiecti superioris ordinis, modo tamen conueniat in aliquo gradu immaterialitatis cum illa ut supra explicatum est; alioqui non posset substantia representari per speciem accidentalem, neque Angelus superior per speciem existentem in Angelo inferiori: imò neque Deus per visionem creatam. Obiectum spirituale non potest representari per speciem materiale, quia non conuenit cum ea in modo immaterialitatis ut sæpè dixi.

Ad primam confirm. Resp. speciem quæ secundum se non est actus purus, sed est potentialis, intelligibiliter

Solutio prima difficultatis & confirmationis.

teligibiliter esse posse actum purum, quod non est aliud quam posse causare cognitionem intuitiuam actus puri. Et hoc modo explicari debet illud, quod omnis species posita in intellectu est obiectum ipsum intelligibiliter, si enim aliud significet est absolute falsum.

Ad secundam confirm. Respond. primò, ad maiorem Deum esse quidem infinite intelligibilem, intelligibilitate intrinsecâ seu adæquatâ, sed extrinsecè tamen esse intelligibilem inadæquatè ac limitatè vt patet. Vnde distinguitur maior, obiectum illimitatum in ratione intelligibilis, contineri non potest intra speciem limitatam, ita vt adæquatè comprehendatur concedo: ita vt inadæquatè cognoscatur nego. Deinde dici potest ad minorem, quod vis representatiua speciei tum impressæ, tum expressæ secundum id quod dicit in recto commensurata est ipsi esse, non autem secundum id quod dicit in obliquo, quia representat finitè rem infinitam.

Solutio
secundæ
difficultatis.

Ad secundam Resp. negando illam maiorem species essentialiter ordinatur ad suppleendum defectum obiecti quando illud est absens, vel improporionatum, nam etiam supplet actiuitatem quandiu illud tam non agit, quam si esset absens, & improporionatum, sicut enim communiter dicitur in tractatu de Angelis, quod Angelus intelligere potest se ipsum, vel per propriam substantiam, vel per speciem quia potest suspendere concursum suæ substantiæ ad intellectionem, sic potest Deus suspendere concursum essentia suæ ad visionem beatam, & substituere sibi speciem, species ergo essent inuentæ si obiecta ita essent semper præsentia, & proportionata, vt possent suspendere actionem suam, si autem suspendere illam non possent, fateor quod species non essent inuentæ. Vnde patet quomodo species Dei non sit impossibilis ex eo capite, cum sit possibilis defectus ad quem suppleendum illa ordinatur. Anima si esset essentialiter intellectus, & tamen suspendere posset suum concursum adhuc posset intelligere per aliquid superadditum. Imò & quamuis non posset suspendere non implicaret ei addi aliquid à Deo quod simul concurreret cum anima: igitur hoc argumento & aliis omnibus probatur, speciem non esse necessariam, sed non probatur illam esse impossibilem. Ad primam confirmat. Resp. negando quod visio exigat tantum connaturaliter fieri à solo Deo, nam exigit connaturaliter fieri vel à Deo immediatè, vel à specie, quamuis enim prior modus sit connaturalior, nego tamen quod posterior non sit etiam connaturalis. Ad secundam, eadem responsio est, hanc speciem esse connaturale instrumentum, & respectu obiecti, & respectu potentia, quia non est vnicus, vt dixi, modus producendi visionem connaturaliter: alter cum Deus solus immediatè concurrat, alter cum concurrat mediâ specie. Patet autem ex his quomodo istud accidens non sit innaturale omni subiecto, & quomodo non innaturaliter existeret cum intellectus & cum specie & sine specie possit videre Deum. Vnde nego absolute quod ista species esset essentialiter superflua, nam si Deus suspendere velit suam actionem non erit superflua.

Solutio
tertiæ diffi-
cultatis.

Ad tertiam Resp. distinguendo maiorem, obiectum quod est per se ipsum essentialiter intelligibile, non potest intelligi per aliud, si possit suspendere suam intelligibilitatem nego: si suspendere illam non possit concedo. Deus autem, vt dixi, potest suspendere concursum essentia suæ ad visionem. Ad probationem concedo intelligibilitatem in actu primo conuenire Deo essentialiter: intelligibilitatem autem in actu secundo non conuenire Deo essentialiter, sed subordinari libertati, atque ita conuenire illi posse per formam superadditam; neque contra-

Tom. I.

rium euincunt exempla quæ habet Arrubal; Deus enim fieri non potest immensus & infinitus per aliquid superadditum, quia est essentialiter & in actu primo, & in actu secundo, immensus, & infinitus, & quia deberet accipere in se ipso aliquid intrinsecum vt patet, at verò quando intelligitur per speciem intellectus creatus in se ipso recipit aliquid non autem Deus. Si potentia essentialiter haberet ex se facilitatem in operando, non illam recipere posset ab habitu; quia suam actiuitatem non posset suspendere. Idem dico de substantia quæ per se ipsam esset operatiua sine accidente.

Ad primam confirmat. Respond. quod si Deus concurreret ad visionem mediâ specie, non concurreret immediatè obiectiue, quamuis semper concurreret immediatè effectiue. Ratio est quia nullus esse potest actus creatus ad quem Deus non concurrat effectiue per modum causæ vniuersalis, effectus autem creati non necessariò pendent à Deo vt causa particulari.

Ad secundam confirmationem qui est Achilles Recupiti Respondeo primò, quidem speciem istam dici posse sine absurdo extrinsecè perfectiuam Dei vt est intelligibilis in actu secundo. Sed hoc durius videtur, vnde melius dici debet discrimen esse inter accidens subiectiuum, & obiectiuum, quod accidens subiectiuum cum sit intrinsecum subiecto, est etiam perfectiuum illius. Accidens autem obiectiuum cum sit extrinsecum obiecto, non potest esse illius perfectiuum intrinsecè, sed ad summum extrinsecè potest supplere illius actiuitatem, & concursum, non est autem absurdum quod species suppleat non quidem actiuitatem in actu primo, sed concursum in actu secundo, Deinolentis concurrere immediatè per modum obiecti.

S. II.

Vtrum detur actu species impressa Dei ad visionem.

Positâ possibilitate speciei, restat grauis difficultas circa eius existentiam: vtrum scilicet de facto illa reperiat in intellectu dum Deum videt, an verò essentia Dei præsens intellectui faciat totum in eo quod faceret species, id est compleat actiuitatem potentia, determinet eius indifferentiam, vniat illam cum obiecto cognito.

Sensus
quæstio-
nis.

Ratio dubit. est primò, quia essentia Dei non potest supplere concursum speciei, si non informet intellectum, sed non potest illum informare, ergo nec supplere defectum speciei. Probatur maior essentia Dei non potest supplere speciem sui, nisi constituat prius Deum in actu primo potentem ad operandum, sed non potest constituere Deum in actu primo potentem ad operandum nisi eum informet, ergo non supplet concursum speciei si non informet intellectum. Deinde non supplet defectum speciei, si non reddat intellectum similem obiecto, nam vt producat formalem similitudinem obiecti debet continere virtualiter illam similitudinem, atque adeò debet esse virtualiter similis. Denique species vnit intelligibiliter obiectum potentia, quæ vnio sine informatione fieri non potest, nam ad coniunctionem non sufficit indistantia Physica, sed ex obiecto, & potentia debet fieri vnum.

Prima ra-
tio dubi-
tandi.

Secundò, essentia diuina non supplet concursum speciei, si connaturalius sit visionem fieri mediante specie, sed est connaturalius, quod probò: intellectus connaturalius constituitur in actu primo còpletus per aliquid intrinsecum, quam per aliquid omnino extrinsecum, sed essentia Dei non nisi extrinsecè constitueret intellectum in actu primo, species autem esset illi intrinsecæ: ergo connaturalius intellectus comple-

Secunda
ratio du-
bicandi.

F 2 bitur

bitur per speciem quam per essentiam diuinam. Maior est euidens nam habitus supernaturales, ideo dicuntur necessarij, quia potentia non potest operari connaturaliter nisi recipiat aliquid intrinsecum, alioqui per solam assistentiam extrinsecam Dei explicari possent habitus, verbi gratia in voluntate vt amet Deum connaturaliter, non sufficit extrinseca Dei assistentia, sed requiritur habitus. Similiter oculus si eleuaretur ad videndum sine specie aliquod obiectum non videret connaturaliter.

Tertia ratio dubitandi.

Tertiò, vt Deus suppleat concursum speciei per concursum immediatum essentia, vt obiecti intelligibilis, non sufficit generalis concursus, quem praestaret omnipotentia, si actu concurreret species, sed nullus potest fingi huiusmodi concursus specialis distinctus à concursu generali omnipotentia, ergo essentia diuina non supplet concursum speciei.

Conclusio negatiua.

Dico secundò in intellectu beatorum nulla datur species impressa, sed sola essentia immediatè concurrat ad visionem tanquam obiectum intelligibile. Ita censent cum S. Thoma & Thomist. & nominalib. Durandus, Molina, Suarez, Herice, aliique plures contra Scot. Valsq. & alios paucos.

Prima probatio.

Ratio est, quia quoties obiectum est debite praesens, & applicatum potentia, sufficienterque proportionatum, nullo modo exigitur species, sed in visione Dei, essentia diuina est debite praesens, & proportionata, ergo in ea non exigitur species. Maior probatur quia quoties causa principalis commodè potest agere per se ipsam, non est necesse vt virtus eius instrumentalis operetur, sed quoties obiectum est praesens, & proportionatum, aequè connaturaliter potest agere ac species: ergo, &c. Confirmatur quia species non sunt necessariae, neque à philosophis excogitatae, nisi ad suppleendam absentiam, & improprietatem obiectorum, ergo frustra illa requiruntur vbi obiectum est praesens, & proportionatum.

Secunda probatio.

Secundò si essentia Dei potest per se ipsam facere totum quod facit species impressa, vt vicaria est obiecti, etiam si non possit facere totum quod facit species prout est accidens, non exigitur species impressa, sed essentia Dei facere potest totum quod facit species prout est vicaria obiecti, ergo ad visionem non exigitur species. Probatur minor, species vt vicaria est obiecti, non habet nisi duo munera, primum quod compleat actiuitatem potentia atque adeò constituat illa in actu primo ad operandum: alterum quod determinet eius indifferentiam, vt autem est accidens, informat intellectum, & illi inhaeret, assimilatur potentiam obiecto intentionaliter, quod appellant vnire potentiam obiecto, quæ voces sunt, & in re nihil significant, nisi quod species sit imago obiecti, & informet potentiam. Sed Deus se ipso, praesens & proportionatus potest complere actiuitatem potentia in actu primo, & determinare illius indifferentiam, etiam si non possit inhaerere potentia, ac illam informare, ergo potest facere totum quod facit species, vt vicaria obiecti; reliqua enim sunt omnino per accidens ad visionem, ad quam non exigitur vt principium eius informet intellectum, & assimilet intrinsecè potentiam obiecto, sed exigitur tantum concursus sufficiens ad producendam, & recipiendam visionem; quem concursum supplet essentia Dei extrinsecè assistens.

Solutio primæ difficultatis.

Ad primam Resp. Deus non potest supplere speciem, vt est accidens, nisi informet intellectum concedo: non potest supplere speciem, prout est vicaria obiecti nego. Nam ad hoc vt dixi sufficit extrinseca assistentia essentia diuina, cum decreto. Ad probationem nego intellectum non posse constitui potentem in actu primo per solam preparationem con-

curfus extrinseci. Deinde concedo intellectum non fieri similem intrinsecè obiecto, per solam extrinsecam assistentiam essentia, sed nego illud requiri ad visionem, ad quam sufficit assimilatio, & vnio solùm extrinseca, per praesentiam obiecti proportionati. Deum autem vniri beatis, in ratione speciei intelligibilis, est Deum esse paratum ad supplendum concursum, quem species intelligibiles praebent ad intellectionem, quæ non est vnio nisi per modum causæ efficientis, alia enim qualibet vnio fictitia est.

Ad secundam Resp. visionem connaturaliùs elici per ipsum obiectum immediatè quam per speciem, quando obiectum est praesens, & proportionatum: quando autem est absens & improprietatum, illam connaturaliùs elici per speciem. Ad probationem distinguitur illa maior, intellectus connaturaliùs constituitur in actu primo per aliquid intrinsecum, quam per aliquid extrinsecum, si illud per quod constituitur se teneat ex parte potentia concedo: si se teneat ex parte obiecti nego. Habitibus supernaturales semper se tenent ex parte potentia, quæ propterea sine illis non operatur connaturaliter, species se tenent ex parte obiecti, atque adeò potentia sine illis operari potest connaturaliter, quia non est necesse vt sit intrinsecè completa ex parte obiecti, actus vitalis exigit quidem procedere à principiis intrinsecis, quatenus est vitalis, non autem quatenus est representatio obiecti, oculus si eleuaretur ad videndum sine specie obiectum remotum, non videret connaturaliter, si autem videret obiectum indistans, videret connaturaliter sine specie: miraculum autem in eo esset, quod videret aliquid indistans.

Ad tertiam Respond. non sufficere ad visionem vt Deus det concursum generalem, quem praestaret omnipotentia, si concurreret species, sed requiri concursum aliquem specialem essentia per modum obiecti distinctum à concursu generali omnipotentia: fateor autem esse difficile dicere quis sit ille concursus specialis essentia per modum obiecti & quomodo ille sit distinctus à concursu Dei vt causæ vniuersalis, quod vt exponam clarissimè, inquirendum est paulo fusiùs.

§. III.

Qualis sit concursus essentia diuina, per modum obiecti intelligibilis.

Quodlibet obiectum mouet intellectum, & terminat cognitionem, primum munus communiter obit per speciem vicariam, secundum obit semper per se ipsum, quia est id quod cognoscitur, difficultas ergo est vtrum essentia ipsa Dei, & relationes sicut in ipsa Dei visione sunt id quod terminat immediatè visionem, sint etiam id quod mouet immediatè intellectum: An verò sola omnipotentia sicut dat concursum generalem ad visionem, sic etiam praestet specialem illum concursum quo suppletur species impressa.

Ratio dubitandi primò est, quia si sola omnipotentia immediatè concurrat ad visionem non autem essentia vt essentia est, sequitur nullum esse concursum Dei ad visionem praeter generalem illum, quem praestat in alia quacunque cognitione, tunc enim vnicus erit tantum concursus Dei, consequens illud absurdum est vt ostendi.

Secundò quando Angelus videtur per suam substantiam sine specie, tunc concurrat ad visionem immediatè per suam substantiam, non autem per potentiam suam executiuam ergo similiter essentia Dei agit per se ipsam immediatè.

Solutio secundæ difficultatis.

Solutio tertiæ difficultatis.

Sensus questionis.

Prima ratio dubitandi.

Secunda ratio dubitandi.

Tertiò

Tertia ratio dubitandi.

Tertio, essentia est per se ipsam immediate intelligibilis, etiam propter rationem præcedit omnipotentiam, ergo immediate concurrere potest ad sui cognitionem, imò essentia sicut immediate terminat, immediate mouet, alioqui est obiectum dumtaxat terminatum, non autem motuum. Denique ipsa essentia respectu diuinæ intellectiois fungitur munere speciei impressæ, ergo & respectu intellectiois creatæ.

Assertio.

Dico tertio essentia diuina non supplet defectum speciei, neque loco eius vnitur cum intellectu, per se ipsam immediate, propter virtualiter distinguitur ab omnipotentia: sed per ipsam omnipotentiam liberè applicatam per decretum voluntatis de producendo effectu illo quem produceret species. Contra Suarezem, Fasol. Becan. Valent. & alios.

Probatio assertio- nis.

Ratio est, quia si essentia ex eo quod immediate videatur, concurreret per se ipsam immediate, attributa etiam & relationes propter distinguuntur virtualiter ab essentia deberent præbere immediate concursum ad sui visionem, hoc autem absurdum est, quia sic daretur aliqua operatio ad extra, quæ non esset communis omnibus personis; probo consequentiam, idè per te essentia causat immediate visionem, quia videtur immediate, sed relationes etiam videntur immediate quia mysterium Trinitatis videtur etiam in se ipso immediate. Deinde si essentia immediate concurreret præcisè ut entitas est, concursus ille præcisè in se ipso non esset liber, sed tantum ex eo quod esset coniunctus, cum generali concursu omnipotentia, & conseruatione luminis gloriæ.

Hoc autem absurdum est, quia nulla Dei actio ad extra est necessaria: imò in hac sententia duplicem Deus præbet concursum, vnum generalem omnipotentia, alterum specialem essentia, hoc autem absurdum est, nam licet concursus effectiuus omnipotentia vnus sit, potest tamen esse multiplex virtualiter; præstat enim vnum quatenus est generalis omnium causa, secundum præstat quatenus continet speciem, & loco illius agit: sic enim concursus ille quem sola præstat omnipotentia, diuersus est ab eo quem præstat si concurreret ad visionem simul cum specie.

Ratio à priori.

Denique à priori ratio est, quia per illud essentia diuina concurret loco speciei per quod continet ipsam speciem, sed per omnipotentiam continet ipsam speciem; si enim produceret speciem non produceret illam nisi per omnipotentiam: ergo non supplet eius concursum nisi per omnipotentiam, imò clarum videtur quod actiones Dei ad extra sunt opera omnipotentia.

Concursus omnipotentia virtualiter est multiplex.

Ad primam, patet ex dictis quomodo concursus ille omnipotentia licet realiter vnus sit tamen virtualiter multiplex, & diuersus à concursu generali.

Discrimen Dei & Angeli.

Ad secundam Resp. esse disparitatem inter Deum, & Angelum, quod Angelus ad eam cognitionem quæ cognoscit se ipsum per suam substantiam, non concurret liberè Deus autem liberè concurret ad sui visionem, atque adeò concurret per potentiam subordinatam voluntati, quod si liberè Angelus se ipsum videret per suam substantiam, ut aliqui volunt actio hæc non procederet, nisi à potentia executrice.

Essentia non eodem modo mouet quo terminat.

Ad tertiam, nego essentiam esse proximè intelligibilem cognitione creatæ propter rationem præcedit omnipotentiam, sed remotè tantum & radicaliter. Fateor essentiam esse verum obiectum motuum, & terminatum, licet non eodem modo terminet, quo mouet; terminat enim immediate, mouet autem mediante omnipotentia. Neque par est ratio de intellectu increata, ad quam si requiritur species (quod postea negabitur) essentia per se fungitur munere speciei, quia intellectio diuina non est libera,

in ordine autem ad cognitionem creatam quæ liberè producitur fungi non potest munere speciei.

SECTIO II.

De principio quod ex parte potentia concurret ad visionem. Art. 5.

ILLUD est quod vulgò à doctoribus lumen gloriæ dicitur, eo quod in intellectu beati positum, aspectabilem ei reddat Deum, ut eum reuelat facie specularetur, & transformari in eandem imaginem, de claritate in claritatem, tanquam à Domini spiritu, de hoc igitur intellectuali sole, & lucerna accensa in medio paradisi, quatuor disputamus. Primum est eius existentia, & necessitas, secundum potentiam ordinariam. Secundum necessitas eius secundum potentiam absolutam. Tertium quidditas. Quartum propria eius munera.

Lumen gloriæ.

§. I.

Existentia & necessitas luminis gloriæ secundum potentiam ordinariam.

NOMINE igitur *luminis gloriæ* intelligimus qualitatem habituales infusam intellectui beato, & in eo permanentem, ut eum eleuet, & proximè potentem reddat ad videndum Deum; comparatur enim cum visione, sicut habitus fidei v.g. ad actum fidei; & queritur utrum sicut ad producendos actus supernaturales fidei & charitatis, connaturaliter exigitur habitus, sic ad producendam connaturaliter visionem infundatur habitus, quod *lumen gloriæ*, dicitur.

Status quaestio- nis.

Ratio dubitandi primò est, quia instrumentum obediens non eget formâ intrinsecâ per quam agat connaturaliter; nam aqua v.g. ut producat gratiam, non eget formâ extrinsecâ, intellectus videns Deum, est instrumentum obediens: ergo non eget habitu intrinseco. Probatur maior, nam posito lumine gloriæ v.g. vel requiritur ad videndum Deum etiam concursus Dei supernaturalis, & indebitus intellectui, vel non requiritur, si primum ergo posito lumine, visio non est connaturalis, imò frustra est lumen quia concursus ille sufficit: si secundum ergo in eo qui habet lumen fidei, aut habitum charitatis, nulla requiritur gratia ut eliciantur illi actus.

Prima dubitatio.

Secundo lumen gloriæ non potest esse necessarium neque iuuare intellectum tanquam causa partialis ad visionem eliciendam, si non habet virtutem similem intellectui, sicut duo trahentes nauim virtute simili concurrunt, lumen autem gloriæ non habet virtutem similem intellectui, nisi velis illud esse alterum intellectum.

Secunda ratio dubitandi.

Tertio, si requiritur lumen gloriæ quo intellectus disponatur ad visionem, debet etiam dari aliquid in intellectu, per quod disponatur ad recipiendum lumen & sic progressus erit infinitus. Deinde idè tantum exigitur lumen, quia sine illo intellectus non habet proportionem cum Deo videndo, sed intellectus etiam cum lumine proportionem illam non habet, ergo non requiritur lumen.

Tertia ratio dubitandi.

Dico primò in quolibet beato Deum vidente, datur infallibiliter lumen gloriæ permanens sine quo de potentia ordinaria nemo potest videre Deum, ita cum S. Thoma communis omnes Theologi, contra Scot. & Durand. dicentes visionem ipsam à Deo infundi.

Assertio affirmatiua.

Primò autem illud colligitur ex scripturis psalm. 55. *in lumine tuo videmus lumen*; nam licet primarius sensus sit, in filio videbimus patrem, vel in Christo videbimus Deum, ut patet ex Concilio Nicæno, & Epistola I. Euaristi Papæ ad Episcopos Africæ ta-

Prima probatio ex scripturis.

men de hoc etiam lumine à multis aliis intelligitur, qui etiam huc applicant illud Apocalyp. 21. *civitas non eget sole, neque luna, nam claritas Dei illuminabit eam*, Fautent etiam vulgò patres v.g. Nazianz. orat. 10. *Magno regi adstans hinc atque hinc, magno lumine impletur*: & orat. 15. *excipies illos lux omni sermone præstior*, &c. & demùm clara est definitio Cōc. Viennens. Clement. ad nostram ubi damnatur error Beguardorum dicentium, quod anima non eget lumine ipsam eleuante ad videndum Deum, ubi manifestè patet damnari etiam eos qui dicerent nullum dari lumen, sed visionem ipsam à Deo infundi: dicitur enim in concilio intellectum eleuari ad videndum, per visionem autem intellectus non eleuatur ad videndum.

Ratio sancti Thomæ.

Secundò efficax etiam est ratio S. Thomæ: omne id quod eleuatur ad aliquid quod excedit suam naturam, debet disponi per aliquid quod excedit suam naturam, nam idè est de fide dari habitus supernaturales ut potentia connaturaliter eliciat actus fidei, spei, charitatis, quia potentia est ad illos incompleta & ab illis exceditur, quod non est minus verum de visione Dei. Deinde ut intellectus connaturaliter vniatur cum essentia diuina ut specie intelligibili, debet esse completus in ratione potentie intellectiue, sed intellectus non est ex se completus ut patet, ergo debet compleri per lumen gloriæ, quod rectè vocat S. Thomas augmentum virtutis intellectiue.

Solutio primæ dubitationis.

Ad primam Resp. instrumentum obedientiale quod agit vitaliter in eo distingui ab instrumento quod non agit vitaliter, quod instrumentum vitale requirit formam intrinsecam per quam disponatur ad agendum connaturaliter; nam omnis actio vitalis debet esse connaturalis, instrumentum autem non vitale non eget formâ intrinsecâ; quia non debet agere connaturaliter. Ad probationem dico quod posito lumine gloriæ requiritur concursus Dei omnino indebitus intellectui nudè sumpto, sed debitus intellectui prout instructo lumine gloriæ, quod idem dico de aliis actibus supernaturalibus, nam in eo qui habet habitum fidei requiritur gratia, & concursus Dei.

Solutio secundæ.

Ad secundam Resp. illam maiorem non esse veram: lumen gloriæ non potest iuuare intellectum si non habeat vim similem intellectui. Nam etiam species, & alij habitus iuuant potentias à quibus tamen distinguuntur essentialiter, alioqui duo agentia diuersæ rationis non possent concurrere ad eundem actum.

Solutio tertiæ.

Ad tertiam Resp. lumen gloriæ requiri ut disponat intellectum ad visionem eliciendam vitaliter & connaturaliter tanquam complementum potentie, actiue non autem ad illam recipiendam ut dicitur postea; ad lumen autem gloriæ nulla dari debet dispositio quia illud non producit ab intellectu sed tantum recipitur. Deinde sæpè dictum est intellectum instructum lumine gloriæ, habere proportionem cum Deo in ratione obiecti cognoscibilis, non autem in ratione entis.

S. II.

Necessitas luminis gloriæ, secundum potentiam absolutam.

Prima ratio dubitandi.

Ratio dubitandi est primò, quia implicat dari actum secundum, sine actu primo, nam prius est posse agere, quam agere; lumen est actus primus respectu visionis: ergo implicat visio Dei sine lumine. Similiter implicat posse, sine potentia, sed lumen est tota potentia, ergo implicat posse videre sine lumine. Denique visio Dei prout est supernaturalis tam pendet à lumine, quam pendet ab intellectu prout est vitalis, sed prout est vitalis essentialiter pen-

det ab intellectu, neque sine illo elici potest: ergo prout est supernaturalis pendet essentialiter à lumine.

Secundò, visio creata non potest suppleri per solam extrinsecam assistentiam scientiæ increatæ Dei, ergo lumen creatum suppleri non potest per solam assistentiam omnipotentiam.

Secunda ratio dubitandi.

Tertiò, non magis potest eleuari creatus intellectus per solum concursum extrinsecum Dei ad visionem sine vlllo principio intrinsecum, & inhærente, quam voluntas ad actus supernaturales, sed voluntas non potest eleuari ad actus supernaturales sine principio intrinsecum gratiæ, ergo neque intellectus eleuari potest ad actum visionis sine lumine intrinsecum.

Tertia ratio dubitandi.

Dico secundò non implicat intellectum eleuari ad videndum Deum per solum Dei concursum omnino extrinsecum sine vlllo lumine gloriæ intrinsecum vel permanente vel transeunte: ita expresse docet sanct. Thomas in 4. dist. 49. q. 2. a. 7. & q. 10. de veritate art. 11. ut mirum sit cum à recentioribus omnibus Thomistis deferri, ut rectè probant Molina, Valent. Suarez, Vasq. Arrub. Herice, & plures è veteribus Thomistis Ioannes de Neapoli, Paludanus, Hispanensis.

Conclusio negatiua.

Ratio autem est primò, quia lumen gloriæ non potest essentialiter requiri ad visionem, nisi quia illa est supernaturalis; sed non exigitur essentialiter propter supernaturalitatem visionis: ergo non exigitur essentialiter. Maior est certa & eam admittunt aduersarij cum enim visio sit vitalis, & supernaturalis, sufficienter ad eam concurrat intellectus prout est vitalis, sed exigunt lumen propter supernaturalitatem visionis. Probat igitur minor, si requireretur essentialiter lumen habituale propter supernaturalitatem visionis, requireretur etiam essentialiter habitus fidei ad omnem actum fidei, & habitus charitatis ad omnem actum charitatis; quia illi etiam sunt supernaturales: Consequens falsum est, quia cum primò homo conuertitur à peccato per actum charitatis, actus ille præcedit habitum, & illum causat, dicere autem quod idem ille actus qui causat habitum, causatur ab eo ipso habitu quem causat, est absurdissimum ut probaui alibi, alioqui posset idem sub eodem conceptu supponere suam existentiam; nam effectus præsupponit suam causam, & causam suæ causæ, ipse est causa suæ causæ, igitur supponit se ipsum, imò prius agit quam sit, quia ut est effectus præsupponit se ipsum ut causam suæ causæ.

Prima probatio.

Secundò Dei omnipotentia non magis per extrinsecam assistentiam potest supplere defectum speciei, quam defectum luminis, sed potest supplere defectum speciei, ergo & luminis. Denique Deus per se ipsum facere potest quidquid faciunt causæ secundæ concurrentes solum efficienter non vitaliter; potest enim calefacere sine igne, illuminare sine sole, lumen istud effectiue solum concurrat, & non vitaliter, ergo Deus per se ipsum supplere potest eius defectum, præsertim cum nulla contradictio contrarium ostendat ut constabit modò.

Secunda probatio.

Ad primam enim Resp. eodem argumento probari quod Deus eleuare nihil potest obedientialiter per solum concursum omnipotentiam. Itaque ad argumentum distinguitur minor, lumen est actus primus respectu visionis, necessarius secundum potentiam ordinariam ut producat connaturaliter visio concedo: necessarius absolute ut producat visio, negatur, quia Dei omnipotentia parare potest concursum & esse actus primus secundum potentiam absolutam. Similiter verum est quod lumen est potentia ut producat visio connaturaliter, non est potentia ut simpliciter producat. Denique nego illam maiorem

Solutio primæ dubitationis.

visio

visio tam pendet à lumine provt est supernaturalis quam pendet ab intellectu provt est vitalis, hoc (inquam) manifestè falsum est, quia nulla causa creata vel increata concurret ad visionem, provt est vitalis præter intellectum qui solus producit eam immanenter; at vero causa increata semper concurret ad visionem supernaturalem, vt causa principalis, ideoque mirum non est quod suppleat defectum luminis, cum habeat semper concursum supernaturalem ad visionem, non habeat autem concursum vitalem.

Solutio secundæ. Ad secundam Respon. concursus causæ formalis non posse suppleri à Deo, sed tantum concursus causæ efficientis: visionem autem esse causam formalem quia reddit intellectum videntem formaliter, lumen autem effectiue concurret, ideoque non est mirum quod Deus suppleat eius defectum.

Solutio tertiæ. Ad tertiam Resp. posse de potentia Dei absolutam voluntatem eleuari ad quemlibet actum liberum sine ullo auxilio intrinseco inhaerente voluntati, potest enim sufficere solus concursus omnipotentiae, quæ facere potest per se ipsam totum quod faceret gratia inhaerens & intrinseca. Dixi sine gratia inhaerente voluntati, nam essentialè omnino est, ad actum supernaturalem voluntatis siue liberum siue necessarium, vt in intellectu infundatur lumen cognitionis præueniens, alioqui voluntas ferretur in incognitum quod implicat, sed hoc de visione nihil probat.

S. III.

Quidditas propria luminis gloriæ.

Quæritur vitum lumen gloriæ sit species. **H**actenus soluta est quæstio, an sit lumen gloriæ, nunc vt respondeatur ad quæstionem quid sit, video difficultatem esse posse circa illius genus, deinde circa illius propriam differentiam. De vero illius genere controuersia celebris est, vtum illud sit species impressa, an verò habitus omnino ab ea distinctus: erit species impressa si propter eminentem perfectionem repræsentet obiectum, & potentiam compleat atque ita faciat totum quod faceret species, & habitus simul: erit autem purè habitus si non suppleat ullo modo vices obiecti, sed tantum sit complementum potentiae, antecedenter ad omnem obiecti repræsentationem, differentia huius luminis continetur proprio eius munere de quo dicitur statim.

Prima ratio dubitandi. Ratio ergo dubitandi primò est, quia ille habitus luminis gloriæ nullum potest habere munus quod non habeat species, ergo distingui non debet à specie. Probo antecedens, nullum potest esse munus huius luminis confortantis potentiam, & se tenentis ex parte potentiae, nisi quod concurrat ad visionem simul cum potentia, nam ex parte potentiae agere non est aliud quam simul agere cum potentia, sed species est qualitas simul cum potentia concurrens ad visionem, ergo species etiam ex parte potentiae confortat, & complet potentiam.

Secunda ratio dubitandi. Secundò, potentia tunc completur quando augeatur eius actiuitas, sed quando species agit cum potentia actiuitas potentiae augeatur, ergo completur potentia. Quam ob causam habitus naturales dicuntur à pluribus non esse aliud quam species, quia facilitas addita potentiae, non est aliud quam noua actiuitas; quam sine dubio addit species.

Tertia ratio dubitandi. Tertio, quando plures causæ ad eundem concurrunt effectum, necesse est vt singulis causis diuersæ correspondent formalitates, sed si lumen gloriæ non est species nulla formalitas specialis respondere potest luminis gloriæ, agenti simul cum intellectu, ergo lumen gloriæ est species, maior inductione constare

potest, & quia illud agens erit superfluum cui nulla in effectu respondebit formalitas, minor etiam ostenditur, quia in visione Dei sunt duo, primum quod sit intellectus vitalis, quod habet ab intellectu: alterum quod sit visio talis obiecti, quod habet à specie.

Dico tertio, lumen gloriæ non est species impressa Dei, sed verus habitus supernaturalis distinctus à speciebus impressis, ita censent omnes qui negant esse possibilem speciem impressam, & omnes qui negant eam de facto dari: Suarez, Herice, Fasol. Valenti. contra Vasq. disp. 43. c. 5. 6. 7. quem multi nunc sequuntur recentiores.

Ratio tamen est quia nulla (vt ostendi) datur de facto species impressa, in videntibus Deum, quia species non requiritur vbi obiectum est præsens & proportionatum, requiritur autem lumen gloriæ, ergo lumen gloriæ non est species. Deinde quamuis daretur species, non esset tamen lumen gloriæ, quia sequeretur alioqui posse sufficienter compleri potentiam naturalem ad actus fidei, spei, & charitatis per solas species impressas, consequens est absurdum, quia præter species repræsentantes obiectum fidei, certum est requiri habitum fidei, & ad actus charitatis præter repræsentationem etiam supernaturalem obiecti requiritur aliquid se tenens ex parte potentiae, & illam complens antecedenter ad omnem repræsentationem. Vnde vltèrius argumentor ad visionem supernaturalem requiritur aliquid se tenens ex parte potentiae, neque sufficit complementum se tenens ex parte obiecti, sed species se tenet ex parte obiecti: ergo præter speciem requiritur lumen gloriæ. Probatur maior, nam ad actus supernaturales plura requiruntur quam ad actum quemlibet naturalem, alioqui tam esset completa potentia in ordine ad videndum Deum, quam in ordine ad videndum album, sed ad actum quemlibet naturalem requiritur complementum potentiae, repræsentans obiectum, ergo ad actum supernaturalem requiritur aliquid ex parte potentiae, neque satis est recurrere ad supernaturalitatem huius speciei; nam si potentia ex parte sui, nihil exigit ad illum actum eliciendum sequitur speciem esse omnino naturalem, cum potentia nihil ex parte sui requirat quam quod exigitur ad actum naturalem: imò, quod caput est, illa species licet supernaturalis, non magis complet ex parte potentiae, quam species naturalis, ergo potentia ex parte sua non est minus incompleta ad videndum Deum quam ad videndum album. Denique vel sine hac specie potentia est completa, ex parte sui, vel non, si est completa ergo illa non est lumen gloriæ. Si non est completa ergo requiritur aliquid aliud præter speciem, quia si est incompleta requirit aliquid præter obiecti applicationem.

Ad primam Resp. lumen gloriæ in hoc differre à specie quod lumen, & quilibet habitus se teneat ex parte potentiae, id est compleat potentiam antecedenter ad repræsentationem obiecti: species autem se teneat ex parte obiecti, id est obiectum dumtaxat repræsentet & ex parte illius agat tanquam eius vicaria, cum ergo dicitur lumen non habere aliud vllum munus nisi quod compleat, & confortet potentiam, distingui debet, nisi quod confortet potentiam ex parte ipsius potentiae, id est antecedenter ad repræsentationem obiecti constituendo illam in actu primo, concedo: ex parte obiecti, hoc est ipsam obiectum repræsentando, seu faciendo id quod faceret obiectum nego, agere autem ex parte potentiae non est tantum agere cum potentia, sed agere tanquam complementum potentiae antecedens obiecti repræsentationem.

Ad secundam Respond. distinguitur maior ex dem modo,

Conclusio
negatiua.

Multiplex
probatio.

Soluitur
prima dubitatio.

modo, tunc completur potentia cum eius actiuitas augetur, ex parte ipsius obiecti quod representetur nego: ex parte potentie antecedenter ad representationem obiecti concedo. Quam etiam ob causam negabam olim habitus naturales esse solum species impressas, nisi velis etiam sensus externos esse capaces habituum, quod absurdum est.

Solutur
tertia.

Ad tertiam Resp. maiorem, & minorem esse falsas, nam primò plures causæ sæpè concurrunt ad eundem effectum sub eadem formalitate, v.g. quando idem lumen pendet à pluribus luminosis, secundò etiam non est difficile duas hæc assignare formalitates, nam visio vt est vitalis pendet ab intellectu, & vt supernaturalis pendet à lumine.

§. IV.

Quenam sint propria munera luminis gloria.

Differen-
tia lumi-
nis glo-
ria.

A Signato genere huius luminis, sequitur differentia eius propria, quæ petenda sine dubio est ab eo munere quod exercet circa visionem; potest enim esse, vel dispositio materialis ad vñionem intellectus cum essentia diuina vt specie impressa: vel etiam dispositio materialis intellectus, ad visionem ipsam recipiendam: vel denique causa effectiua ipsius visionis vñā cum potentia.

Prima ra-
tio dubi-
tandi.

Ratio dubitandi est primò, quia semper in materia requiritur dispositio proportionata formæ recipiendæ, sed quando intellectus vnitur cum essentia diuina per modum speciei eleuatur ad formam ordinis superioris, ergo ad eam recipiendam disponi debet per lumen.

Secunda
ratio dubi-
tandi.

Secundò, nulla est ratio cur lumen sit dispositio intellectus ad visionem vt actio est, non autem vt est receptio; nam intellectus non est minus improporcionatus ad recipiendam visionem quàm ad eam producendam: ergo si propter illam improporcionem visio vt actio est, exigit lumen vt dispositionem, exigit etiam illud vt receptio est; nam in vtroque munere intellectus est instrumentum, vnde non valet discrimen quod nonnulli afferunt quia intellectus vt agens debet esse perfectior quàm visio, non autem vt recipiens, nam si sit instrumentum non debet esse perfectior.

Tertia ra-
tio dubi-
tandi.

Tertio, si lumen gloriæ agit cum intellectu agere debet vitaliter, & principaliter, hoc autem absurdum est; quia non est aliquid vitale atque aded est imperfectius visione.

Munus
propriū
luminis
gloriæ.

Dico quartò, lumen gloriæ valdè improprie dicitur dispositio materialis ad receptionem essentia diuinæ vt speciei impressæ, aut etiam ad recipiendam visionem; proprium autem eius munus est simul cum intellectu producere visionem connaturaliter.

Primæ
partis pro-
batio.

Prima pars contra omnes Thomistas quibus accedunt Valentia, Salas, Granados probatur, quia vbi nulla forma recipitur in subiecto, ibi non datur dispositio subiecti ad formam illam recipiendam; sed essentia diuina non vnitur cum intellectu tanquam forma realis informans intellectum: ergo lumen gloriæ non debet dici dispositio ad illam recipiendam, dicitur tamen improprie dispositio, quatenus est conditio, sine qua, essentia diuina non vniretur intellectui per modum speciei, id est non concurreret cum intellectu ad visionem.

Probatio
secundæ
partis.

Secunda pars contra eosdem Thomistas probatur, quia si requireretur in intellectu dispositio aliqua vt reciperet visionem supernaturalem, requireretur etiam in eodem dispositio ad recipiendum lumen supernaturale, arque ita daretur progressus in infinitum. Concilium autem Viennense quando exigit lumen vt dispositionem, ad visionem, exigit illud

vt dispositionem ad visionem vt actio est, non vt passio, alioqui daretur infinitus progressus.

Ratio ter-
tiæ partis.

Tertia pars communis est inter Theologos, quia habitus supernaturales, ided tantum sunt necessarij, quia potentia operatur cum illis connaturaliter, effectus supernaturales, id est tanquam principium intrinsecum & proportionatum.

Ad primam Resp. verum non esse quod materia exigit dispositionem proportionatam vt recipiat formam supernaturalem, etiam si physice illi vnatur per potentiam obedientialem, alioqui daretur progressus infinitus. Hoc autem esse multò minus verum, quando forma non vnitur physice subiecto, sicut essentia diuina non vnitur physice intellectui, potest ergo requiri lumen vt conditio, non vt dispositio materialis quæ concurrat ad receptionem formæ, atque aded recipit formam.

Ad secundam Resp. esse disparitatem inter visionem vt actio est, & visionem vt est passio, nam visio vt actio est exigit prodire à principio effectiui connaturaliter operante, cum effectus prodeat à virtute ipsius causæ, potestque visio vt actio est prodire à principio huiusmodi, quin detur progressus infinitus: visio autem vt passio est non exigit recipi in principio connaturaliter recipiente, quia hoc vt dixi est impossibile propter infinitum progressum.

Ad tertiam vt respondeatur videndum est qualis sit influxus luminis simul cum intellectu ad visionem. Quod autem quæri vterius poterat hoc loco de causa subiectiua, & effectiua luminis gloriæ difficultatem non habet: nam subiectum eius sine dubio est non substantia ipsius animæ, sed intellectus in quo, & à quo visio ipsa producitur. Causam verò effectiuam instrumentalem etiam physicam probabilissimè recentiores aliqui meditantur esse ipsam Christi humanitatem, imò & quinque cicatrices vulnerum eius è quibus physice profluit quicquid producitur in viatoribus gratiæ, & quicquid est luminis gloriæ in beatis: quod pie ac ingeniosè tradit Recupitus l. 6. quæst. 19.

SECTIO III.

De ipsa potentia intellectiua concurrente ad visionem.

Expositis duobus principiis visionis, quæ potentiam vitalem complent, venio ad ipsam potentiam, sic instructam, vt ex parte sua lumen habeat intrinsecè inhærens, & ex parte obiecti essentiam ipsam habeat diuinam, præsentem & paratam concurrere ad claram sui visionem. Et primò quaeritur vtrum intellectus ita instructus reuerà producat visionem physice, an verò illam solum producat lumen gloriæ. Secundò vtrum producat visionem principaliter, an verò instrumentaliter: Tertio vtrum intellectus alicuius etiam viatoris Deum aliquando viderit, quod verò quaeri vterius poterat vtrum à perfectiore intellectu, etiam in patria videatur perfectius, dicitur q. 4. cum agam de inæqualitate visionis.

§. I.

Vtrum intellectus instructus lumine gloriæ concurrat immediatè ad visionem simul cum lumine.

Alijs verbis proponi solet hæc controuersia, vtrum lumen gloriæ ita influat in visionem, vt ipsum sit tota ratio proxima illam efficiendi, si nihil intellectus per suam entitatem agat immediatè, sed recipiat tantum lumen quod solum agat, sicut cum aqua calida producit calorem, calor est tota ratio calefaciendi

Sensus
quæstio-
nis.

calefaciendi aquæ, quia illa immediatè tantum recipit calorem, à quo est tota calefactio.

Prima difficultas visio non potest esse ab intellectu naturali.

Ratio ergo duditandi primò est, quia visio quæ secundum totam suam substantiam, & vitalitatem est supernaturalis procedere debet à principio adæquatè supernaturali; visio est adæquatè supernaturalis, intellectus est principium naturale, solum autem lumen est adæquatè supernaturale: ergo visio procedit à solo lumine. Probatum maior, quia si vitalitas secundum se totam supernaturalem penderet à principio partim naturali partim supernaturali, illa vitalitas esset, & non esset supernaturalis quia non est supernaturalis prout pendet à principio naturali. Denique si principium est compositum ex naturali & supernaturali, essentia etiam visionis erit composita ex naturali, & supernaturali quod absurdum est.

Secunda difficultas.

Secundò, si lumen & intellectus simul concurrunt ad eandem visionem, vel ambo concurrunt ad omnes formalitates visionis; nam illa est visio, est vitalis, est supernaturalis: vel non concurrunt, si primum, ergo visio prout est à lumine, formaliter vitalis est, & intellectus, atque ita lumen potest esse causa vitalitatis. Si secundum ergo intellectus non producit hanc vitalitatem supernaturalem; si enim non producit formalitatem supernaturalitatis, non producit etiam entitatem quæ tota est formaliter supernaturalis. Denique vitalitas illa prout est vitalitas huius actus est formaliter supernaturalis, ergo si producit vitalitas illa formalis ab intellectu, etiam producit formalitatem supernaturalitatis.

Conclusio affirmans.

Dico primò, intellectus creatus ita concurret cum lumine gloriæ ad visionem Dei, ut per se ipsum attingat illam immediatè, imò neque diuinitus possit visio fieri sine immediato concursu intellectus videntis Deum.

Prima pars inter omnes Theologos certa est contra Durandum, Ochamum, Marsilium, Gabrielem.

Intellectus effectus attingit visionem.

Ratio est quia omnis intellectus causatur ab ipsa mente, & volitio à voluntate sic enim tradunt communiter Patres cum August. l. 9. de Trinit. c. ultimo. *Ipsa mens quasi parens, & notitia eius quasi proles eius: mens enim cum se cognoscit, notitiam sui gignit, & est parens notitiæ suæ;* idem habet l. 11. c. 2. l. 15. c. 13. 22. 27. Deinde cum Aristotele, Philosophi omnes docent, & omnino constat primò ex actus vitalitate ad quam requiritur influxus potentie vitalis, ut constabit statim, secundò ex libertate actuum voluntatis supernaturalium, ad quam requiritur sine dubio influxus actuum voluntatis, alioqui libertas non esset indifferentia actuum voluntatis in suos actus.

Attingit immediatè.

Secunda pars de influxu immediato intellectus in visionem, est contra plures Thomistas qui volunt solum lumen gloriæ totam esse causam immediatam visionis, quod repugnat S. Thomæ hic art. 5. in corpore ut rectè ostendunt Molina, Vasq. Suarez. Probarique potest efficaciter, quia ex Concilio Tridentino sess. 6. c. 4. constat intellectum, & voluntatem non se habere omnino passivè, recipiendo solum habitus, tanquam aliquid inanime ad actus fidei, charitatis, &c. Sed omnino aliquid agere; atqui eadem est ratio visionis supernaturalis, ergo intellectus immediatè ad eam concurret actiue, & non passivè tantum recipiendo lumen: sed si lumen esset ratio adæquata agendi creatò intellectui, sequeretur quod intellectus passivè solum se haberet recipiendo lumen, sicut cum aqua calida calefacit, ergo lumen non est tota ratio agendi. Deinde omnis actus qui est vita actualis debet procedere à principio viuentis quod se ipsum moueat, sed si solum lumen produ-

cat visionem, viuens non agit in se ipso, nam lumen est qualitas mortua, ergo, &c. Denique sicut visio quia est supernaturalis debet pendere à lumine supernaturali, sic quia est vitalis, & quia est intellectus debet pendere à potentia vitali, & intelligente.

Attingit necessario.

Tertia pars de necessitate absoluta huius influxus est contra Scotum, Durandum aliisque plures qui existimant posse intellectum reddi actu intelligentem per verbum mentis productum à solo Deo tuseque probata est in libris de anima ubi ostendebam quod vita exigit essentialiter actionem physicam principij eius in quo recipitur, quia viuere, est immanenter agere, ideòque verbum mentis eo modo productum in intellectu, à solo lumine, qualitas esset mortua, eodem modo ac si esset in lapide. Quæ autem de effectu formali aduersarij obijciunt, sine quo forma esse non potest in subiecto, solum eo loco est, quia reddere intelligentem non est effectus solius verbi, si tollas actionem procedentem à principio intrinseco.

Lumen eleuat potentiam naturalem.

Ad primam Resp. eo argumento æquè probari, quod visio cum sit vitalis, produci non potest à lumine quod non est vitale, ideòque ad argumentum negatur maior; nam actus adæquatè supernaturalis secundum substantiam, & vitalitatem produci potest à principio naturali eleuato; per alterum principium supernaturale, neque propterea vitalitas illa supernaturalis est simul, & naturalis, sed est adæquatè supernaturalis producta per principium naturale supernaturaliter eleuatum; intellectus enim, & lumen faciunt vnum principium supernaturale, & vitale neque vnum lumi debet seorsim ab altero, totus igitur effectus est supernaturalis, etiam si principium sit compositum ex entitate naturali, & supernaturali, quia entitas naturalis eleuatur per entitatem supernaturalem principij partialis.

Formalitates non sunt aliquid producibile.

Ad secundam Resp. formalitates non esse aliquid producibile in actu, sed resultare tantum ex modo, quo actus procedit à suis causis: ideòque visionem procedere quidem secundum totam suam entitatem cui omnes formalitates identificantur, tum à lumine, tum ab intellectu, sed non procedere ab utroque seorsim sumpto secundum omnes formalitates; nam ut actus procederet à lumine, secundum formalitatem vitalitatis, necesse esset ut actus haberet rationem vitalis, prout est à lumine, quod implicat, quia operatio dicitur vitalis in quantum substantia per eam, se mouet ab intrinseco, postquam adepta est statum connaturalem, lumen autem extrinsecus infusus est ut patet. Vitalitas ergo supernaturalis, secundum formalitatem hanc præcisam vitalitatis, est à solo intellectu, & formalitas supernaturalitatis, est à solo lumine, licet entitas illa vitalis, & supernaturalis sit ab utroque, vnde absolute negari debet hæc propositio, intellectus præcisè sumptus, si non producit formalitatem supernaturalitatis, non producit entitatem supernaturalem vitalitatis, hoc enim est apertè falsum: nam etiam Deus cum voluntate concurret ad actum malum, neque tamen concurret ad malitiam formalem ut sic, quia actus prout est à Deo non habet quod formaliter sit malus. Denique distingui debet hæc propositio: vitalitas huius actus est formaliter supernaturalis, in ratione præcisæ vitalis, nego: prout vitalitas huius actus est supernaturalis concedo, vnde intellectus seorsim sumptus qui est causa vitalitatis formalis non est etiam causa supernaturalitatis formalis.

§. II.

Virum intellectus cum lumine concurrat ad visionem ut causa principalis.

Instru-
mentum.
& causa
principalis

Vix potest esse hoc loco controversia, nisi de nomine instrumenti, & causæ principalis, nam si semel ex vera philosophia statuas, quid sit instrumentum, tota evanescet difficultas, de qua, magnâ contentione disputari video. Itaque reiectis varijs sententijs statuebam olim, instrumentum in genere illam causam appellari, quæ concurret ad effectus sibi non proportionatos, & alteri debitos, quia esse instrumentum est esse virtutem alterius, seu agere alterius nomine. Diuiditur autem instrumentum in naturale quod concurret ad effectus sibi non debitos, ad quos tamen exigit habere concursum paratum; & obediens quod non exigit habere paratum concursum ad tales effectus. Vnde tota controversia est, utrum intellectus instructus lumine, producat visionem ut sibi debitam & proportionatam, an verò ut debitam alteri & impropor- tionatam.

Prima du-
bitatio.

Ratio autem dubitandi primò est, intellectus instructus lumine gloriæ non potest esse instrumentum visionis Dei, si præter ipsum nulla sit causa principalis videns Deum: sed præter intellectum nulla est causa, quæ principaliter dicatur videre Deum, illa enim non est Deus, qui per hanc actionem non denominatur videns, ergo intellectus lumine gloriæ instructus, est causa principalis visionis. Maior certa est, quia omne instrumentum habet causam principalem sibi correspondentem, ergo si intellectus non est causa principalis videns, debet esse alia causa præter ipsum quæ dicatur videns: vel dicendum est quænam hic sit causa principalis videns & fieri potest argumentum à pari de actu charitatis, nam per eum actum solus homo amat, & meretur, ergo ille est causa principalis merens.

Secunda
dubitatio.

Secundò, visio est essentialiter effectus vitalis, ergo essentialiter exigit causam principalem vitalem, illa non est Deus ut patet, ergo est intellectus. Confirmatur quia intellectus proptèr est causa efficiens vitalis non est instrumentum, alioqui (ut dixi) responderet ei causa principalis vitalis.

Tertia du-
bitatio.

Tertiò, illud non est instrumentum quod concurret ad effectum sibi proportionatum & ad quem paratus est illi concursus: sed visio Dei est debita, & proportionata intellectui habenti lumen gloriæ, nam proprium munus habitus supernaturalis est reddere ipsum effectum debitum & connaturalem.

Quarto
dubitatio.

Quartò, illa non est causa instrumentalis tantum quæ nobilior est effectu productò, visio est ignobilior intellectu habente lumen gloriæ, nam illud aggregatum, est supernaturale, & vitale æquè ac visio, ergo intellectus non est causa solum instrumen- talis.

Quinto
dubitatio.

Quintò, si intellectus est instrumentum, proptèr est causa effectiua visionis, erit etiam instrumentum, proptèr est eius causa receptiua; consequens non admittitur, &c. Probatur maior idè intellectus producit instrumentaliter, quia producit obediens- liter, sed recipit etiam obediensliter, ergo recipit instrumentaliter, nam equalis est repugnantia causæ tum effectiue, tum receptiue principalis, & obediensliter quod probò, nam concurrere obediensliter ad aliquem effectum est ad eum eleuari tanquam ad aliquid improporcionatum, sed quod agit vel recipit aliquid principaliter non

eleuatur tanquam ad aliquid improporcionatum, ergo nullum subiectum habet potentiam receptiuam principalem respectu formæ excedentis, & improporcionatæ, sicut respectu effectus improporcionati agens non potest habere vires actiua principales.

Conclusio

Dico secundò, intellectus instructus lumine gloriæ, quatenus concurret effectiue ad visionem, est causa solum instrumentalis: quatenus autem subiectiue illam recipit, est causa principalis.

Primam partem de causa effectiua fusè docent Suarez l. 2. c. 10. & 16. l. 6. de gratia c. 7. & sæpe alibi, Vasquez, Fasol. Henriq. & alij contra plures Thomistas quibus adherent Arrub. Herice, Becan. Salas, contra quos.

Prima
partis pro-
batio.

Ratio est primò, quia quoties aliqua causa est ignobilior effectu quem producit, est causa instrumentalis, non autem principalis, sed aggregatum illud ex intellectu & lumine gloriæ ignobilius est quàm visio Dei, ergo illud aggregatum est causa solum instrumentalis, maiorem nemo negat philosophorum, quia quamuis contingere sæpè possit, ut instrumentum sit aliquid nobilior effectu quem producit obediensliter, ut si Angelus produceret fornicam, tamen fatentur omnes quod causa ignobilior effectu productò, nunquam principalis dici potest; quia effectus nobilior nunquam potest esse proportionatus, & debitus causæ minus nobili. Minor ergo probatur quia entitas adequatè vitalis, & adequatè supernaturalis est nobilior eà entitate, quæ non est vitalis & supernaturalis nisi solum inadèquatè; visio est adequatè vitalis, & adequatè supernaturalis: intellectus autem cum lumine non est vitalis & supernaturalis nisi solum inadèquatè, igitur visio nobilior est eo aggregato.

Confirmatur euidenter, nam id quod est altero ignobilius, non potest fieri eo nobilior per accessum alterius quod est etiam eo ignobilius, intellectus est ignobilior visione, ergo non potest fieri eà nobilior per accessum alterius quod sit etiam ignobilius visione; lumen gloriæ ignobilius est visione, nam visio est vitalis, lumen autem est qualitas mortua. Deinde constat etiam ex philosophia quod omnes habitus instrumentales sunt respectu actuum quos produ- cunt; nam actus causæ sunt principales habituum atque adèd illis nobiliores, ergo habitus sunt causæ instrumentales actuum & illis ignobiliores, quod etiam in habitibus supernaturalibus eodem modo verum est qui sic producant actus, ut ab actibus etiam producantur saltem moraliter.

Denique, potentia obediensliter actiua semper est instrumentalis cum producat effectum improporcionatum, & alteri debitum à quo eleuatur, sed intellectus etiam instructus lumine, obediensliter agit per eleuationem; agit enim per suam entitatem intrinsecam & naturalem, ergo agit instrumen- taliter.

Secundam partem de causa subiectiua, video etiam à paucis negari, & ratio euident est quia licet potentia obediensliter actiua sit necessariò instrumen- talis, tamen potentia obediensliter passiua est necessariò principalis, & ratio disparitatis est duplex. Prima quod causa principalis receptiua esse potest ignobilior effectu, alioqui materia recipere principa- liter non posset formam quæ est ignobilior: causa verò effectiua si sit principalis non potest esse igno- bilior effectu, ut omnes fatentur quia effectus ab ea extrahitur, atque adèd debet in ea contineri. Altera disparitatis ratio est quia potentia obediensliter actiua esse potest instrumentalis si possit agere tan- quam virtus alterius cui ut causæ principalis actiue

Ratio se-
cunda par-
tis.

tribui

tribui posset actio, causa verò subiectiua obedientialis non potest esse instrumentum, si non possit recipere tanquam virtus vilius alterius causae principalis receptiuae; nam Deus eleuans causam receptiuam non recipit, sicut agit quando eleuat causam actiuam.

Vnde argumentor efficaciter: illa non est causa instrumentalis quatenus receptiua quae recipit sola, visionem, sed intellectus solus recipit visionem, non autem Deus, ergo intellectus non est causa instrumentalis receptiua. Neque dicas Deum esse causam principalem huius receptionis in genere causae efficientis, contra enim arguo, nulla causa est instrumentalis in eo genere, in quo non respondet ei vlla causa principalis, sed nulla causa principalis respondet in genere subiecti, causae subiectiuae: ergo causa illa subiectiua non potest esse instrumentalis in genere causa subiectiuae sicut enim instrumento effectiuo respondere debet causa principalis effectiua, ita instrumento receptiuo, debet respondere causa receptiua principalis. Denique vt intellectus Deum aliquo modo videat principaliter, exigitur, vt sit causa principalis visionis, vel vt agens, vel vt recipiens, non causat principaliter vt agens, ergo vt recipiens.

Solutio
prima dubitationis.

Ad primam Resp. Deum esse causam principalem visionis vt actio est, sed nullo tamen modo, posse dici videntem; visio enim principaliter denominat causam in qua est, non autem causam à qua est, idè intellectus solus denominatur videns, quamuis sit tantum principaliter videns, vt est principium receptiuum, non prout est principium productiuum. Vnde ad argumentum, distinguitur maior, intellectus non est instrumentum, si prater ipsum nulla sit causa principalis videns, prout videns significat principium visionis tum actiuum, tum receptiuum nego: prout significat principium receptiuum visionis concedo, nam intellectus instrumentum est quatenus efficit visionem, principalis est causa quatenus recipit, non est enim necesse vt detur vna tantum causa principalis visionis secundum totum quod visio dicit. Ad probationem distinguo hanc propositionem, omne instrumentum habet causam principalem sibi correspondentem, in eo genere in quo est instrumentum concedo, in eo genere in quo non est instrumentum nego, cum igitur intellectus videns, sit instrumentum vt agit, non vt recipit, respondet ei causa principalis vt agenti, non vt recipienti, eademque ratio est de actu meritorio, in quo voluntas sola dicitur merens, quia licet agat instrumentaliter, recipit tamen principaliter, quod sufficit vt sola dicatur mereri.

Solutio
secunda.

Ad secundam Resp. distinguendo antecedens visio est essentialiter effectus vitalis praecise vt pendet à causa effectiua, siue praecise vt actio est nego: vt pendet à causa tum effectiua tum receptiua, siue vt est effectus receptus concedo. Satis ergo ad eam vitalitatem est quod pendeat à causa effectiua instrumentali, & passiuā principali. Ad confirmationem distinguo eodem modo, intellectus vt est causa efficiens vitalis non est instrumentum receptiuum concedo, effectiuum nego id est non est instrumentum visionis vt passio est, sed tantum vt actio est.

Solutio
tertia.

Ad tertiam Respond. nullum esse instrumentum naturale quod non habeat paratum concursum ad effectum quem producit, sed in eo vt dixi sitam esse rationem instrumenti quod producat aliquid improprietatum & alteri debitum. Satis autem ostensum est, visionem esse improprietatam intellectui etiam habenti lumen gloriae, & esse debitam Deo vt agenti principali, proprium munus habituum supernaturalium est reddere ipsum effectum connatu-

Tom. I.

raliter debitum tanquam instrumento, non tanquam principali agenti.

Ad quartam Resp. probatum esse quod illud aggregatum ex intellectu, & lumine gloriae cum sit vitale, & supernaturale solum inadæquate, simpliciter est ignobilius visione quae adæquate vitalis est, & supernaturalis.

Solutio
quarta.

Ad quintam satis allata videtur disparitas potentiae obedientialis actiuae, & passiuae, primam dixi esse necessarium instrumentalem eo quod proportionem non habeat cum effectu ad quem supra suam vim eleuatur; potentiam passiuam (quantumvis sit improprietata & eleuetur) negavi esse instrumentalem, quia esse potest principalis & imperfectior forma quam recipit, & quia non respondet ei causa principalis receptiua.

Solutio
quinta.

Supererat hic quod proposueram tertio loco dicere, vtum intellectus aliquis hominis viatoris aliquando viderit Deum, beatus & solus potens, rex regum & Dominus dominantium, qui solus habet immortalitatem & lucem habitat inaccessibilem, quem nemo hominum vidit neque videre potest. Cui honor & imperium sempiternum amen, verba sunt Apostoli 1. ad Tymotheum c. 6. vbi quaestionem videtur dissolvere, quae positiua magis esse videtur quam scholastica. In ea verò probabilissime philosophari videntur illi qui aiunt. Primò Beatae Virgini pro certo concessum esse hoc priuilegium vt Deum in vita viderit aliquoties, v. g. in Conceptione Verbi, in eius Natiuitate, in Resurrectione, quod latissime probatum inuenies apud Recupitum l. 6. q. 14. c. 1. & 2. vbi decem habet eximias rationes: Secundò Adā, Moyse & Paulo, nunquam in via concessum esse vt viderent Deum intuitiue, egregie probat idem author ibidem c. 3. 4. 5.

QVÆSTIO III.

De obiecto visionis Dei. Art. 8. 9. 10.

Hactenus beatæ huius visionis existentiam, & principia extrinseca indagauimus, nunc maior difficultas est circa obiectum illud quod proxime terminat visionem Dei, seu quid videant in Deo, videntes Deum facie ad faciem, quia verò aliud dicitur obiectum primarium aliud secundarium huius visionis, de vtroque nobis accurate dicendum est.

SECTIO I.

De obiecto primario visionis Dei.

Seu quomodo videantur ea quae sunt in Deo formaliter.

Certum est primò obiectum primarium huius visionis illud appellari, quod ratione sui, & non ratione alterius videtur: secundarium illud quod ratione alterius videtur, seu mediante altero, in quo continetur, differunt hæc obiecta, quod primarium simul sit obiectum materiale, & formale, id est id quod videtur, & ratio videndi. Obiectum autem secundarium non sit nisi obiectum materiale, vnde sequitur obiectum secundarium semper videri mediante alio, quod sit obiectum formale, & medium etiam prius cognitum in quo videatur vt postea dicetur.

Obiectum
primarium.

Certum est secundò totum illud esse formaliter in Deo, quod secundum propriam suam rationem, & definitionem, intrinsecum est Deo, qualia sunt attributa omnia & personalitates. Eminenter illud quod secundum propriam suam rationem, & definitionem est extrinsecum Deo, intrinsecum autem secundum aliquid aequiualens & nobilius

Esse in
Deo formaliter.

G 2.

cuiusmodi

cuiusmodi sunt creaturæ omnes, & perfectiones quæ non sunt simplices: eminentia verò illa per quam Deus continet creaturas, formaliter in Deo est, non eminenter, quia est ipsa perfectio infinita Dei, quatenus excedit creaturas, & producere illas potest. Ideoque quoties videntur omnia quæ formaliter sunt in Deo, est necesse ut videatur hæc eminentia. Similiter licet creaturæ in Deo non sint nisi eminenter, potentia tamen earum effectrix, scientia, ideæ, amor, & alia huiusmodi, quæ respectum dicunt ad creaturas, formaliter sunt in Deo, imò & respectus ipse formaliter sumptus, quia est in Deo secundum propriam rationem & definitionem.

His positis circa obiectum primum, & ea quæ formaliter sunt in Deo duplex est inter Theologos controuersia. Prima utrum de facto illi omnes qui Deum vident, omnia videant quæ formaliter sunt in Deo, secunda de possibili, utrum videri possit vnum attributum, aut vna persona sine alijs omnibus attributis & personis.

S. I.

Utrum videntes Deum videant actu omnia quæ formaliter sunt in Deo.

Prima dubitatio.

Ratio dubitandi est primò, quia ut videantur distinctè attributa Dei & personæ, necesse est ut illa vel videantur ut distincta, vel ut videantur per actus distinctos neutrum admitti potest: ergo videntes Deum, non vident illa distinctè. Probatur maior quia illa distinctio vel se tenet ex parte obiecti, vel ex parte actus, si primum, ergo videtur obiectum ut distinctum, si secundum ergo videtur per actus distinctos.

Secunda dubitatio.

Secundò, si beatus videt infinitatem Dei, aternitatem, immensitatem, necessariò Deum videt, ut infinitum, æternum, immensum, hoc autem implicat, quia si videat Deum ut immensus est, necesse est ut videat omnia loca quibus est coextensus per immensitatem quam cognoscit ut est in se: similiter si videantur ideæ omnes, tota scientia Dei, imò & decreta libera quæ sine dubio formaliter sunt in Deo, videntur etiam creaturæ omnes tum possibiles, tum futuræ.

Tertia dubitatio.

Tertiò, argumentum est etiam difficilius de decretis liberis, nam illa nihil superaddunt essentia, quod non haberet essentia si tale decretum non esset, ergo visa essentia non videtur decretum liberum.

Quarta dubitatio.

Quartò, si videantur attributa, & personæ simul cum essentia, vel illa pertinent ad obiectum primum visionis, vel ad obiectum secundarium, non ad primum quia essentia sola concurret ad modum speciei, non ad secundarium quia illud non videtur in se ipso immediatè.

Conclusio affirmatiua.

Dico primò, beati omnes videntes Deum, vident formaliter distinctè ipsam essentiam Dei, Trinitatem personarum, & attributa omnia, secundum proprias & primarias rationes, ita Catholici omnes Doctores quorum aliqui ut Bannes & Zumel certum esse de fide putant.

Scriptura.

Primò enim ita ex varijs scripturis colligunt Patres, v. g. Ioan. 17. *Hæc est vita æterna ut cognoscant te verum Deum*, &c. *Hoc fiet* (inquit Augustin. l. 1. de Trinit. c. 8.) *cum venerit Dominus, & illuminauerit occulta tenebrarum, hoc erit mane nostrum de quo in psalmo dicitur mane adstabo tibi, & videbo, id est cum perduxerit iustos, in quibus nunc ex fide viuuntibus, regnat mediator Dei, & hominum, homo Christus Iesus ad contemplationem Dei, & patris.* Deinde ibidem *pater quos dedisti mihi, volo ut vbi ego sum, & illi sint: ut videant claritatem meam*, id est diuinitatem meam ut interpretantur Cyrillus l. 1. in Ioan. c. 28. Chyloft.

hom. 81. in Ioan. apertus est etiam locus Ioan. 4. *qui videt me, videt & patrem meum*, quod de visione patriæ intelligi debere asserunt Cyrillus, Hilarius, Augustinus supra, & in Psalmum 84. *Fortè* (inquit) *videndo patrem & non filium erimus beati*, ipsum audi Christum, *qui videt me, videt & patrem meum* cum enim vnus Deus videtur, Trinitas videtur, Pater, Filius, &c. Præterea ex psalmo 35. *apud te est fons vitæ, & in lumine tuo, videbimus lumen*, argumentantur Alexander, Alexandrinus, Athanasius, Basilus, alique cum Concilio Nicæno, & docent tres ibi personas significari. Et Damascenus Epistola de Trisagio colligit idem ex c. 4. Apocalypsis vbi non habent animalia sancta requiem die ac nocte repetentia ter *sanctus*, quia scilicet Trinitatem semper laudant quam vident.

Patres.

Secundò, Patres longum esset referre præclare Nazianz. orat. 11. *Suprema Trinitatis* (inquit) *purior illuminatio, non tam vinctam mentem, & per sensus diffusam suffragientis, sed totam se toti menti contemplandam, ac tenendam præbentis, totòque diuinitatis lumine, nostris animis affulgentis*, & orat. 15. *Illos* (inquit) *lux omni luce clarior excipiet, & sanctæ regniæque Trinitatis purius iam & clarius illuminantis, totamque se cum tota mente miscntis contemplatio.* August. l. de Carechizandis rudibus c. 25. *Omnes* (inquit) *delicia Deus erit & societas sancta ciuitatis, in illo, & de illo, sapienter, & beate viuentes, efficiemur enim sicut ab illo promissum speramus, & expectamus æquales Angelis eius, & cum eis pariter illa Trinitate perfruemur*, &c. Idem tradunt Gregorius magnus l. 3. c. 3. Isidorus de summo bono c. 10. Anselmus in elucidario.

Ratio.

Tertiò, rationes etiam optimæ illud probant v. g. quia visio ut sæpè asserit S. Thomas fidei responderet. *Quod hic crediderunt* (inquit August. l. de diligendo Deo, c. 18.) *ibi videbunt, & l. 20. ciuitatis c. 21. quid? videmus nisi Deum, & omnia quæ nunc non videmus credentes.* Deinde quia si videretur essentia sine personis in patria superesset aliquid beato, cum iniquitudine optandum, atque ita beatitudo non esset perfecta ex omni parte. Denique visio Dei quidditatiua, & intuitiua exigit saltem connaturaliter, ut modus videatur quo essentia subsistit, in tribus autem subsistit personis. Quæ omnia sicut probant videri à beatis tres personas diuinas, sic etiam probant videri attributa omnia, saltem secundum rationes primarias. Dixi secundum rationes primarias; nam perfectio ferè qualibet Dei spectari dupliciter potest, primò secundum rationem quidditatiuam per quam nostro modo intelligendi specificatur: quæ vocatur ratio primaria, v. g. omnipotentia spectari potest prout est potentia effectrix omnium possibilem, per illum enim respectum formaliter constituitur in ratione omnipotentia. Secundò spectatur secundum extensionem obiectiuam ad varias creaturas, quæ ratio est secundaria, quia perfectio illa per eam non specificaretur, ut cum spectatur omnipotentia prout effectiua Petri, Pauli, &c. Nam in Deo non solum est potentia productiua omnium in communi, sed etiam est potentia singulorum in particulari, sed per illum respectum ad Petrum verbè gratia omnipotentia non specificatur, idem dico de ideis, amore, scientia, immensitate, &c. Certum autem est non videri à beatis rationes illas secundarias aliqui viderentur omnia possibilem ut dicitur postea.

Ad primam Resp. visionem idè duntaxat dici distinctam, quod nulli confusione, & obscuritati admixta sit, vel respectu actus, vel respectu obiecti quod videtur ut est in se, cum clarissima euidentia; sic enim distinctio non opponitur identitati, sed obscuritati atque ita visio non dicitur distincta quod contineat actus distinctos, vel quod in obiecto aliquam affir-

met

Solutio secundæ dubitationis.

mer distinctionem, quam potius omnem negat, sed quod attingat obiectum, prout distinguitur ab omni eo quod non est ipsum.

Instantia. Instabis videre omnipotentiam, & scientiam secundum rationes primarias, est videre illas duntaxat secundum rationem genericam, sed beati vident duntaxat omnipotentiam, & scientiam secundum rationes primarias: ergo vident illas solum confuse.

Resp. negando maiorem, nam eo quidem argumento, recte probatur creaturas possibiles videri confuse tantum, quando videtur omnipotentia secundum rationem primariam, sed non probatur quod omnipotentia confuse videatur; nam videre hoc modo attributum omnipotentiae, non est videre illud ut contentum sub ratione vniuersali, sed est videre terminum eius, ut contentum sub ratione vniuersali.

Ad secundam Resp. eo argumento recte probari, quod infinitas, immensitas, amor, scientia, omnipotentia non videntur secundum rationes secundarias, id est secundum extensionem totam ad obiecta creata; sic enim visâ immensitate deberent videri omnia loca, & visâ omnipotentia videri deberent omnia possibilia. Sed non probari, quod non videantur secundum rationes quidditativas & primarias.

Ad tertiam grauis erit difficultas scilicet sequenti quomodo videri possint in Deo decreta libera quae nihil intrinsecum addunt actui necessario de quo ibi disputabitur.

Ad quartam Resp. personas & attributa esse obiectum primum, non motuum sed terminatum, sunt enim obiectum materiale, simul & formale, quamuis essentia sola dicatur mouere.

S. II.

Virum videntes Deum necessario videant omnia quae sunt formaliter in Deo.

Ratio dubit. multiplex omnino est, & grauissima quam video peti tum ab identitate ac indiuisibilitate obiecti visi, tum à propria ratione visionis intuitiuae.

Prima dubitatio. Primo, argumentatur Arrubal. d. 24. c. 4. ex summa obiecti simplicitate. Id quod est in se omnino indiuisibile, & videtur sicuti est, eo ipso videtur prout est vnum, & indiuisibile, alioqui non videtur sicuti est, sed Dei essentia cum personis, & attributis est aliquid simpliciter vnum & indiuisibile, ergo videri non potest essentia Dei, nisi videatur cum attributis, & personis. Similiter videri non potest persona vna quidditatiue, quin cognoscatur essentia, sed cognosci non potest essentia sine omnibus personis, ergo vna persona, sine aliis omnibus cognosci non potest. Confirm. quia essentia Dei, & attributa ante operationem intellectus nullam habent distinctionem, ergo non possunt videri separatim si videantur ut sunt à parte rei.

Secunda dubitatio. Secundò, argumentatur Suares c. 22. & Recupit. quæst. 32. cap. 4. implicat cognosci quidditatiue Deum, quin omnia cognoscantur quae sunt de conceptu eius quidditatiuo, & quae constituunt vltimam eius differentiam, sed omnia attributa sunt à parte rei de conceptu essentiae diuinæ, & constituunt ut dixi eius vltimam differentiam, ergo implicat essentiam Dei cognosci, quin cognoscantur attributa omnia, & similiter cum vnum attributum sit de essentia alterius attributi, non potest cognosci vnum intuitiue, quin omnia cognoscantur. Confirm. quia implicat cognosci ternarium formaliter, quin cognoscantur formaliter tres vnitates ex quibus componitur.

Tertia dubitatio. Tertio, argumentatur Fasolus ex eo quod Christus, Ioann. 14. dicit *Philippe qui videt me, videt & pa-*

trem meum, an nescis quia ego in patre, & pater in me est. vbi probat Christus, quod viso filio videtur pater, quia pater est in filio, & filius in patre, id est propter vnitatem naturae, ex qua sequitur circuminfectio. Vnde argumentor si potest videri vna persona sine alia, non sequitur ex vnitatem naturae, quod viso filio videatur pater, sed Christus probat ex vnitatem naturae, quod viso filio videatur pater, ergo, &c. Vnde recte Nazian. orat. 49. *Merito, inquit, qui videt filium, videt & patrem, quia vnitatem substantiae, & maiestatem diuinitatis vnum sunt:* quae aliorum etiam patrum mens est apud Valentiam & Suarem.

Quartò, ex natura visionis intuitiuae argumentantur alij multipliciter. Non potest videri res intuitiue, quin videatur ut est in se, sed Deus ut est in se habet essentiam personas & attributa simul identificata, ergo si videtur Deus ut est in se illa omnia videri debent. Deinde implicat videri identificationem essentiae & attributorum, quin videantur essentia & attributa, sed implicat videri Deum, ut est in se quin identificatio illa videatur, ergo implicat videri Deum ut est in se quin videantur essentia & attributa. Denique res ut est in se videri non potest quin videatur ut existens & subsistens hic & nunc, sed non potest videri ut subsistens quin videatur existentia, & subsistentia, ergo non potest videri ut est in se, quin videatur ut existens, & subsistens; sed modus subsistendi Dei sunt personalitates: ergo qui videt Deum ut est in se videt personalitates.

Quintò, illa cognitio non est intuitiua, sed abstractiua in qua idem ut stat sub vno conceptu, praescindit à se ipso, ut stat sub alio conceptu, sed si sapientia diuina, v. gr. identificata cum bonitate, videretur non visâ bonitate, eadem entitas ut concepta sub ratione sapientiae praescinderet à se ipsa, ut stat sub conceptu bonitatis, ergo illa esset cognitio abstractiua non intuitiua. Maior est euident, nam quid est cognitio abstractiua nisi ea quae abstrahit, sed cum concipitur aliquid inadæquate fit abstractio quae non est aliud quam cognitio vnius, non cognito altero, ei identificato: ergo cognitio intuitiua non est inadæquata.

Dico secundò, potest videri per potentiam Dei absolutam essentia Dei, sine personalitatibus, & vna persona, & vnum attributum sine aliis omnibus. Ita censent Scotus, & omnes scotistae, & ex Thomistis etiam nonnulli Paludanus, Palatius, Scotus, Salas, Granadus, Alarcon, contra Durandum, Gabrielem, Medinam, Suarem, Valentiam, Valquem, Becanum, Arrubalem, Herice, Recupitum, quibus aperte fauere videtur S. Thomas in hoc articulo.

Ratio tamen quae hoc efficaciter persuadet, ista esse videtur: si implicaret huiusmodi visio essentiae, sine personis, & vnius personae sine altera, vel implicaret ex ratione visionis intuitiuae, vel ex ratione identitatis & indiuisibilitatis quae est in obiecto viso, ex neutro capite implicat, ergo non implicat. Maior patet ex tota ratione dubitandi quae petitur duntaxat ex eo duplici capite. Minor prob. primum positiue. Deinde negatiue soluendo ea quae opponuntur.

Primo, ergo ex ratione visionis intuitiuae ostendo, id non implicare. Potest visio intuitiua Dei terminari ad essentiam sine personis, si de ratione visionis intuitiuae non est ut sit adæquata, & ut attingat omnes formalitates identificatas obiecto quod intuetur, sed de ratione visionis intuitiuae non est, ut sit adæquata quia cum oculo videt albedinem, intellectus intuitiue illam cognoscit, sed non propterea cognoscit illam adæquate, secundum omnes formalitates identificatas, non enim cognoscit rationem qualitatatis, relationem creaturae, &c. Similiter cum vides hominem procul venientem, nescis an sit homo an fera,

G 3 cognosci

Quarta dubitatio.

Quinta dubitatio.

Prima probatio.

cognoscis animal, non cognito rationali formaliter. Ergo cognitio intuitiva esse potest inadæquata.

Instantia.

Dices esse discrimen inter cognitionem sensuum quæ non est quidditativa, atque aded esse potest inadæquata, & cognitionem intuitivam independentem à sensu, quæ cum sit quidditativa, est etiam adæquata.

Sed contra, non est maior ratio cur cognitio intuitiva independens à sensu, sit necessario quidditativa, potius quàm cognitio abstractiva dependens à sensu, sed cognitio abstractiva dependens à sensu non necessario est quidditativa, ergo neque cognitio intuitiva independens à sensu. Si enim cognitio dependens à sensu est verè intuitiva quin sit quidditativa, sequitur quod de ratione cognitionis intuitivæ ut sic, non est quod sit quidditativa, ergo visio independens à sensu esse potest intuitiva, & non quidditativa. Non enim potest afferri ratio cur sit essentialia visioni intuitivæ independenti à sensu, quod sit quidditativa, cum hoc neque sit essentialia cognitioni intuitivæ, neque cognitioni quæ non dependet à sensu. Deinde cognitio Angelī terminata ad alterum Angelum est verè intuitiva, & si velis quidditativa, & tamen est inadæquata, quia cognoscit hanc substantiam, non relationes quæ cum illa identificantur, neque potentiam obedientialem secundum omnes respectus in particulari ad effectus possibiles, ergo evidens est quod potest dari cognitio intuitiva inadæquata independens à sensu.

Secunda probatio.

Secundò, quod etiam ex summa simplicitate ac indivisibilitate obiecti hoc non implicet probatur. Etiam si summa sit in Deo simplicitas, & unitas producit tamen personalitas, & non producit essentia, communicatur essentia, non communicatur personalitas, unitur immediatè una personæ, sine aliis, imò & non unita essentia immediatè: ergo non obstante summa simplicitate videri potest essentia, non visâ personæ, & personæ non visâ essentia. Probo consequenter, nulla est ratio cur ad communicationem realem essentia sine personâ sufficiat distinctio rationis, aut etiam virtualis, non autem sufficiat ad visionem. Nam propter distinctionem virtutalem essentia, & personæ produci potest personæ, non producta essentia, communicari potest essentia non communicata personæ: ergo propter illam virtutalem distinctionem potest videri essentia non visâ personæ.

Instantia.

Dices esse disparitatem quia natura non est aliquid producibile, personæ verò est aliquid producibile, ideoque mirum non est quod producatur personæ non producta essentia, similiter essentia est communicabilis, non personæ, ideo una communicatur altera non communicata. At verò tam essentia, quàm personæ sunt aliquid visibile atque ita una visâ videtur altera necessario.

Sed contra quia non obstante summa identitate essentia & personæ non sequitur quod personæ sit communicabilis, ex eo quod communicabilis sit essentia, ergo non sequitur ex ea identitate, quod visâ essentia, videatur personæ. Deinde sic arguo, distinctio virtualis inter essentiam & personam, sufficit ut produci, & uniri possit personæ, non producta neque unita essentia, ergo illa distinctio sufficit ut cognoscatur personæ non cognita essentia, Tam enim unio, & productio, terminantur ad personam ut est in se, quàm visio, sed unio, & productio tam inadæquatè terminantur ad personam ut est in se, quàm visio, ergo visio terminari potest inadæquatè ad personam ut est in se: quo eodem argumento impugnatur altera communis responsio, quod unio terminetur formaliter primariò ad personalitatem, in qua personæ distinguuntur, non ad essentiam quæ non est unibilis, visio autem quidditativa terminetur primariò ad es-

sentiam quæ intelligibilis est, & in qua personæ sunt unum, ideoque mirum non esse, si unio terminetur ad unam personam sine aliis; visio autem ad omnes terminetur.

Eodem, inquam, argumento impugnari potest, sicut unio potest terminari primariò ad personam, sic terminari potest visio, est enim intelligibilis æquè ac essentia; si enim cognitio abstractiva potest ad eam terminari primariò, sic ad eam terminari primariò potest visio. Nam recurrere ad cognitionem quidditativam, est petere principium, quia negatur quilibet cognitionem intuitivam esse necessario quidditativam.

Tertiò, argumentor efficacissimè, quia si ex summa identitate omnium quæ sunt in Deo formaliter, sequitur necessario quod videri simul omnia debeant, sequeretur etiam quod visò Deo viderentur necessario creaturæ omnes possibiles in particulari, & omnia decreta libera. Consequens illud non admittunt aduersarij, ergo ex summa identitate omnium quæ sunt in Deo non sequitur illa debere videri necessario. Major probatur, implicat videri formaliter & distinctè scientiam Dei de Petro in particulari, & potentiam pro ut est factiva Petri in particulari, quin videatur Petrus in particulari, & sic de cæteris omnibus creaturis possibilibus; sed qui videt Deum necessario videt formaliter & distinctè, scientiam Dei ut est representativa Petri in particulari, & singulorum possibilium, & potentiam Dei ut est factiva eorum in particulari, ergo sequeretur videri necessario possibilia omnia in particulari. Probo minorem: nam per te videntur necessario distinctè, omnia quæ sunt formaliter in Deo, sed potentia factiva Petri in particulari ut sic, formaliter est in Deo, & formaliter distinguitur à potentia ut factiva cæli, idem dico de scientia: ergo necessario videtur potentia ut factiva Petri, & omnium possibilium in particulari, & scientia etiam ut eorum representativa: certa ergo est illa minor.

Iam vero maior probatur: implicat cognosci distinctè imaginem ut representativam rei alicuius in particulari, quin cognoscatur illa res in particulari, sed scientia de Petro in particulari ut sic, est imago representativa Petri in particulari, ergo implicat cognosci scientiam ut representativam Petri quin cognoscatur Petrus in particulari. Idem dico de potentia factiva Petri; nam implicat cognosci formalitatem ut distinctam ab alia formalitate, quin cognoscantur ea per quæ distinguitur: sed potentia ut factiva Petri, pro ut distinguitur à potentia ut factiva Pauli, distinguitur per ipsum Petrum: ergo implicat cognosci omnipotentiam ut factivam Petri in particulari, quin cognoscatur Petrus in particulari. Confirm. quia implicat cognosci respectum quin cognoscatur totum quod ingreditur quidditatem talis respectus, sed potentia ut factiva Petri, includit essentialiter ipsum terminum.

Eodem argumento prob. videri necessario decreta omnia libera in particulari; nam illa omnia sunt in Deo, identificata formaliter cum essentia, æquè ac personalitates & attributa coeterna. Sed ideo videntur attributa & personalitates, quia formaliter sunt in Deo, & identificantur essentia: ergo videntur necessario decreta omnia in particulari; si enim potest videri unum decretum non visò alio identificato. Cur videri non poterit attributum unum, altero non visò.

Dices primò, cum Arrubale visò respectu videri necessario terminum primarium qui est specificativus, non videri necessario terminum secundarium, atque ita visâ omnipotentia videri necessario possibilia secundum rationem communem possibilis, non singula possibilia in particulari.

Prima responsio decretalis.

Sed

Sed contra, potentia vt factiua Petri in particulari non potest cognosci quin cognoscatur totum à quo specificatur essentialiter, sed specificatur essentialiter à Petro in particulari, & aequè illum respicit essentialiter, ac potentia factiua omnium possibilium respicit omnia possibilia in communi: & distinguitur (vt dixi) a potentia factiua Pauli, per ordinem ad Petrum in particulari.

Secunda responsio Herice. Dices secundo cum Herice videri quidem omnes omnino respectus Dei ad creaturas quia illi sunt formaliter in Deo, sed quia illi non penetrantur propterea creaturas non omnes videri nisi confusè tantum.

Sed contra, ille cognoscit aliquod obiectum clare ac distinctè, qui cognoscit illud secundum rationem propriam prout distinguitur ab omni alio, non autem prout continetur sub aliqua ratione vniuersali; sed qui videt potentiam Dei vt factiuam Petri in particulari, videt Petrum secundum rationem particularem & propriam, non autem sub ratione communi possibilis: ergo videt distinctè Petrum, nam implicat videri distinctè respectum, quin eius terminus videatur distinctè.

Hactenus positiuè probauit non implicare visionem vnius attributi sine alio nunc vt ostendam id negatiuè.

Solutio prima dubitationis. Ad primam Resp. illud obiectum quod est in se omnino indiuisibile realiter, & diuisibile virtualiter, non necessariò videri prout est vnum & indiuisibile; quia videri potest inadæquatè sicuti est, secundum partes illas virtuales, quarum vna terminat conceptum alterà non terminante. Deinde concedo, quod personà quidditatiuè cognita cognoscitur essentialiter, sed nego personam cognosci non posse intuitiue, quin cognoscatur quidditatiuè. Ad confirmat. sæpe dictum est quod attributa ante operationem intellectus habent distinctionem fundamentalem, & virtuales, vnde mirum non est si vnum cognoscatur inadæquatè sine altero.

Solutio secunda. Ad secundam Resp. attributa non ingredi essentiam Dei formaliter explicitè, sed formaliter implicitè vt dixi, idè fateor non posse cognosci quidditatiuè Deum quin attributa omnia cognoscantur formaliter implicitè. Ad confirmat. Resp. tres vnitates includi formaliter explicitè in ternario hominum, vnde disparitas est.

Solutio tertia. Ad tertiam Resp. argumentum Christi, quod ex vnitatis naturæ patris & filij colligit viso filio videri patrem, optimum esse, non quod hoc sit necessarium, sed quia est connaturale, & debitum secundum potentiam ordinariam.

Solutio quarta. Ad quartam Resp. rem prout est in se posse videri vel adæquatè, vel inadæquatè; si videatur adæquatè, videntur omnia cum quibus identificatur, si non videatur adæquatè, negonecessariò videri omnia quibus identificatur. Dixi Deum videri posse inadæquatè, atque adeò videri posse vnum attributum sine essentia & essentiam sine identificatione attributorum. Fateor tres personas esse modum quo Deus existit adæquatè ac in concreto consideratus, non sicut modus quo Deus existit consideratus inadæquatè. Neque enim implicat cognitionem intuitiuam inadæquatam ferri in rem in abstracto, & sine subsistentia, seu non cognita subsistentia nam etiam dæmon intuitiue cognoscebat Christum cuius ignorabat personalitatem.

Solutio quinta. Ad quintam Resp. æquiuocationem apertam committi, in nomine cognitionis abstractiue. Si enim cognitio abstractiua significet eam quæ sit per species alias, concedo cognitionem intuitiuam esse non posse abstractiuam: Si vero cognitio abstractiua significet eam quæ inadæquata est, & vnum præscin-

dit ab alio, in hoc sensu dico cognitionem intuitiuam, esse posse abstractiuam. Sed hic modus vt patet est inuitatus, & improprius.

SECTIO II.

De obiecto secundario visionis Dei, seu quomodo videntes Deum videant ea quæ sunt in Deo Eminenter.

Ratio videndi creaturas. Certum est primò, creaturas vocari obiectum secundarium visionis Dei, quia Deus visus, est ratio videndi creaturas. Vera enim est hæc causalis, idè beatus videt creaturas quia Deum videt: hæc falsa idè beatus Deum videt quia videt creaturas. Difficultas igitur tota est, quomodo Deus visus possit esse ratio videndi creaturas. Hic enim totus cardo est nobilissimæ controuersie, ad cuius intelligentiam scire necesse est quibus modis fieri possit vt Deus visus, sit ratio videndi creaturas, & quid propriè sit videri creaturas ex vi visionis Dei.

Certum igitur secundò est, tripliciter posse Deum esse rationem videndi creaturas. Primò, causaliter sed mediata tantum si Deus visus in intellectu beati producat speciem creaturæ, reuelando videlicet existentiam talis creaturæ. Sicut enim visio Dei & visio creaturæ sunt actus diuersi, & habent principia immediata diuersa vt patet. Secundò, Deus visus potest esse ratio videndi creaturam, etiam causaliter, & effectiue tanquam obiectum intelligibile si essentia Dei eodem modo concurrat per se ipsam immediate ad visionem creaturæ quo concurreret species impressa propria ipsius creaturæ; nam obiectum concurret ad visionem vel per se vel per speciem sibi propriam. Si ergo Deus concurret ad visionem faciendo id quod faceret species, concurret ad visionem effectiue sed immediate tanquam obiectum intelligibile, non tamen vt obiectum cognitum; quia species non prius cognoscitur quàm per eam cognoscatur obiectum. Tertiò, potest Deus esse ratio videndi creaturam formaliter, & vt medium prius cognitum, si determinet, intellectum ad videndas creaturas tanquam aliquid prius ratione cognitum, & penetratum, inferens cognitionem creaturarum, propter connexionem quam habet cum illis, & quia illas continet, & hoc est propriè videre creaturas ex vi visionis Dei, quia obiectum primum ex sui penetratione determinat intellectum ad visionem creaturæ non effectiue tantum vt in duobus præcedentibus sed etiam formaliter vt patet cum sit obiectum formale mouens ad videndum eodem actu obiectum primum & secundarium.

Triplex modus videndi creaturas. Certum est tertio, tria omnino requiri vt Deus sit medium, & ratio formalis videndi creaturam. Primò vt per vnicum actum, & per vnicum principium videantur Deus & creaturæ. Sed hoc non sufficit quia Angelus per vnicam speciem impressam, & expressam cognoscit Petrum & Paulum, & tamen Petrus non est ipsi ratio videndi Paulum vt patet. Secundò, vt perfectio Dei cognita inferat cognitionem creaturæ propter connexionem quam habet cum illa; si enim penetro perfectionem aliquam etiam penetro quæ connexa cum illa sunt. Sed neque connexio illa sufficit, aliqui creatura esset medium cognoscendi distinctè Deum cum quo habet connexionem. Tertiò, ergo vt Deus visus sit medium, & ratio formalis motiua videndi creaturam, requiritur continentia creaturæ in ipso Deo; Posita enim connexionem simul & continentia poterit diuina perfectio penetrata esse ratio videndi creaturam, eo modo quo præmissæ syllogismi sunt motuum formale, ac medium prius cognitum in quo videri possit conclusio, si cognosceretur eodem actu, sicut Angelus eam cognoscit,

Ratio videndi creaturas.

Triplex modus videndi creaturas.

Triplex conditio.

gnoscit, similiter etiam partes videntur in toto, proprietates in essentia, & ut dixi conclusiones in principiis. His positis.

Diuisio
contro-
ueriæ.

Circa visionem creaturarum in Deo visio, grauis est & multiplex controuersia. Primò vtrum visio Deo, eadem etiam visione creaturæ videri possint intuitiue, secundum esse proprium. Secundò, vtrum videri possint in Deo ut medio prius cognito, & ex vi visionis formaliter. Tertio, in qua Dei perfectione videantur tanquam in medio. Quarto, quas creaturas necesse sit videri ab eo qui Deum videt: id est vtrum ille videat necessariò omnia possibilia & existentia; vel certè vtrum videat saltem aliqua. Quintò, quas creaturas possibile sit videri: id est vtrum omnia possibilia imò futura etiam & existentia, ac proinde libera Dei decreta. Sextò, quid beati de facto videant.

§. I.

Vtrum creatura videatur aliquo modo ex vi visionis Dei secundum esse proprium quod habent in se ipsis.

Dixi secundum esse proprium quod in se ipsis habent. Nam secundum esse illud eminentiale, quod habent in Deo, & est ipsa creatrix essentia, non est dubium quin omnes videantur creaturæ visio Deo. Difficultas ergo tantum est de illo esse quod ipsæ sunt, vtrum illud beati visio Deo cognoscant, non solum cognitione quadam communi, & consusâ, sed distinctâ, & propriâ penetrante usque ad ultimas differentias, æque ac si creatura ipsa per se ipsam moueret intellectum ad sui cognitionem.

Triples
dubitatio.

Ratio dubit. est primò, quia cognoscere creaturam intuitiue, est illam cognoscere immediatè ut est in se, & per speciem propriam, ergo si cognoscatur in Deo non cognoscitur intuitiue, quia non cognoscitur in se, nec per speciem propriam, nec immediatè, quia Deus erit medium cognoscendi eam. Confirmatur quia possibilia cum non habeant existentiam cognosci non possunt intuitiue.

Secundò, nihil cognosci potest formaliter in Deo, nisi quod formaliter est in Deo, sed creatura non est in Deo formaliter, & distinctè, ergo non potest in Deo cognosci formaliter secundum esse proprium, sed tantum secundum esse illud eminentiale quod in Deo habent.

Tertio, illæ visiones distinguuntur quatum vna remanere potest alterâ sublatâ, sed visio creaturarum tolli potest, & mutari, remanente Dei visione, nam ut infra probabitur videri potest Deus sine vllis creaturis, & Deus beatis subinde nouos effectus reuelat. Deinde illud distinguitur ab alio quod ab eo causatur, sed visio creaturæ causatur à visione Dei; nam vera est hæc causalis, ideo videtur creatura quia Deus videtur, ergo non potest esse vna visio. Denique si vna est visio Dei, & creaturæ & tamen creatura videtur ex vi visionis Dei, sequitur creaturam cognosci ex vi visionis sui.

Conclusio.

Dico primò, videntes Deum, vident in Deo saltem ut obiecto primario aliquas creaturas secundum proprium esse, vna & indiuisibili visione, tres conclusio habet partes.

Videntur
aliquæ
creaturæ.

Prima, quod videns Deum saltem aliquas videat creaturas constans Theologorum omnium sententia est, quam ex variis patribus postea probabo. Visio enim, fidei responderet, fide autem multa credimus quæ spectant ad creaturas, imò sine illa cognitione manca esset beatitudo. Deinde illud esse eminentiale quod creaturæ habent in Deo cognoscitur ab illis qui vident Deum, sed illud non potest distinctè cognosci ac penetrari, quin cognoscantur creaturæ secundum

esse proprium quod in se ipsis habent, non enim potest distinctè cognosci continens quin cognoscatur contentum.

Secunda pars quod creaturæ videantur in Deo ut obiecto primario supplente speciem creatam, non autem per reuelationem, aut per speciem creaturæ, probatur: quia Deus facere potest per se ipsum id quod facit cum causis secundis, quando illæ non sunt vitales præsertim cum contineat & obiectum creatum, & illius speciem, ergo per se ipsum facere potest id quod faceret ipsa species. Neque opinor hoc negat Vasques asserens videri solum causaliter creaturas in verbo. Nam (ut dixi) si concurret ut species intelligibilis, concurret solum effectiue sed immediatè, & hunc modum maxime approbant Arrub. Recupit. & alij quos citant.

Videntur
in Verbo.

Tertia pars quod videri possint Deus & creatura per eundem actum probatur: visis creaturis magis penetratur perfectio essentia diuinæ ut probabo postea: sed nisi vna visione videantur, Deus non magis penetrabitur ex cognitione creaturæ, quia perfectio vnius distinguitur à perfectione alterius, & nihil illi addet, ergo vna est visio Dei & creaturarum.

Videntur
eadem vi-
sione.

Ad primam Resp. cognosci ut est in se dupliciter sumi posse, primò, terminatiue quando aliquid terminat cognitionem eodem modo quo est in se. Secundò motiue, quando per se ipsum est motuum cognitionis. Ad visionem intuitiuam requiritur, ut obiectum cognoscatur ut est in se terminatiue non motiue. Creatura verò quæ cognoscitur in Deo, cognoscitur ut est in se terminatiue, quia reuera cognoscitur eo modo quo est, quamuis Deus sit motuum cognitionis. Similiter creatura sic cognita cognoscitur immediatè tanquam terminus cognitionis, quod sufficit ad visionem intuitiuam, ad quam sufficit quod obiectum videatur per propriam speciem, vel in aliquo quod illam contineat saltem eminenter quo modo essentia diuina continet speciem creaturæ. Ad Confirmat. Resp. posse aliquid intuitiue cognosci, quamuis non existat, modò videatur per speciem propriam, vel per aliquid in quo illa contineatur.

Solutio
primæ du-
bitationis.

Ad secundam distingo minorem sed creatura non est in Deo formaliter secundum esse proprium, tanquam forma intrinsecè Deo inhaerens, concedo: tanquam aliquid habitudinem, & connexionem habens cum Deo, nego. Non potest ergo in Deo videri nisi quod est in Deo, vel quod habet connexionem cum eo: Potest autem videri quod non est intrinsecum Deo, modò connexionem cum eo habeat.

Solutio se-
cundæ.

Ad tertiam Respond. visionem quæ terminatur ad Deum & ad creaturas ita esse vnam, & indiuisibilem ut mutari non possit circa creaturas quin mutetur tota. Si ergo incipit beatus de nouo cognoscere obiectum aliquod creatum, non cognoscit illud per visionem beatam alioqui, mutari deberet tota etiam visio circa Deum, quia mutato etiam partiali & secundario obiecto, tota visio necessariò mutatur. Imò si visiones essent distinctæ mutata visione obiecti secundarij mutari etiam deberet visio primarij. Nam quando magis, aut minus penetratur obiectum primarium, visio circa illud mutatur, quando autem mutatur visio obiecti secundarij, magis vel minus obiectum primarium penetratur. Deinde nego visionem Dei esse causam visionis creaturæ, etiam si verum sit quod creatura videatur ex vi visionis Dei. Nam hoc non significat quod visio Dei causet visionem creaturæ, vnicus enim est actus, sed quod Deus sit obiectum formale motuum illius visionis quæ videtur creatura ut parebit ex modo dicendis.

Solutio
tertiæ.

S. II.

*Verum creature videantur in Deo ut med i
prius cognitio & ex vi visionis
formaliter.*

Videri ex
vi visionis
formali-
ter.

Sapè contingit ut duo cognoscantur eodem actu, quorum tamen vnum non videtur ex vi visionis alterius; cognosci enim creaturam ex vi visionis Dei, est intellectum ex penetratione diuinæ perfectionis connexæ cum creatura, illamque continentis cognoscere eodem actu creaturam distinctissimè vsque ad vltimas differentias sic, enim obiectum materiale illius actus erit creatura, Dei autem perfectio erit motuum & obiectum formale, quia erit ratio cognoscendi.

Prima du-
bitatio.

Ratio autem dubitandi est primò, quia si perfectio intrinseca Dei est medium ducens in cognitionem certam creaturarum, oportet vt Deus habeat relationem transcendentalem, & connexionem essentiali cum creaturis hoc autem negatum aliàs est, quia videtur absurdum dicere quod implicante muscà implicaret etiam Deus, atque ita Deus non esset ens magis necessarium quam muscà: ergo Deus non est medium ad cognitionem creaturarum. Maior probatur quia, quando aliquid fundat cognitionem certam & necessariam debet esse connexum necessariò, & essentialiter cum altero ad quod est medium, vnde argumentor: Ponamus per impossibile quod creaturæ non fuerunt possibiles vsque ad hanc diem, & hanc possibilitatem incipere hodie, Deo prorsus immutato: tunc Deus comprehensus heri non ducebat in cognitionem creaturarum, ergo neque hodie ducit. Probo consequent. nihil est hodie in Deo quod non fuerit heri, ergo si heri Deus non ducebat in cognitionem creaturarum neque hodie ducit.

Secunda
dubitatio.

Secundò, si Deus est medium prius cognitum, non cognoscitur eadem cognitione quæ cognoscitur creaturæ, alioqui eadem cognitio prior esset se ipsa: Confirmatur quia Deus causat illam cognitionem creaturæ vt cognitus, ergo cognitio Dei causat cognitionem creaturæ. Denique quando effectus aliquis videtur in causa dicitur videri solum abstractiue.

Tertia du-
bitatio.

Tertiò, non apparet in qua Dei perfectione videri possint creaturæ tanquam in medio prius cognitio: possent videri omnes possibiles, videri autem nullo modo possent futuræ ac existentes, quod tamen absurdum est. Ergo quamuis creaturæ videantur in Deo vt obiecto intelligibili dici tamen non potest eas videri tanquam in medio prius cognitio.

Conclusio.

Dico secundò, creaturæ saltem possibiles videntur in Deo tanquam in medio prius cognitio, & ex vi visionis formaliter ita docent cum S. Thom. communius Theologi, quibus immeritò repugnat cum omnibus Nominalibus Vasques disp. 50. & eum sequuti Becan. Alarcon. &c.

August.

Primò, enim ita expresse docet Augustin. lib. 4. de Genesi ad litteram cap. 22. & seqq. lib. 11. Ciuitatis cap. 7. & 29. vbi explicans sex illos dies quibus factus dicitur esse mundus, de cognitione quam habuerunt Angeli, de conditis creaturis, occasione illius factum est vespere, ac mane dies: duplicem in Angelis distinguit cognitionem creaturarum, alteram vespertinam quæ cognoscantur res in propria natura: alteram matutinam quæ cognoscantur in Verbo Dei. Nam (inquit libro illo de Genesi) in comparatione lucis illius quæ conspiciuntur in Verbo Dei, omnis cognitio, quæ creaturam aliquam in se ipsa nouimus nox quodammodo dici potest. Et lib. 11. Ciuitat. Cognitio creaturarum in se decoloratur est, quam cum in sapientia Dei concipiunt, velut in arte per quam facta est. Neque illa explicare potuit Vasques de illo esse eminentiali quod creaturæ.

Tom. I.

ræ habent in Deo. Nam illud cum sit ars ipsa, & vita Dei, non potest dici videri in arte Dei.

Secundò, eadem aliorum sine dubio Patrum mens est, Bernardus lib. 5. de considerat. *Videt* (inquit) *beatus Verbum. & in Verbo facta per Verbum: neque opus habet ex his quæ facta sunt factoris notitiam mendicare, nec enim vel vt ipsa nouerit ad illa descendit, quia illa ibi videt, vbi melius sunt quam in se ipsis.* Fauent etiam Gregorius lib. 2. Moralium cap. 2. Anselmus in elucidario. Isidorus lib. 1. de summo bono cap. 10. & illi omnes qui dicunt videri creaturæ in Deo vt in speculo vt dicam statim.

Reliqui
Patres.

Tertiò, igitur Rationes efficaces id persuadent, quia quotiescunque aliquis effectus habet connexionem necessariam cum causa, in qua etiam continetur secundum omnes proprias rationes cognosci potest in causa tanquam in obiecto formali cognitionis quid? enim est esse medium quam esse necessariò connexum, & continere; illa enim ratio est ob quam proprietates cognoscuntur in essentia vt medio, & conclusiones in principiis, sed creaturæ necessariam habent connexionem cum Deo, & in illo continetur tanquam in causa, & idea tum proxima tum remota: ergo Deus est medium ad cognitionem creaturarum. Confirmatur quia sicut se res habet ad esse, ita se habet ad cognosci, sed creaturæ secundum totum suum esse continentur in omnipotentia Dei, ergo continentur etiam secundum totam cognoscibilitatem, ergo possunt ex eo cognosci.

Rationes.

Deinde, creaturæ videntur in Deo tanquam in medio cognitio si videntur ex eo quod magis penetratur Deus, sed videntur ex eo quod Deus penetratur magis, ergo videntur in Deo vt medio. Probo minorem: nam ad comprehensionem, & penetrationem alicuius causæ oportet cognosci eius effectus, ergo creaturæ videntur ex eo quod magis penetratur Deus. Confirmatur quia sicut implicat videre omnipotentiam vt sic, quin cognoscantur creaturæ saltem in genere, sic implicat cognosci omnipotentiam vt factiuam Petri, quin cognoscatur Petrus. Non enim maiorem habet connexionem cum creaturis in genere, neque magis illas continet quam creaturas in particulari.

Denique, Deus in sua essentia, & omnipotentia tanquam in medio videt omnes creaturas vt postea dicam, ergo essentia Dei potest esse medium ad cognitionem creaturarum; si enim in ratione obiecti habet hanc vim, sic etiam illam habet in ordine ad cognitionem creaturæ.

Ad primam Respon. negando esse necessariam relationem transcendentalem Dei ad creaturas, vel etiam connexionem essentiali vt Deus sit medium ad cognitionem creaturarum, sed sufficere connexionem necessariam ex suppositione necessaria & infallibili. Fateor nullam esse in Deo relationem secundum esse, ad creaturas, sed tantum secundum dici, sed neque dari connexionem vllam essentiali Dei cum creaturis, quibus implicantibus non statim sequeretur implicare Deum. Est ergo tantum inter Deum & creaturas connexio necessaria, ex suppositione quod creaturæ sint possibiles, quæ suppositio necessaria est essentialiter; & hæc connexio sufficit vt creaturæ videantur in Deo vt medio, sicut ergo Deus licet omnino absolutus sit, tamen ex suppositione quod creaturæ sunt possibiles, intrinsece potest illas producere & intrinsece illas per se cognoscet sic ducere potest in cognitionem creaturarum, ex suppositione quod illæ sint possibiles, & sicut Deus esset omnino idem si creaturæ non essent possibiles, & quantum est ex se tam esset potens, & sciens secundum totam entitatem intrinsecam scientiæ ac potentæ, sic etiam posset quantum est ex se intrinse-

Solutio
primæ du-
bitationis.

H

cē

cè ducere in cognitionem creaturarum possibilem, quamvis de facto ad eam non duceret, non ex defectu perfectionis alicuius intrinsecæ, sed ex defectu possibilitatis creaturarum. Imò addo vnum quod valde in hoc negotio videtur notandum. Nam quamvis nulla creatura esset possibilis, Dei tamen omnipotentia semper esse posset medium ad eas cognoscendas ex suppositione quod essent possibles, nam semper hæc omnipotentia esset relatiua secundum dici, & cognosceretur per ordinem ad creaturas etiam in particulari ex suppositione quod non essent impossibiles.

Vnde patet quid responderi debeat argumento proposito. Primò, enim disting. illud anteced. ponamus quod creaturæ non fuerunt possibles vsque ad hanc diem, tunc Deus heri non ducebat in cognitionem creaturarum possibilem, ex defectu perfectionis alicuius intrinsecæ Deo necessaria ad representationem creaturarum, nego: ex defectu possibilitatis creaturarum, concedo. Sicut enim eâ positâ statim sine mutatione intrinsecæ esset potens, sic sine mutatione intrinsecæ esset representans, quia semper totum habet ex parte sua necessarium vt sit potens, sciens, & representans. Secundò, etiam absolutè illud potest negari. Si creaturæ essent impossibiles, Deus non illas representaret sub suppositione possibilitatis quia semper ordinem haberet ad eas secundum dici.

Instabis: positâ impossibilitate creaturarum Deus non potest intrinsecè representare illas vt possibles, & nunc intrinsecè representat, ergo nunc aliquid est intrinsecum in Deo quod tunc non esset.

Respondetur disting. antecedens Deus non representaret intrinsecè creaturas ex defectu perfectionis intrinsecæ Deo necessaria ad representandum nego: ex defectu possibilitatis creaturarum concedo.

Solutio
secundæ
dubitatio-
nis.

Ad secundam Respon. semper obiectum formale prius ratione cognosci, quam obiectum materiale & tamen eadem cognitione cognosci, quia non cognoscitur prius naturâ, vel prius tempore. Neque absurdum est quod vna cognitio, prout terminatur ad obiectum primarium & formale, sit prior ratione se ipsâ, prout terminatur ad obiectum secundarium. Cognosci autem ex vi visionis non est cognosci ex causalitate ipsius visionis, sed ex causalitate obiecti formalis vt cogniti eadem cognitione sicut reuelatio est formale obiectum actus fidei prout credita eodem actu quo creditur articulus ipse fidei: similiter enim Deus causat cognitionem creaturæ vt cognitus eodem actu. Denique visio effectus in causa quæ secundum omnes rationes illum continet est verè intuitiua vt dictum est.

Ad tertiam vt Respondeatur videndum est paulo fufius.

§. III.

In qua Dei perfectione videantur creature.

EX his, qui Deum putant esse medium prius cognitum, alij putant creaturas videri solum in omnipotentia, alij addunt scientiam, & ideas, alij amorem etiam & decreta libera. Communiter autem dicitur illas videri in verbo diuino.

Quadruplex
dubitatio.

Ratio dubitat. primò est: quia creaturæ non possunt videri magis in verbo, quam in patre ac Spiritu Sancto, si creaturæ neque magis connectantur, neque magis contineantur in Verbo, quam in Patre ac Spiritu Sancto. Sed illæ neque magis connexionem habent, neque magis continentur, ergo non videntur specialiter in Verbo.

Secundò, creaturæ non videntur in Verbo tanquam in causa, sed tanquam in speculo, ergo non

videntur in Verbo vt medio prius cognito: consequentia est clara, quia speculum non est medium ad videndum obiectum oppositum, neque videntur per eandem speciem, obiectum & speculum, sed neque obiectum videtur ex vi visionis speculi; si enim Deus non concurreret ad visionem speculi, obiectum tamen in eo videretur.

Tertiò, si Dei scientia & idea sunt rationes obiectiua in quibus prius cognitis cognosci possint intuitiue obiecta quæ representant, sequitur quod in ipsa visione Dei creata, intuitiue cognita videri posset ipse Deus cuius est imago. Hoc autem absurdum est vt postea dicitur, ergo scientia, & idea sunt tantum formales representationes, in quibus obiecta videantur intuitiue.

Quartò, si videntur creaturæ in omnipotentia & idea tanquam in causis, videri etiam poterunt in decreto & amore. Hoc autem absurdum est.

Dico tertiò, creaturæ videri possunt intuitiue à beatis, tum in omnipotentia tanquam in causa: tum in scientia practica, quæ ars est, & idea diuina: tum etiam in proprietate relatiua diuini Verbi. In decreto autem diuino non videntur.

Ratio primæ partis est: quia Deus per illas specialiter perfectiones potest esse medium videndi creaturas per quas cum illis habet connexionem, & illas continet. Per omnipotentiam & ideas, causat creaturas, atque adeo connexionem habet cum illis & illas continet. Imò & proprietates relatiua Verbi diuini, specialiter est illarum causa, quia vt Verbum, specialiter est ars Dei, & idea notionalis ad cuius similitudinem Deus omnia facit: atque ita per quandam appropriationem dicuntur potius creaturæ in Verbo videri quam in Patre ac Spiritu Sancto. Deinde Verbum specialiter representat creaturas ex eo quod procedens per intellectum, representat etiam quod est in intellectu Patris, atque ita videntur in eo creaturæ vt in speculo, vt in prototypo, vt in libro: *Vident enim* (inquit Augustinus lib. 13. Confess. cap. 15.) *faciem tuam semper, & ibi legunt sine syllabis temporum, quid velis voluntas tua.*

Secunda pars quæ docet implicare vt in decreto Dei vlla creatura videatur intuitiue manifestis rationibus probari potest. Primò enim decretum non potest esse medium ad visionem rei cum qua non est connexum necessariò, & quam non continet tanquam eius causa; sed decretum liberum non est necessariò iunctum cum effectibus liberis voluntatis creatæ, neque illorum causa est seclusâ omnipotentia, ergo implicat vt in decreto solo videantur vlli effectus. Deinde implicat videri decretum, vt est decretum tale, quin videatur terminus eius extrinsecus, vt vrgebo postea pluribus. Quia decretum vt sic includit saltem in obliquo terminum, ergo implicat vt terminus videatur in decreto vt medio. Alioqui terminus ille prius videretur quam videretur. Deinde in causa prorsus indifferente vt sic, implicat cognosci effectum determinatum, quia illa non magis representat vnum effectum quam alium, sed decretum de effectu libero, est omnino indifferens alioqui tolleretur libertatem: ergo implicat vt in eo videantur effectus liberi. Sed de hoc iterum dicam conclus. 5.

Ad primam liquet responsio: quomodo cum Verbo per quandam appropriationem, magis dicantur connecti, & contineri creaturæ, quam cum patre, quia ex sua proprietate notionali est causa exemplaris omnium.

Ad secundam Resp. frequentissimè Theologos vri hac Metaphorâ speculi voluntarij, vbi & in quo videantur creaturæ, quod aiunt, præsertim S. Thom. Bonauent. Scotus & Durandus qui Deum appellant speculum

speculum intelligibile ubi omnia relucent. Deductaque appellatio est ex Augustin. epist. 112. & lib. de triplici habitaculo cap. vltim. quem imitatur Concilium Senonense decreto 13. Deum appellans speculum omniforme, vt postea dicam. Sed fatendum tamen est non esse propriam illam, sed solum Metaphoricam loquutionem, vt bene probat argumentum, praesertim quia obiectum visum in speculo causat sui visionem & per propriam speciem videtur: speculum enim non est species obiecti, neque causat eius visionem, neque eadem species est obiecti & speculi. Cum tamen in videntibus Deum Deus ipse sit quasi species creaturae, cuius etiam visionem causat. Videtur tamen aptissima esse similitudo illa speculi, quod sicut intuens speculum oppositum, transit in rem illam quae in eo representatur sic intuens Dei essentiam, transit per illam ad creaturas.

Ad tertiam Respond. scientiam Dei si sumatur praecise in ratione imaginis intentionalis esse quidem medium ad cognoscendas creaturas abstractiue, quia vt sic non continet neque causat creaturas. Vnde in scientia Dei pure speculatiua nego videri creaturas intuitiue, sed abstractiue tantum cum illa non sit causa rerum. Si vero sumatur scientia vt est practica, & idea omnium effectrix, tunc est vere causa continens creaturas in esse reali. Vbi est manifesta disparitas, inter creatam visionem, quae solum est imago, & scientiam Dei quae imago est & causa.

Instabis in causis creatis cognosci non possunt effectus per eas producibiles, alioqui qui cognosceret intellectum humanum, cognosceret omnes eius cognitiones, & omnia obiecta per eum cognoscibilia, ergo neque cognoscuntur in omnipotentia.

Respond. etiam in causis creatis effectus cognosci posse, si adaequate ab illis pendeant de comprehensione maior difficultas est de qua postea dicetur.

Ad quartam patet disparitas inter omnipotentiam & decretum; illa enim est essentialiter connexa cum re possibili, & continet illam.

S. IV.

Quas creaturas necesse sit videri ab eo qui Deum videt.

Statu co-
trouersae.

Habemus perfectiones diuinas in quibus vt causis creaturae videntur, nunc videntur aduersarij difficilius; necesse igitur fore vt videantur omnes tum possibiles, tum futurae, tum existentes cum omnes in Deo vt causa aequaliter represententur. Vnde tria hoc loco quaerimus, vtrum necesse sit videri creaturas omnes; vtrum necesse sit aliquas saltem videri: & vnde oriatur vt videantur plures aut pauciores.

Triplex
dubitatio.

Ratio dubit. primo est, quia omnipotentia Dei non est continentia entis possibilis in communi, sed in particulari, neque terminus eius primarius est ens possibile in communi, sed ens possibile in particulari, ergo visio omnipotentia non est opus vt videatur omne possibile in communi, sed in particulari. Probo anteced. omnipotentia eo modo continet ens possibile, quo modo potest illud producere, sed potest illud producere tantum in particulari, ergo continet illud in particulari non in communi.

Secundo, essentia Dei aequaliter representat creaturas quauis possibiles, & necessario illas representat, ergo si videtur aliqua, necessarium est videri omnes. Probo. conseq. non potest imago videri quin cognoscatur res per illam representata, beati vident totam Dei scientiam & omnes ideas, ergo vident omnes creaturas. Confirmationem quia ideo per te vna creatura videtur, quia videtur omnipotentia

Tom. I.

illam representans, sed omnipotentia omnes in particulari representat, ergo videntur omnes in particulari.

Tertio, si non omnes creaturae videantur sed aliquae tantum, dari debet aliqua causa quae proxime determinet intellectum ad videndam potius vnam quam aliam, id est debet dari ratio cur videatur potius vna quam alia, sed nulla potest dari ratio. Vel enim illa est lumen gloriae, vel concursus omnipotentiae, vel obiectum primum vel ipsamet visio: non lumen gloriae quia illud est indifferens ad quilibet creaturas manifestandas sicut quilibet habitus versatur circa quilibet obiecta materialia, quae participant eandem rationem formalem: non essentia diuina, quae representat aequaliter omnia neque ipsa visio, quia quaeritur, vnde determinetur intellectus ad visionem creaturae vnius magis quam alterius.

Dico quarto, videntes Deum intuitiue, non vident necessario creaturas omnes in particulari, sed neque vllam determinate, quamuis necessario videant omnes sub ratione communi possibilitatis.

Prima pars quod non omnes creaturae in particulari necessario videantur ab eo qui videt Deum probata manet ex sect. superiori; si enim vna perfectio diuina potest videri sine alia, potest etiam videri scientia, & omnipotentia, quin videantur respectus omnes quos dicunt ad obiecta extrinseca, ergo videri potest omnipotentia, quin videantur in particulari omnes creaturae.

Secunda pars quod neque necessario videatur creatura vlla in particulari, sed possit dari aliqua visio Deo adeo imperfecta vt videat Deum, & tamen non videat in particulari vllam creaturam. Prob. quia si potest aliqua creatura in particulari occultari iis qui vident Deum, potest etiam occultari creatura quilibet; non est enim vlla ratio cur occultari non possint omnes si potest vna. Deinde cum Deus concurrat ad visionem per modum speciei, quare? non ita potest moderari concursum vt essentiam solam videndam exhibeat sine creatura vlla in particulari. Quo ergo perfectius videtur Deus, eo plures videntur creaturae in Deo vt medio prius cognito: quo autem videtur imperfectius eo videntur pauciores; potest autem aliquis videre adeo imperfecte vt non videat vllam creaturam determinatam. Vnde implicat visionem omnipotentiae Dei, sine creaturis esse perfectiorem etiam circa Deum quam cum creaturis; quia omnipotentia eo perfectius videtur, quo magis penetratur, sed quo plures & perfectiores creaturae videntur eo magis penetratur causa, ergo visio circa Deum est perfectior cum creaturis quam sine illis.

Tertia pars quod implicet videri omnipotentiam formaliter, quin videantur creaturae omnes secundum rationem communem possibilis, negatur ab Herice, & dubia videtur Suari. Probatur autem: quia implicat cognosci potentiam sub propria ratione productiui quin cognoscatur alicuius possibilis esse potentia, sed videntes Deum vt omnipotentem vident omnipotentiam vt productiuam, ergo cognoscunt illam alicuius possibilis esse potentiam. Probo maiore quia omnipotentia quidditatiue cognosci non potest sine eo, sine quo non potest definiri, non potest autem definiri nisi vt alicuius producibilis productiua, ergo neque cognosci.

Ad primam Resp. eodem argumento probari posse quod oculus non specificatur a colore in communi tanquam ab obiecto & termino primario, quia solum videt colorem in particulari. Vnde nego primum antecedens, nam omnipotentia vt sic denominatur ab ente possibili in communi. Ad probationem distinguo maiorem: omnipotentia eodem modo continet possibilia quo illa potest producere, omnipotentia

Conclusio

Non est
necesse vi-
deri om-
ne possibi-
le.

Nec est
necesse vllam
videri
creaturam.

Videntur
omnia se-
cundum
rationem
communem
possibilis.

Solutio
primae du-
bitationis.

H 2

sumpta

sumpta inadæquatè secundum præcisam rationem omnipotentia, nego: omnipotentia adæquatè sumpta secundum totum suum ambitum concedo, potest autem ut sæpè dixi videri omnipotentia, secundum rationem præcisam omnipotentia quin videatur secundum totum suum ambitum.

Instabis sermonem hic esse de omnipotentia ut est in se distinctè cognita, non autem prout subest conceptui nostro præcisivo. Respondeo enim esse sermonem hic de omnipotentia ut est in se inadæquatè sumpta, non autem de omnipotentia ut est in se adæquatè. Fateor quod si videretur adæquatè omnipotentia, viderentur etiam omnes creaturæ possibiles in particulari, sed si videatur inadæquatè, videntur tantum creaturæ sub communi ratione possibiles, nam omnipotentia secundum inadæquatum conceptum maiorem habet connexionem cum ente possibili in communi, quam cum ente possibili in particulari.

Solutio
secundæ.

Ad secundam Resp. essentiam Dei æqualiter, in actu primo & necessario, representare omnes creaturas sed non in actu secundo, quia potest moderari concursum suum ad representationem in actu secundo. Ad probat. Distinguitur maior, non potest videri imago in actu primo representans quin videantur res representatae nego maiorem: non potest videri imago in actu secundo representans concedo. Ad confirm. dist. maiorem, idè videtur vna creatura quia videtur omnipotentia illam representans in actu primo nego: in actu secundo concedo.

Instabis, omnipotentia in actu secundo representat necessariò creaturas in communi, ergo & creaturas in particulari. Respondeo disparitatem esse quia omnipotentia sub ratione omnipotentia denominatur à creaturis sub ratione communi possibiles, non specificatur ad vlla creatura in particulari.

Solutio
tertiæ.

Ad tertiam Resp. causam quæ determinat intellectum ad videndum in essentia Dei vnam potius creaturam quam aliam, duplicem assignari posse, primò formalem, secundò effectiuam. Ratio formalis ob quam vna potius creatura videtur quam altera est maior penetratio essentia diuinæ; Nam quo magis penetratur essentia eo plures, & perfectiores in ea videntur creaturæ. Itaque quando plures illæ videntur visio est intensior, & perfectior circa obiectum primum, & diuersam habet perfectionem indiuidualem ratione diuersi obiecti secundarij.

Ratio autem effectiuè intellectum determinans ad videndam in verbo vnam potius creaturam quam aliam obscurior est, alij enim putant hoc provenire à diuersa perfectione luminis gloriæ, quod determinat intellectum ad videndas plures creaturas quando est perfectius. Sed hoc est difficillimum ut rectè probat Arrub. d. 26. c. 3. & 4. quia omnis habitus extendi potest ad omnia obiecta materialia in quibus est ratio propria obiecti formalis. Nam v.g. quilibet habitus fidei potest inclinare ad credendum quemlibet articulum: habitus temperantiæ ad moderationem cuiuscunque voluptatis, sed in visione Dei creatura est tantum obiectum materiale, Deus autem obiectum formale. Deinde ut rectè argumentatur Vasquez d. 50. c. 4. si à solo lumine provenit quod videatur creatura perfectior, poterit ex vi huius luminis effici ut videantur omnes creaturæ quæ sunt imperfectiores ea quæ videntur.

Alij ergo ut Arrub. & Herice id referunt ad solam Dei omnipotentiam quæ concurrat ut species, sed hoc est etiam difficile, quia quoties perfectior est visio circa obiectum primum necesse omnino est ut detur lumen gloriæ perfectius, sed ut plures videantur creaturæ necessaria est visio perfectior circa obiectum primum, ergo necessarium est lumen

gloriæ perfectius. Existimaverim itaque causam quæ proximè determinat intellectum ad videndam vnam potius creaturam, quam aliam esse primò quidem concursum diuersum omnipotentia per modum speciei, quia id quod determinat intellectum, ad vnum potius obiectum materiale quam ad aliud, non est solus habitus se tenens ex parte potentia, sed illud quod se tenet ex parte obiecti, ut inductione constare potest. Deinde verò id quod primariò, & remotius, intellectum determinat ad hanc visionem est etiam lumen gloriæ, quia (ut dixi) vbicunque perfectior est visio primarij obiecti, lumen etiam gloriæ requiritur perfectius, cum autem perfectiores creaturæ cognoscuntur, Deus cognoscitur perfectius. Itaque lumen gloriæ non determinat ad videndam hanc potius creaturam quam aliam, sed determinat ad videndum Deum cum tali perfectione, ex qua sequitur quod videatur talis creatura: est autem ad hoc necessarius diuersus concursus omnipotentia qui proximè determinet ad hanc potius videndam creaturam quam alteram æqualis perfectionis, quia hoc à lumine gloriæ fieri non potest ut rectè probat argumentum: cum illud æquè possit valere ad videndas omnes creaturas æquales aut minores, modo determinatio fiat per omnipotentiam.

S. V.

Quas creaturas sit possibile videri ex vi visionis Dei.

Triplex etiam hoc titulo difficultas clauditur sequens, eo quod diximus videri creaturas ex vi visionis Dei. Queritur enim utrum ex vi visionis Dei possint videri omnia possibilia. Deinde utrum videri possint etiam futura & existentia: denique quomodo videri possint decreta libera. Primum illud caput de cognitione omnium possibilium discutietur commodius quæst. sequenti, cum agam de incomprehensibilitate Dei ubi etiam dicetur de cognitione omnium futurorum & existentium, nunc ergo quoad futura & existentia, saltem aliqua & quoad decreta Dei libera.

Triplex
contro-
uersia.

Ratio dubitandi primò est, quia si futura & existentia videntur in verbo, necesse est, ut quando res prius futura incipit esse actu existens tota mutetur visio; nam id quod erat prius essentialiter representatio futuri, ut futuri, necessariò perit si non representat amplius futurum; cum amittat prædicatum suum essentialè, consequens illud absurdum est, quia sic visio Dei perpetuò mutaretur tota, quia semper aliquid incipit esse actu existens, quod erat prius futurum: ergo beati non vident in verbo existentia & futura alioqui visio Dei non erit immutabilis & æterna.

Prima du-
bitatio.

Secundò si beati vident futura & existentia in verbo, vident illa in aliqua Dei perfectione intrinseca tanquam in medio prius cognito, sicut vident possibilia. Probatur, nam possunt existentia, & futura cognosci in omnipotentia, si ad eam cognitionem sufficiat connexio necessaria ex suppositione; sed huiusmodi connexio sufficit; nam alioqui possibilia non possent cognosci, ut probavi supra: ergo cognosci etiam possunt existentia, & futura, quæ ex suppositione quod sint futura & existentia, sunt essentialiter connexa cum Deo. Confirmatur primò quia non minus essentialiter res futura est connexa cum omnipotentia, & decreto, quam res possibilis est connexa cum sola omnipotentia, ergo res futura tam videtur ut futura in omnipotentia, & decreto quam res possibilis in sola omnipotentia. Confirmatur secundo essentia & perfectio Dei prorsus immutata potest cognoscere, ac producere creaturam, ergo potest

Secunda
dubitatio.

potest illam representare, quomodo enim plura, requiruntur ad representationem quam ad productionem.

Tertia dubitatio.

Tertio, si possunt videri decreta libera in essentia vt medio cognito possunt etiam videri futura, & existentia, sed possunt videri decreta libera, ergo & futura, maior sapè probata est, quia viso constituto, necesse omnino est videri constitutum eius, & distinctum ab omni alio, terminus autem saltem extrinsecè distinguit vnum decretum ab alio vt patet. Probatur ergo minor, non maior requiritur mutatio in essentia Dei vt representet decretum, quam vt faciat decretum, sed vt faciat decretum nulla requiritur mutatio, ergo neque vt illud representet. Deinde illud decretum aequè est in Deo ac si esset aliquid Deo superadditum, sed si esset aliquid Deo superadditum videri posset in essentia vt medio, ergo etiam nunc videri potest.

Quarta dubitatio.

Quarto, tam implicat videri rem futuram in essentia, vt obiecto intelligibili concurrente ad modum speciei, quam in ea videri vt medio cognito. Quod probatur ideo per te res futura cognosci non potest in essentia vt medio, quia immutata manente omnipotentia potest res esse futura, vel non futura, sed eadem ratio probat futura non posse videri in essentia vt specie intelligibili, nam essentia immutata non potest representare id quod est contingens tanquam eius speciei. Denique si non videntur futura in Deo vt obiecto formali, non videntur eadem visione quâ videtur Deus, quia non possunt eiusdem actus plura esse obiecta formalia.

Dico quinto, implicat futura, & existentia imò & decreta libera videri in verbo tanquam in medio prius cognito, sed videntur tantum in eo vt obiecto intelligibili concurrente ad modum speciei, ac per se ipsam determinante intellectui ad visionem.

Non videntur futura in verbo.

Prima pars negans futura & existentia videri posse ex vi visionis formaliter, contra Thomistas, Fasolum, & Suarezem, probatur à Molina, Herice, Recupito, primo quia non possunt videri futura ex vi visionis nisi videantur vel in ipsa potentia diuina, vel in eius causalitate, neutrum dici potest, ergo non videntur futura ex vi visionis formaliter, minor probatur nam virtus omnipotentiae dicit tantum quid Deus possit, non autem quid actu faciat, causalitas non est in Deo sed est actio extrinseca quâ sic non videbitur in Deo, sed in se ipsa.

Dices videri futura in omnipotentia simul & decreto.

Sed contra clarè argumentor, in causa indifferente vt sic implicat cognosci effectum determinatum: sed omnipotentia etiam posito decreto est adhuc indifferens ad dandum concursum vel ad eum negandum, alioqui decretum illud aduersaretur libertati, ergo in omnipotentia & decreto implicat cognosci effectum liberum. Deinde duo sunt in ipso decreto libero Dei: alterum in recto est actus ipse necessarius indifferens intrinsecè ad plura: alterum in obliquo est ipsum connotatum extrinsecum, in ipsa Dei perfectione intrinseca sola implicat videri futurum; quia illa perfectio intrinseca sola, non est decretum sine connotato extrinsecò: ergo non potest videri decretum vt sic sine connotato quod est res futura, ergo decretum non potest esse medium ad videndam rem futuram. Deinde decreta videri non possunt ex vi visionis formaliter vt probabo statim.

Secundo illud non videtur ex vi visionis formaliter, quo viso non magis penetratur essentia, sed viso effectu futuro, non magis penetratur essentia & omnipotentia, ergo futurum non videtur ex vi visionis formaliter. Probatur minor viso effectu futuro

non magis penetratur perfectio intrinseca essentiae ac omnipotentiae, si posita futuritione nulla sit maior perfectio intrinseca in omnipotentia, quam si effectus non esset futurus, sed nulla est maior perfectio intrinseca in omnipotentia quam si effectus non esset futurus, ergo cognita futuritione vel existentia non magis penetratur perfectio intrinseca omnipotentiae.

Dices magis penetrari omnipotentiam secundum virtutem intrinsecam & extrinsecam simul, non secundum virtutem purè intrinsecam.

Sed contra, implicat rem futuram videri in Deo vt medio cognito, quin videatur in perfectione purè intrinseca Dei, alioqui videbitur res in se ipsa non autem in Deo, quia illa perfectio extrinseca Deo, est ipsa res futura sed res futura videri non potest in perfectione Dei purè intrinseca, ergo videri non potest in Deo vt medio prius cognito.

Secunda pars quod etiam decreta Dei libera non videantur ex vi visionis formaliter probatur ipsdem rationibus; quia cognito decreto non magis penetratur perfectio intrinseca essentiae, si enim non esset decretum illa perfectio esset omnino eadem intrinsecè, ergo illud decretum non videtur in perfectione intrinseca essentiae. Neque dici potest illud decretum videri in perfectione intrinseca vt terminata; hoc enim rejicitur clarissime, quia perfectio intrinseca vt terminata est perfectio intrinseca & terminus, ergo videre decretum in perfectione intrinseca terminata, est illud videre in perfectione intrinseca & in ipso termino. Deinde vt per visionem essentiae videatur decretum, necesse est vt essentia in se habeat aliquid intrinsecum quo representet decretum & liberam eius terminationem, sed essentia nihil habet quo representet decretum, & liberam eius terminationem, nihil enim omnino in se habet intrinsecè quod non haberet, si non esset tale decretum, sed si non esset tale decretum non posset essentia illud representare intrinsecè, ergo neque nunc potest representare.

Decreta libera.

Tertia pars quod illa omnia videri possint in Deo vt obiecto intelligibili concurrente ad modum speciei, probatur à Granado, Arrub. Recup. quia essentia Dei potest prestare totum, quod praearet speciei impressa propria rei futurae vel existentis & decreti, si contineat eminenter totam illam speciem, sed continet illam, ergo potest vniri intellectui eo modo quo vniretur talis speciei, & concurrere ad eorum visionem. Non formaliter sed effectiue: quo modo facile vitantur omnia incommoda quae opposuimus dicentibus decreta libera, & res futuras videri in aliqua Dei perfectione ex vi visionis formaliter. Nam hic Dei concursus est purè effectiuius, & facile ostendit quomodo perfectio Dei prorsus immutata intrinsecè possit representare futura, & decreta libera quae non representaret si non essent futura; si enim in se, vt perfectio intrinseca Dei possit concurrere per modum speciei, cum prius non posset concurrere, debet habere aliquid intrinsecè, quod non haberet si non posset concurrere, sed si res non esset futura non posset perfectio Dei concurrere ad eius visionem, per modum speciei ergo vt posset concurrere quando res est futura debet habere aliquid intrinsecè, quod non haberet, si res non esset futura: Respondeo enim ad minorem quod si res non esset futura, Deus adhuc contineret totam speciem quae representat illam vt futuram, atque ita posset verè concurrere ad eius visionem per modum speciei: nam v.g. tamen si Petrus nunc non existit, non est dubium quin possit Deus producere in oculo meo eius speciem quâ illum videam aequè ac si esset praesens. Ergo similiter immediate concurrere potest ad visionem

Videntur vt in obiecto intelligibili.

nem rei non futuræ, quæ videam illam futuram, ubi non esset mendacium quia Deus non diceret rem illam esse futuram, imò si hoc ostenderet beato qui errare non potest reuelaret eodem tempore rem illam non esse futuram, quamvis exhibeatur ut futura.

Solutio
primæ du-
bitationis.

Ad primam Respond. eo argumento rectè probari quod futura & existentia non videntur eadem visione qua videntur essentia Dei, attributa, & creaturæ possibiles; nam visio Dei cum sit beatitudo essentialis, est etiam immutabilis: necesse autem esset illam mutari si per eam viderentur futura, & existentia, nam implicat ut cognitio creata quæ prius erat representatio rei ut futuræ, incipiat essentialiter esse representatio rei ut non futuræ sed existentis, nisi fiat in ea mutatio, alioqui sine mutatione transiret à contradictorio in contradictorium quod implicat, alioqui per solam etiam mutationem extrinsecam factam in obiecto, posset intellectus creatus scire aliquid quod non sciebat prius, & voluntas creata immutata, posset aliquid velle liberè quod non volebat prius. Hoc autem quamvis admittatur in Deo propter infinitatem, explicatur tamen difficillimè in creaturis autem certum est admitti nullo modo posse; quia earum actus specificantur essentialiter ab obiectis, atque ita mutatis obiectis, mutantur etiam necessariò. Dicere autem quod visio rei futuræ, incipit esse visio rei præsentis quia extenditur ad rem ut præsentem, vel etiam dicere quod modificatur, non soluit difficultatem. Primum quia illa visio quæ essentialiter est representatiua rei ut futuræ posita quacunque extensione, vel modificatione semper est representatio rei ut futuræ, sed visio rei futuræ essentialiter representat illam ut futuram, ergo etiam posita illa extensione representabit ut futuram, sicque beatus videbit futurum, quod est præteritum. Deinde illa extensio, & modificatio, est noua entitas representans vitaliter rem ut existentem quæ prius non cognoscebatur, ergo est noua visio. Dicere autem quod visio beata representat existens specificatiuè abstrahendo à tempore, præsentis, & futuro, videtur absurdum, quia existentia dicit actualitatem in aliqua differentia temporis, dico enim quod res vel erit, vel est, vel fuit: imò quæram de ipso tempore, quod beatus videt futurum, existens, & præteritum, certè non potest abstrahere illius cognitio ab huiusmodi differentiis.

Itaque dici necessariò debet futura & existentia videri per visionem distinctam à beatifica, neque inconueniens est illam subinde mutari.

Solutio
secundæ
dubitationis.

Ad secundam satis probatum est superius possibilia esse necessariò connexa cum omnipotentia, ex suppositione quod sint possibilia quæ suppositio est necessaria. Futura verò, & existentia sunt necessariò connexa ex suppositione contingenti, quæ connexio nullo modo sufficit ad cognitionem infallibilem alioqui omne contingens cognosceretur necessariò, & hæc suppositio est ipsum futurum quod cognoscitur.

Ad confirmat. nego rem futuram esse tam necessariò connexam cum omnipotentia & decreto, quam possibilia sunt connexa cum omnipotentia. Nam posito decreto potest res non esse futura, quia illud est indifferens, & conditionatum. Deinde illud decretum cognosci non potest sine ipso effectu, atque ita implicat ut dixi ut effectus cognoscatur in decreto tanquam medio. Ad secundam confirmationem: concedo posse fieri & cognosci de nouo aliquid sine mutatione intrinseca, neque posse tamen representari ab essentia ut medio, quia requiritur connexio necessaria ut statim dicam.

Solutio
tertiæ.

Ad tertiam probatum etiam est, decreta Dei libera videri nullo modo posse in essentia ut medio prius

cognito. Ad primum ergo argumentum Resp. disting. maiorem: ad hoc ut essentia repræsentet decretum, ut species eius impressa non plura requiruntur, quam ut faciat decretum concedo: ut repræsentet tanquam medium cognitum nego: Quia ut repræsentet eo modo requiritur connexio necessaria & oportet ut eo cognito ipsa essentia magis penetretur. Ad alteram probationem distinguitur etiam: sed si esset aliquid superadditum contingenter connexum videretur in essentia nego, si esset necessariò connexum, concedo.

Ad quartam iam dixi essentiam immutatam posse repræsentare res futuras, per modum speciei, quia semper contineret speciem impressam earum etiam si non essent futuræ, quomodo autem diuersa sit visio satis dictum est.

Solutio
quartæ.

S. VI.

Quenam creatura actu videantur ab eo qui videt Deum.

Dixi quid videre beati possint in Deo, partim ut medio, partim ut specie, nunc minor difficultas est circa ea, quæ actu vident etiam ij qui minimam visionem habent, id est ea quæ nullus ignorat beatus, ubi distinguere oportet ea quæ pertinent ad statum naturæ: quæ ad statum gratiæ: quæ ad statum cuiusque proprium.

Triplex
status.

Ratio dubitandi primò esse potest, quia sancti orationes quæ ad ipsos diriguntur, vel vident in verbo, vel extra verbum, si in verbo, mutatur visio subinde quod negatum est: si extra verbum repugnare videbitur Concilio Senonensi prius citato.

Secundò, si cognoscant beati omnia, quæ ad statum cuiusque pertinent, fieri poterit ut plura cognoscantur ab eo qui minus beatus est, quam ab eo qui est magis beatus quod absurdum est, quia intellectus beati determinatur ad plures creaturas cognoscendas per lumen gloriæ perfectius, ergo qui magis beatus est plures cognoscit creaturas.

Dico sextò, nullus est beatus qui non cognoscat ex vi visionis concomitanter multa futura, & existentia, & plura etiam Dei decreta libera.

Multa vi-
denti beati.

Primò enim ita docent Patres supra citati Bernard. l. 5. de consideration. c. 4. *Quidni videant ibi cor Dei, quidni? ibi probetur quæ sit voluntas Dei bona, beneplacens & perfecta, patet viscera misericordiae, cogitationes pacis diuinitatis salutis, mysteria bona voluntatis, benignitatis arcana, & alibi videtur verbum, & in verbo, facta per verbum.* August. per cognitionem matutinam & vespertinam, hoc sine dubio intellexit, & Concilium Senonense decreto 13. docet beatis peruium esse diuinitatis speculum, in quo quidquid eorum interfit illucescat.

Secundò quia visio ut dixi fidei responderet, deinde status beatitudinis hoc exigit, tertio etiam amicitia Dei erga beatum exigit communicationem secretorum.

Dico septimò cognoscit beatus quilibet distinctè ac quidditatiuè quacunque cognoscuntur per scientias quascunque naturales, quacunque pertinent ad mysteria fidei, & quacunque pertinent ad proprium eius statum, ita omnes Theologi communiter.

Quenam
ea sint.

Ratio enim vniuersum est quia status beatitudinis est ille in quo desiderare nihil ultra beatus potest, posset autem si ea ignoraret quæ spectant ad statum naturæ, ad ordinem gratiæ, ad statum proprium.

Primò ergo cognoscit distinctè, ac perfectè creaturas omnes actu existentes intra ordinem naturalem, secundum genera, species, indiuidua, essentiam, existentiam, proprietates, Gregor. l. 12. Moral. c. 13. *Quæ intus claritatem omnipotentis Dei vident, nullo modo*

Ordo na-
turae.

modo credendum est, esse aliquid quod ignorent, & l. 4. Dialogorum c. 33. quod est quod ibi nesciant, ubi scientem omnia sciunt, Bernar. l. de triplici genere bonorum, O sapientia, quæ omnia quæ in cælo, & terra sunt perfectissime cognoscimus, in ipso fonte sapientie, rerum omnium cognitionem bibentes, alios omitto.

Ordo gratiæ.

Secundò intra ordinem supernaturalem cognoscit beatus quilibet omnes creaturas quæ aliquo modo pertinent ad mysteria fidei, earumque rationes circumstantias, essentias, existentias, & proprietates, ita enim colligitur ex scripturis, videmus nunc per speculum in Enigmate tunc autem facie ad faciem, reuelatâ facie gloriam Domini speculantes, &c. Faciet etiam perfectio beatitudinis, & sanè Christi Domini, cuiusque Matris amantissimæ non aspectus duntaxat, & congressus, sed perfectissima etiam cognitio, magnum videtur esse complementum beatitudinis, eorum qui per filij & matris amorem redempti sunt.

Quæ pertinent ad statum.

Tertiò, cognitio etiam illa extenditur ad omnes actus liberos & futura contingentia quæ pertinent ad cuiuslibet statum, alioqui non esset ita perfecta beatitudo, ut beatum quietum redderet in suo statu, significauit autem breuiter ea Guillelmus Parisiensis, prima parte summa tract. de animæ immortalitate c. 9. quidquid decebit, vel delectabit eas videre, visuræ sunt, sciunt itaque omnes amicorum, & consanguineorum prosperos, aut aduersos euentus, viam quæ quisque ad cælum deductus sit: parentes quæcunque spectant ad familiam, fundatores religionum quæ ad eorum bonum, aut malum statum, & cætera huiusmodi.

Ad primam Resp. certum esse quod orationes ad ipsos directas singuli sciunt, & distinctè cognoscunt sancti & quidem in verbo, ut persuadet Concilium Senonense, sed tanquam in specie, ac obiecto intelligibili, non tanquam in medio prius cognito ut probatum est.

Ad secundam Resp. fieri posse ut aliquis minus beatus plura sciat ratione status particularis, quàm alter magis beatus sed iste tamen ratione beatitudinis in genere multò plura cognoscit quàm alter, & ad hoc determinatur per lumen gloriæ perfectius.

QVÆSTIO IV.

Quidditas, & proprietates visionis beata.

Art. 2. 6. 7.

EX his quæ hæcenus disputaui de possibilitate, & principijs, & obiecto visionis beata, facilis est cognitio quidditatis eius & proprietatum, de quibus triplex restat controuersia. Primò quænam sit propria eius quidditas. Secundò an visiones Dei sint inæquales. Tertiò an visio sit vel esse possit Dei comprehensua.

SECTIO I.

Quidditas, & prædicata propria visionis Dei.

DVo habet qualibet cognitio intellectus ex quibus essentia eius dignoscitur. Primus est terminus qui per eam producitur. Secundum est obiectum quod per eam attingitur, ideoque tota visionis huius innotesceat quidditas, si primum constet qualis per eam producatur terminus id est utrum producat per eam species expressa, & verbum mentis, secundò quomodo per eam attingatur proprium eius obiectum quæ sunt propria prædicata huius visionis.

Utrum visione Dei producat necessariò species expressa siue verbum mentis.

Species expressa nomine, ut ex Philosophia constat, intelligitur representatio formalis obiecti cogniti, quæ potentia redditur formaliter cognoscens, soletque illa dici verbum mentis, eo quod per eam intellectus loquatur sibi, id est representet, seu reddat præsens obiectum. Cum ergo inter omnes constet reperiri necessariò in omni alia cognitione aliquam huiusmodi representationem formalem, quæ vel adæquatè vel inadæquatè sit cognitio, etiam si dubium sit utrum illa distinguatur ab actione per quam producitur, difficultas inquam est utrum visio Dei etiam sit species expressa, & verbum mentis productum de nouo, an verò per lumen gloriæ intellectus creatus, ita uniatur essentia Dei præfenti, ut sine vlla specie expressa fiat videns Deum.

Species expressa.

Ratio dubitandi est primò quia species expressa non est necessaria nisi ut suppleat absentiam obiecti, si enim obiectum est se ipso præfens, non debet fieri præfens per aliud, ergo ad cognitionem intuitiuam Dei præfentis non requiritur species creata. Deinde verbum est id quod immediatè intelligitur, ergo ubi Deus immediatè intelligitur, nullum requiritur verbum; si enim inter intellectum, & Deum, reperitur aliquod medium iam visio non est immediata.

Prima dubitatio.

Secundò, si intellectio qualibet est necessariò productiua verbi, sequitur quod secunda & tertia persona Trinitatis quando intelligunt, perducunt verbum, hoc autem est absurdum ut patet.

Secunda.

Tertiò, si datur in intellectu beati species expressa Dei, posset etiam dari aliqua species obiectiua, in qua scilicet prius cognita cognoscatur Deus, quod communiter non admittitur: probo autem sequi, quia qui videt intuitiue hanc speciem expressam necessariò videt Deum, videt enim Deum eo modo quo illa Deum representat sed illa representat Deum ut est in se formaliter, ergo qui videt hanc speciem videt Deum ut est in se.

Tertia.

Quartò, si datur huiusmodi species expressa, manet etiam in memoria species huius speciei, ut sit in aliis cognitionibus quarum recordamur, & per quas eodem modo videmus obiecta, ac si essent præfentia, ergo si sanctus Paulus v.g. vidit Deum in raptu & eius visionis recordabatur, videre semper poterat Deum intuitiue.

Dico primò, implicat esse Dei visionem in intellectu beati quæ non sit species expressa & verbum mentis realiter de nouo productum: ita Theologi omnes communiter contra recentiores Thomistas qui adherere hac in re maluerunt Caietano, quàm sancto Thomæ asserenti sæpius verbum mentis in visione Dei, ut rectè ostendit Suarez, Molina, Vasq. Fafol. Arrub. Herice, neque satis video quem sentum habere possit eorum sententia quam triplici ratione sic impugno.

Dari speciem expressam.

Prima sit ex ratione cognitionis: omnis cognitio creata etiam intuitiua est essentialiter productio verbi creati, visio Dei est essentialiter cognitio creata, ergo est productio verbi creati. Maior expressè habetur apud August. l. 6. de Trinit. c. 10. Cum se mens nouit, & amat, inquitur ei amore verbum eius, quod iterum probat c. 11. cum Deum nominas, maximeque cum eadem notitia etiam placita, dignèque amata, verbum est, & S. Thom. q. 27. art. 1. quicunque intelligit, ex hoc ipso quod intelligit, procedit aliquid intra ipsum, quod est conceptio rei intellecta, & dicitur verbum cordis. Deinde argumentor omnis creata cognitio, est representatio formalis creata obiecti cogniti, nam

Prima ratio.

omnis

omnis cognitio est representatio formalis, atque ita cognitio creata, est creata representatio; sed verbum creatum & expressa species creata non est aliud formaliter, quam representatio formalis creata (hoc enim est quod omnes appellant verbum mentis creatum) vt amplius constabit disputatione sexta, ergo euident est quod omnis cognitio est productio verbi creati.

Confirmatur, quia si quid impediret hanc visionem ne productiua esset verbi, esset praesentia obiecti & eius intelligibilitas hoc enim est quod aiunt Thomistae; sed haec praesentia & intelligibilitas obiecti, non impedit productionem verbi. Quod probatur: quando Pater aeternus producit verbum, cognitio est intuitiua, & essentia Dei est perfecte praesens, hoc non impedit productionem verbi, ergo praesentia essentiae diuinæ non impedit productionem verbi, sicuti etiam quando Angelus se ipsum cognoscit, producit sine dubio verbum. Deinde certum est quod sapientissimi Patres & S. Thomas probant processionem verbi diuini per intellectionem ex eo quod omnis cognitio creata producat verbum, quæ argumentatio nulla est si aliqua cognitio creata non producit verbum.

Neque dicas esse discrimen inter intellectionem creatam, & diuinam quia ista dictio est. Sed contra nam dictio seu loquutio est formatio verbi, vnde argumentor: diuina intellectio etiam si sit intuitiua, est tamen loquutio seu productio verbi, ergo creata intellectio intuitiua, potest esse dictio & productio verbi.

Supere est ergo vt probetur prima minor, quod visio Dei sit essentialiter visio creata; si enim illa esset aliquid increatum formaliter, sequeretur quod homo fieri posset intelligens formaliter per intellectionem increatam, volens per voluntatem increatam, imò & viuens per vitam diuinam, quod est damnatum in sexta synodo contra Monothelitas vt tertia parte, & in tract. de beatit. ostensum est, & repugnat etiam philosophiae quæ docet intellectionem essentialiter esse actionem vitalem, atque adeo esse operationem illius in quo recipitur. Deinde repugnat etiam Theologia, nam vt intellectus constitueretur intelligens per intellectionem increatam, deberet creata intellectio immediate vniri cum intellectu, est autem impossibilis immediata unio naturæ creatæ, cum naturæ diuinæ, & attributis essentialibus, vt etiam fatentur Thomistae. Vnde manifestè sequitur quod visio Dei est cognitio creata, & consequenter verbum mentis & species expressa creata.

2. Ratio sit ex ratione actionis: visio Dei essentialiter est actio, sed omnis actio, est fieri alicuius termini vel ab ea distincti, vel indistincti (de quo nunc non laboro) ergo visio Dei est fieri, & productio termini qui prius non erat; ille autem terminus dicitur verbum mentis, siue illud distinguatur ab actione siue non: ergo datur verbum mentis in visione Dei. Maior probatur clarè, omne reale quod non erat prius, debet necessariò fieri de nouo; nihil enim est de nouo, quin fiat de nouo per actionem realem, distinctam, vel indistinctam; visio Dei est realis, quæ non erat prius: ergo, debet fieri de nouo per actionem, vel esse ipsamet actio. Quomodo? enim visio erit nunc magis quam ante, si non sit magis quam ante: nam quodcumque dixeris esse visionem, certè illud fieri debet, cum prius non fieret, siue dicas esse unionem cum essentia diuinæ, siue aliquid aliud: semper illa unio fit, illud nouum fit, ergo visio Dei est actio.

Iam verò prima minor probatur. Quia omne fieri, est fieri alicuius rei, omnis dependentia est alicuius rei dependentia, vbi est generatio, aliquid est quod generatur, sed actio est fieri, & dependentia effectus

ab agente, ergo est fieri, & dependentia rei alicuius, quomodo enim cogitari potest calefactio sine calore, & aliquid fieri vbi nihil sit. Denique quod terminus ille sit verbum mentis probatur: illud quo formaliter representatur obiectum potentiae cognoscenti est verbum mentis. Per hanc actionem producit id quo representatur formaliter obiectum potentiae cognoscenti, ergo illud est verbum mentis; quid enim aliud produci potest per actionem quæ cognitio est, quam verbum mentis, quod patet ex aliis omnibus cognitionibus, in quibus id quod producit est semper verbum mentis, ergo & in ista.

Tertiò argumentor ex vitalitate visionis, illud quod formaliter, & in actu secundo est vita creata, debet esse productio termini viuents, visio Dei est in actu secundo & formaliter vita creata, ergo debet esse productio termini viuents. Maior est certa quia vita in actu primo nihil aliud est quam posse producere in se ipso aliquid viuens vt patet inductione: ergo vita in actu secundo est producere aliquid quo formaliter & in actu secundo dicatur viuens. Quare enim de illa unione cum essentia in qua dicunt Thomistae consistere visionem, illa vel est actus primus, vel actus secundus, si primum, ergo per eam intellectus est potens videre non actu videns: si secundum ergo est actio aliqua productiua termini. Confirmatur quia illa unio est aliquid distinctum à lumine gloriæ, ab essentia diuinæ, & ab intellectu, illud distinctum est aliquid productum de nouo, ergo illa unio est aliquid productum de nouo, & est sine dubio verbum mentis. Quia (vt supra dixi) est id quo formaliter obiectum est praesens potentiae cognoscenti, ergo illa unio est formaliter verbum mentis.

Ad primam Resp. satis ostensum esse speciem expressam non esse ordinatam ad suppleendam absentiam obiecti, alioqui Angelus se ipsum cognoscens non produceret speciem expressam. Sola igitur est species impressa quæ supplet absentiam obiecti, de qua loquitur S. Thom. cum negat in visione beata inueniri speciem. Deinde contra Philosophiam & contra experientiam est dicere quod in omni cognitione verbum mentis cognoscatur immediate, quis enim non experitur contrarium, producit ergo immediate verbum mentis, sed immediate cognoscitur obiectum: quia quoties inter intellectum, & Deum reperitur aliquid medium quod cognoscitur, fateor Deum non immediate cognosci, si autem reperitur aliquid medium quod producit, nego sequi quod Deus cognoscatur solum mediare: nam illud verbum est ratio formalis cognoscendi, sicut effectus immediate pender ab agente, quamuis dependeat medià dependentiā formali, ita Deus cognoscitur immediate, quia cognoscitur medio verbo mentis quod est ratio formalis cognoscendi.

Ad secundam constabit ex dicendis de Trinitate. quare verbum & spiritus verè intelligant & tamen non producant verbum: quia scilicet verum quidem est in diuinis intellectionem esse productiuam verbi, quando est distinguibilis ab ipso verbo, nam productio dicit oppositionem: quando autem non est distinguibilis ab ipso verbo, tunc nego illam esse productiuam verbi, intellectio notionalis in patre, quia distinguibilis est à termino propterea est productiua verbi, filius autem & spiritus sanctus intelligunt intellectione solum essentiali quæ non est distinguibilis à termino cum sit absoluta communis omnibus personis, idè intellectio in secunda & tertia persona Trinitatis non est productiua verbi deinde verbum, & spiritus sanctus intellectionem habent eandem quam habet pater, quæ quatenus est in patre productiua est verbi, non autem quatenus est

Tertia ratio.

Solutio primæ dubitationis.

Solutio secundæ.

est in aliis duabus personis; quia illa iam exhausta est quando in patre produxit verbum. Unde dico in l. lectionem esse productiuam verbi quando non est exhausta producendo verbum, quando autem est exhausta; nego illam esse productiuam verbi.

Solutio
tertiaz.

Ad tertiam Resp. esse omnino impossibile speciem Dei obiectiuam, in qua tanquam in medio prius cognito videatur Deus intuitiue, quia implicat creatura quæ contineat eminenter vel formaliter cognoscibilitatem, & perfectiones Dei. Sed species illa in qua tanquam in medio prius cognito videretur Deus vt est in se deberet continere formaliter vel eminenter perfectiones Dei, nam obiectum quod est medium prius cognitum; debet (vt dixi) continere hoc modo id quod in ipso cognoscitur (vt ostendi) ergo implicat huiusmodi species. Non est autem par ratio speciei tum impressæ, tum expressæ, quia in illis prius cognitis non videtur obiectum; impressa enim virtualiter tantum repræsentat, expressa est solum formalis similitudo, quia etsi non cognoscatur facit tamen cognoscentem formaliter, cum ergo perfectiones omnes Dei videantur in specie obiectiua debent etiam esse in ea necessario. In specie tum impressa, tum expressa non videtur perfectiones Dei sed per illas videntur ideoque non debent in illis esse.

Ad probationem igitur nego eum qui videt visionem Dei, vel eius speciem impressam, videre propterea Deum vt est in se, quia cognoscit Deum per propriam speciem tanquam per medium cognitum, non tanquam per principium effectiuum, vel formale cognitionis; cognoscere autem Deum per speciem propriam tanquam per medium cognitum, non est videre illum intuitiue. Deinde videt Deum eo modo quo repræsentatur per speciem tanquam per medium, non autem eo modo quo repræsentatur per speciem tanquam per similitudinem formalem aut virtualem, sed per illam speciem vt est medium prius cognitum non repræsentatur Deus vt est in se: ergo non videtur Deus vt est in se.

Ad quartam

Respond. probabilius esse, quod species expressa Dei non producit in intellectu speciem illam impressam sui ad memoriam, quia cum illa sit ex natura sua semper durans, inutile prius est vt aliquam sui speciem relinquat, cum per se ipsam faciat totum quod faceret species impressa. Deinde addo quod si relinqueret speciem aliquam impressam in intellectu, non cognosceretur Deus per illam intuitiue; quia cognosceretur per speciem propriam visionis, sed non per speciem propriam ipsius Dei; sicut ergo qui videret visionem Dei, Deum non videret intuitiue, sic qui videret per speciem visionis abstractiue solum videret Deum. Vtrum autem videret quidditatiue dicitur statim. Neq; par est ratio de alijs obiectis intuitiue cognitis quorum recordamur cognoscendo illa intuitiue; quia tunc in memoria vna est species propria obiecti, & altera visionis præteritæ in recordatione visionis Dei, nulla esse potest species propria Dei, sed solum visionis.

S. II.

Quenam sint visionis Dei prædicata propria.

Octo prædicata.

Vide illa excogitari posse plurima. Primò enim est cognitio certa & euidentis atque adeò perfectissime scientifica cui proinde nullus error subesse potest. Secundò est speculatiua simpliciter, & tamen extrinsecè practica cum ex ea nascatur amor, gaudium, &c. Tertiò est supernaturalis secundum substantiam, & ex obiecto, quia nulli creaturæ deberi potest vt ostendebam. Quarto iudicatiua est simul & apprehensiuæ, simplicissima tamen, & indiuisibilis. Quintò est immediata cum in ea per se ipsum videatur

Tom. I.

Deus, non autem per speciem alterius. Sextò est intuitiua quia videtur per eam Deus vt est in se ipso, non ad modum alterius. Septimò est quidditatiua; sic enim appellatur cognitio distincta quidditatis rei, Deus autem cognoscitur in ea quoad quid est, non confusè solum, sed distinctissime, vnde satis facile videtur posse solui questio de qua disputari solet contra Scotum. Vtrum sit possibilis cognitio Dei quidditatiua saltem in adæquata, quæ non sit intuitiua sed abstractiua. Nec enim rectè probari videtur esse impossibile huiusmodi cognitionem ex eo quod existentia sit de essentia Dei. Nam sicut vna pars essentia considerari sine altera potest, vnum scilicet attributum sine altero, sic certum videtur, quod attributum quodlibet considerari potest, quin explicite consideretur existentia; vnde sequitur tantum, esse impossibile cognitionem Dei quidditatiua adæquatam, quin cognoscatur existentia, sed non sequitur esse impossibile cognitionem illam in adæquatam; præterquam quod cognitio esse potest abstractiua, quamuis attingat existentiam: Vera igitur ratio cur implicet cognitio Dei quidditatiua quæ sit abstractiua, est; quia cognoscere Deum abstractiue est cognoscere per speciem creaturæ, sed nulla creatura potest ostendere distinctè sed confusè tantum quid sit Deus, cum eius perfectio infinitè ab eo distet; ergo implicat cognitio abstractiua Dei quæ sit quidditatiua. Minor probatur, quia tunc cognitio quidditatis est confusa, quando fit per conceptus communes, non autem per conceptus proprios, cum autem Deus ex creaturis cognoscitur, cognitio hæc fit per conceptus tantum communes, non autem per proprios, ergo non potest esse cognitio distincta. Octauò ita est cognitio directa vt implicet eam esse reflexam supra se ipsam, vt fusè probabo, sect. 3.

SECTIO II.

An & quomodo visiones Dei sint inæquales inter se.

Certum est primo Dei visiones tripliciter dici posse inæquales. Primò, intensiue si vna Deum clarius attingat quam altera, atque adeò plures habeat gradus. Secundò indiuidualiter si vna eiusdem quidem sit speciei cum altera, sed substantialem tamen perfectionem habeat maiorem quam illa, non formalem eo quod non habeat aliud obiectum formale, sed materiale, eo quod attingat plura obiecta materialia. Tertiò specificè si essentialiter differat ab altera, & tantum conueniat in ratione visionis intuitiue Dei.

Triplex
inæqualitas
visionum.

Certum est secundo diuersitatem specificam visionum Dei ex duplici capite oriri posse. Primò ex eo quod habeant principia effectiua diuersa, v. gr. visio producta per intellectum Angelicum, & visio producta per intellectum humanum habent principia speciei diuersa. Secundò ex eo quod habeant obiecta speciei diuersa v. g. visio quæ cognoscit in verbo plures creaturas, vel etiam diuersas perfectiones diuinas, his positis.

Ex duplici
capite potest oriri.

Triplex de hac inæqualitate controuersia est, 1. Vtrum hæc visiones sint aliquo modo inæquales, intensiue, aut alio modo. 2. Vtrum sint inæquales specificè, quando habent principia effectiua diuersa. 3. Vtrum quando habent obiecta diuersa.

S. I.

Vtrum inter visiones Dei aliqua sit inæqualitas intensiua.

Negauit iam olim inæqualitatem intensiuam præmij, & beatitudinis essentialis Iouin. & non ita pridem Lutherus eo quod sola iustitia Christi nobis imputata saluari nos velit. E Catholicis nullus eam negat, sed indiuiduale illi soli rei ieiunt, qui negant indiuidua eiusdem speciei posse differre plus quam numero.

Hereticorum error.

Ratio dubitandi tota petitur ex Parabola vineæ:

Matth.

Matth. 20. nam ibi operarij omnibus idem rependitur Denarius diurnus, quo certum est significari beatitudinem æternam, non autem vocationem ad gratiam, vt male contendit Vasquez, quæ non datur vt merces operis, & conuentione facta, sed sola gloria. Eam autem dari omnibus æqualem intensiue pater: ex eo quod primi vocati post laborem totius diei, conqueri sibi meritò videntur, quod eandem habeant mercedem cum ijs, qui vna tantum hora laborauerunt.

Dicendum tamen primò, est visiones Dei esse aliquo modo inæquales tum intensiue, tum entitatiue ac indiuidualiter in diuersis beatis: atque adeò vnum esse altero beatiorum tum essentialiter, tum accidentaliter.

Conclusio
Catholica.

1. Pars certa & Catholica est: sic enim sapè testantur scripturæ Matth. 13. *Aliud dedit fructum trigessimum, aliud sexagesimum, aliud centesimum.* Ioan. 14. *in domo patris mei mansiones multe sunt: 1. ad Cor. 13. unusquisque propriam mercedem accipiet secundum laborem suum: & c. 15. sicut stella differit à stella in claritate, sic erit resurrectio mortuorum, alia omitto.* Idem definitur in Concil. Florentino, in litteris vnionis, & habetur communiter apud Patres, præsertim Hieronymum libris contra Iovin. Augustinum tract. 67. in Ioan. Aperta ratio est: quia merces adæquatur merito, visio datur vt merces meritorum inæqualium, ergo datur inæqualis.

Inæqualitas indiuidualis.

Secundæ partis, de inæqualitate indiuiduali ratio est: quia visiones quæ non differunt numero tantum, & intensiue, neque differunt specificè, necessario differunt entitatiue ac substantialiter; visio quæ Deus videtur sine vllis creaturis, non potest differre solum gradualiter, à visione quæ Deus videtur, cum creaturis pluribus, quia perfectio quæ nõ est nisi gradualis, non facit vt noua videantur obiecta, sed tantum vt eadem obiecta videantur clariùs. Deinde non possunt duæ illæ visiones solo differre numero, quia plus differunt visio Dei sine creaturis, & visio Dei cum creaturis, quàm duæ visiones Dei sine creaturis, sed duæ visiones sine creaturis numero differunt, ergo visio Dei cum creaturis, & visio Dei sine creaturis differunt plusquam numero. Non differunt specificè alioqui haberent diuersum obiectum primum: ergo differunt indiuidualiter, neque in contrarium opponi alia possunt, quàm quæ vniuersim probant esse impossibilem vllam distinctionem specificam minorem, & maiorem numericam.

Difficultas
parabolæ.

Ad parabolam autem de operarijs inæqualiter laborantibus in vinea, & æqualem in fine diei accipientibus mercedem. Resp. esse quidem in ea parabola multa obscurissima, in quorum explicatione interpretes non parum laborant: sed non esse tamen difficile soluere id quod opponitur ex ea, contra inæqualitatem Beatitudinis: difficile primò est, quia si loquitur ibi Christus de æqualitate *præmij*, quomodo? adderunt nouissimi primi, & primi nouissimi. Vbi ponitur manifesta inæqualitas: si non loquitur de illa æqualitate, quid habent? Quod conquerantur primi vocati, aut quare? addunt & pares illos nobis fecisti. Secundò est difficile, quia per illos operarios vel intelliguntur soli prædestinati, vel reprobi simul cum prædestinatis: si soli electi quare? illos increpans dicit Deus *an oculus tuus nequam est, tolle quod tuius est*, aut quomodo? inuenitur inter eos murmur; concluditque *multi sunt vocati pauci electi*, quasi dicat ex illis operarijs paucos electos esse, plures autem reprobos, quod si verum est, Quomodo? de omnibus illis dicitur reddere illis mercedem, & quidem dicuntur omnes eam accipere parem, quæ omnia magnam habent obscuritatem, in qua discutienda non est nobis nunc immorandum.

Satis autem nunc sit dicere, scopum parabolæ huius esse ostendere diuinæ gratiæ tantam efficaciam, vt exiguo tempore laborantes assequi possint præmium eorum, qui longo tempore laborauerunt, improperebant videlicet gentilibus, Iudæi quasi recens vocatis, neque patiebantur eos in merito, vel dignitate sibi æquari, quos vt redarguat Christus ostendit, eos vnus duntaxat horæ labore tantopere mereri potuisse, vt prioribus æquari possent, vel eos etiam antecedere, non dicit ergo æqualem omnium vocatorum esse mercedem si labor eorum & feruor inæqualis fuerit: sed tantum asserit æquale fore præmium vbi diuturnior fuerit labor, & minor feruor.

§. II.

Verum visiones sint inæquales, quando intellectus à quibus producuntur, differunt specie.

Ratio dubitandi primò est, quia illæ visiones specie differunt, in quibus sunt ordines essentialis specie diuersi, sed visiones quæ sunt ab intellectibus specie diuersis, habent ordines transcendentales specie diuersos; nam actus vitalis semper ordinem dicit essentialem ad potentiam à qua est, & omnis actio respicit essentialiter principium à quo pender: ergo actiones quæ sunt ab intellectibus specie diuersis, differunt specie.

Prima dubitatio.

Secundò, illæ visiones specie differunt quæ habent obiecta formalia specie diuersa, sed visiones procedentes ab intellectibus diuersis specie, habent obiecta formalia diuersa, ergo differunt specie. Probat minor: obiecta formalia visionum sunt obiecta formalia intellectuum. Nam potentia non tendunt in obiecta nisi mediante actu, sed obiecta formalia, intellectuum distinctorum specie, differunt specie; certum enim est quod obiectum formale adæquatum intellectus Angelici, specie differt ab obiecto formali intellectus humani, ergo etiam obiecta visionum quæ sunt ab intellectibus distinctis specie differunt.

Secunda dubitatio.

Tertiò, quoniam duæ causæ partiales simul concurrunt ad aliquem effectum, si vna earum, etiam instrumentalis sit perfectior quàm altera, effectus est semper perfectior; sed intellectus, & lumen concurrunt ad visionem vt causæ partiales; ergo quoties intellectus erit perfectior etiam visio erit perfectior. Maior videtur certa: nam maior perfectio instrumenti, sufficiens est ad ponendam in effectu inæqualitatem, v.g. eadem facultas visiva cum perfectiori specie, obiectum perfectius videt, quàm cum specie imperfectiori; similiter in operibus artefactis quo perfectius est instrumentum, eo effectus est perfectior: Confirmatur quia si sit idem habitus fidei tum in homine docto, tum in rustico, assensus fidei elicited ab homine rustico erit imperfectior quàm habitus fidei à sancto Thoma elicited, ergo licet causa obedientialiter agat, si tamen sit perfectior ager perfectius cum æquali lumine.

Tertia dubitatio.

Dico secundò, quantumcunque intellectus specie differant, eiusdem tamen speciei est Dei visio in omnibus beatis, neque vnquam perfectior est visio quoties intellectus perfectior æquale habet lumen gloriæ, ita cum S. Th. & Thomistis asserunt Vasq. Suar. Arrub. contra Caietan. Durand. Richard. Molin. Herice. Alarcon, & alios recentiores Theologos.

Ratio autem est: quia si perfectior esset visio quando intellectus perfectior est cum æquali lumine: sequeretur quod duo beati, æquale habentes meritum inæquale præmium haberent, & duos beatos inæquale habentes meritum, habere præmium æquale quod statim patet esse absurdissimum. Vtraque sequela patet: sint enim Angelus, & homo vel Angeli duo diuersæ speciei æqualis inter se meriti, vnus perfectior

Prima ratio.

etiam

etius videbit Deum quam alter; quia aequale habebit lumen gloriae, intellectum autem perfectiorem.

Dices: ei qui perfectiorem habet intellectum, dari minus lumen gloriae, quam ei qui habet intellectum perfectiorem, sicque visiones aequales esse. Sed contra: nam quantumcumque inaequalia sint lumina, si differant specie intellectus, visiones erunt inaequales specificè, deinde lumen gloriae premium est debitum beato tanquam perfectio intellectus; ergo ubi meritum est aequale, debet etiam lumen dari aequale, sed neque rectè Molina respondet, Dei essentiam moderari suum concursum secundum proportionem meriti nam causae in actu primo completae, Deus non negat concursum sine miraculo, intellectus perfectior cum aequali lumine, est causa in actu primo completa ad visionem perfectiorem, ergo Deus sine miraculo non negat illi concursum.

Duplex confirmatio.

Deinde confirmatur probatio primò, quia si visiones specie differunt quoties intellectus specie differunt, sequeretur nullum esse Angelum qui non videat essentialiter perfectius Deum, quam videant Christus, & Beata Virgo, atque adeò sequeretur illum Angelum esse beatiorem quam Christum; nam visio est specificè perfectior, quando intellectus est specificè perfectior; intellectus autem Angeli specificè perfectior est humano intellectu Christi, inò quod dicitur de visione dici etiam debet de amore; nam voluntas Angeli amorem habebit perfectiorem essentialiter, quam habeat voluntas Christi, & B. Virginis, atque adeò sequitur illum esse sanctiorem.

Confirmatur secundo, quia si ab intellectu perfectiori visio produceretur perfectior cum aequali lumine, sequeretur quod soli perfectioni naturali intellectus responderet aliqua perfectio supernaturalis visionis: sit enim lumen intensum ut quatuor iunctum intellectui perfectio ut sex, si visio habeat sex gradus perfectionis sequitur duos esse gradus visionis debitos intellectui ratione solius perfectionis intellectus, nam illi non sunt debiti ratione luminis ut quatuor, ergo sunt debiti perfectioni solius intellectus pure naturali.

Ratio à priori.

Denique à priori ratio est, quia principia specie diuersa sepe concurrunt ad actiones & effectus eiusdem omnino speciei, quis enim dicat calefactionem à sole manantem specie differre à calefactione quae ab igne prodit: motum localem hominis, & bruti specie differre. Huiusmodi enim actiones essentialiter pendunt à principiis à quibus sunt, & tamen nemo dixerit eas specie differre, quia non procedunt à principiis quatenus specie diuersis: inò neque actiones & motus specificantur à principiis à quibus sunt, sed à terminis ad quos sunt. Altera etiam ratio est, quia omnes potentiae obedientiales ut sic eiusdem sunt speciei, quia idem habent obiectum formale.

Solutio primae dubitationis.

Ad primam Respond. intellectus specie diuersos, quando Deum vident non agere ut principia specie diuersa, sed prout conueniunt in ratione generica intellectus eleuati: sicut sol & ignis quando calefaciunt, non agunt ut principia specie diuersa. Vnde negatur quod visiones prodeunt à diuersis intellectibus, habeant ordines specie diuersos, cum non respiciant sua principia ut specie diuersa.

Solutio secundae.

Ad secundam Respond. negando etiam quod visio Dei humana, & Angelica, habeant obiecta formalia specie diuersa. Nam obiectum vtriusque visionis est Deus prout est in se, sicut fides humana, & Angelica non differunt specie, quia reuelatio est obiectum formale vtriusque. Neque ad hoc ut potentiae vitales specie differant necesse est ut earum singuli actus specie differant, haec igitur propositio debet distinguì, obiecta formalia visionum, sunt

Tom. I.

obiecta formalia intellectuum, inadæquata concedo: adæquata nego. Fateor quod adæquata obiecta intellectuum specie distinctorum differunt specie, non autem obiecta inadæquata, nam intellectus Angelicus etiam si multos habeat actus specie differentes ab actibus intellectus humani, eos nimirum ad quos habet potentiam completam, habet tamen alios multos eiusdem speciei; quia se extendit ad totum ad quod se extendit intellectus humanus.

Instantia.

Instabis quoties potentiae vitales differunt specie, actus etiam earum specie differunt, alioqui intellectus, & voluntas producere possent actus vitales eiusdem speciei.

Respond. disting. anteced. quoties potentiae vitales distinguuntur specie, ita ut earum obiecta formalia distinguantur adæquate, toties necesse est ut actus earum specie differant concedo: quoties earum obiecta formalia inadæquate tantum distinguuntur nego. Nam potentiae specificantur per actus adæquatos, non per actus inadæquatos, verbi gratia intellectus, & voluntas ita specie differunt, ut earum obiecta formalia sint adæquate distincta; obiectum enim intellectus est *verum*, & obiectum voluntatis est *bonum*: idè actus intellectus, & voluntatis semper specie differunt. Intellectus autem Angelicus, & humanus ita specie differunt, ut obiecta earum formalia non sint adæquate diuersa, nam vterque respicit ens ut verum, idèque non est necesse ut omnes eorum actus specie differant.

Solutio tertiae.

Ad tertiam Respond. disting. maiorem, quoties duae causae partiales concurrunt simul ad eundem effectum, si vna earum sit perfectior, effectus etiam est perfectior, si causa illa perfectior, ita eleuetur per alteram ut aequaliter semper agat, nego: si non eleuatur per alteram concedo, verbi gratia quando species in oculo est perfectior idè perfectius videt oculus, quia species minus perfecta, impedit ne oculus exercere possit totum suum conatum: neque species perfectior oculum eleuat ut agat supra suas vires, at verò quando intellectus agit cum lumine gloriae, eleuatur ad agendum, & aequaliter semper agit nam intellectus perfectior non impedit ne lumen gloriae totum suum conatum exerat, quod idem dico de instrumentis artis. Vnde vno verbo dici potest illa omnia vera esse posse in causis naturaliter agentibus, non autem in ijs quae agunt obedientialiter eo quod causa perfectior non agat nisi quantum eleuatur.

Ad confirmat. Respond. cum Vasque in assensu fidei duo esse, primum est apprehensio terminorum de quibus fertur iudicium, alterum est ipse assensus fidei, primum illud in homine docto perfectius erit quam in rustico, secundum nunquam excedet perfectionem habitus fidei.

§. III.

Utrum visiones Dei specie differant quando earum obiecta specie differunt.

Proest visio habere obiecta diuersa primò, si plures aut pauciores videat creaturas quam altera. Secundo si vna videat vel vnam personam sine altera, vel vnum attributum tantum: altera verò videat omnes personas, & omnia attributa, quaeritur ergo quomodo visiones illae specie differant.

Triplex dubitatio

Ratio autem dubitandi est primò, quia quando aliqua res ordinem vnum essentialem habet, quem non habet altera, specie distinguitur ab altera, visio quae non videt nisi Deum non habet vnum ordinem essentialem quem habet visio quae terminatur ad Deum, & creaturas; haec enim posterior visio per suammet essentiam exprimit creaturas in omni

I 2

potentia

potentia & est ordo essentialis ad illas, ergo specie differt ab altera illa visione. Confirmatur quia si essent duae visiones quarum una patre exprimeret sine filio, altera filium sine patre, distinguerentur specie, ex eo præcisè quia diuersos haberent ordines transcendentales.

Secundò, si daretur forma intellectualis quæ ex sua natura esset principium intelligendi, & appetendi: altera verò esset tantum principium intelligendi, distinguerentur specie, quia una careret ordine transcendentali, quem haberet altera, ergo duae visiones differunt specie, propter ordines transcendentales diuersos.

Tertiò, visio quæ cognoscit creaturas in omnipotentia, exprimit in modo cognoscendi omnipotentiam diuerso modo quam illam exprimat visio quæ non cognoscit creaturas, ergo illa visiones differunt etiam obiectis formalibus primarijs, imò visionem quæ diuersas cognoscit creaturas, diuersa cognoscunt attributa Dei, sed huiusmodi visiones diuersa cognoscunt attributa Dei, ergo specie differunt.

Conclusio. Dico tertiò, visiones Dei, quæ terminantur ad creaturas specie diuersas differunt perfectione indiuiduali non autem specificè, si autem terminarentur ad unam personam sine alijs vel ad unum attributum sine alijs specie differrent.

Primæ partis ratio est quia, illud inter visiones ponere non potest distinctionem specificam quod non specificat visiones; sed creaturæ visæ in verbo, cum sint obiecta solum materialia, & secunda, non specificant visiones: ergo quando idem videtur obiectum primarium, etiam si diuersa videantur obiecta secunda, semper visiones sunt eiusdem speciei, cum solum obiectum formale visionum illas non specificet cum autem diuersitas illa visionum non sit tantum numerica (vt dixi) debet esse substantialis sed indiuidualis.

Secunda pars euident est: quia vbi sunt obiecta primaria diuersa, ibi sunt visiones diuersæ formaliter & specificè; sed si visiones ad diuersas terminantur personas, vel ad attributa diuersa, habebunt diuersa obiecta formalia: ergo erunt diuersæ.

Solutio primæ dubitandi. Ad primam Resp. visionem habere ordinem transcendentalem primarium, & formalem ad obiectum primarium, & formale: ordinem autem secundarium, & materiale duntaxat ad obiectum secundarium, & materiale. Quamuis autem uterque ille ordo sit essentialis visioni, non sequitur tamen visiones specie differre, per ordines esenciales secundarios duntaxat & materiales, quia sicut obiectum secundarium, & materiale non constituit visionem in sua specie, sic ordo ille secundarius, & materialis, vel potius secundariò tantum essentialis, & materialiter, non dat diuersitatem nisi materiale: ordo ergo quem visio Dei habet ad obiecta secunda, essentialis est sed materialiter, & secundariò, idè non variat speciem visionum, vnde.

Ad confirm. Resp. visiones illas differre specie quarum una respiceret patrem, altera filium; nam illæ habent obiecta primaria diuersa atque adèò transcendentales ordines formaliter diuersos & primariò. Ad argumentum ergo totum, illa maior distinguitur, illæ visiones specie differunt quarum una ordine transcendentali caret, quem habet altera, si sit ordo essentialis, primariò & formalis concedo: si sit ordo essentialis secundariò & materialis, nego.

Solutio secundæ. Ad secundam eadem Responsio est: nam forma illa quæ principium esset intelligendi simul & appetendi, & illa quæ principium esset duntaxat intelligendi, haberent ordines ad diuersa obiecta formalia, idèò specie differrent, visiones autem ad diuersas

creaturas habent ordinem ad diuersa tantum obiecta materialia.

Instabis, vbi est essentia diuersa ibi est species diuersa, sed vbi est ordo essentialis diuersus, est diuersa essentia, ergo & species diuersa.

Resp. disting. maiorem vbi est essentia formaliter, & primariò diuersa est species diuersa concedo: vbi est essentia materialiter solum, & secundariò diuersa ibi est species diuersa nego.

Ad tertiam Resp. eandem semper distinctionem recurrere, visio quæ in omnipotentia diuersas exprimit creaturas, exprimit omnipotentiam diuerso modo, formaliter & primariò nego: diuerso modo materialiter & secundariò concedo, similiter illæ visiones specie differunt quæ diuersa exprimunt attributa Dei primariò & formaliter diuersa concedo, diuersa materialiter tantum & secundariò nego: cum cognoscuntur diuersæ creaturæ in Deo, non cognoscuntur necessariò attributa primariò diuersa sed tantum secundariò rationes eiusdem attributi, vt supra dixi.

SECTIO III.

Utrum visio Dei sit, vel esse possit comprehensua.

Certum est primò comprehensionem sumi aliquando improprie, aliquando proprie: sumpta improprie significat aliquando cognitionem quantum intellectus euidentem, vt possit comprehendere cum omnibus sanctis, id est euidenter cognoscere: aliquando ademptionem, seu assequutionem finis intenti, vnde beati omnes dicuntur comprehensores, & inter doctores Beatitudinis una est comprehensio. Proprie autem sumpta comprehensio, significat illam cognitionem, quæ sic adæquata est obiecto cognito, vt nihil in eo sit quod lateat cognoscentem, id est ita vt nihil in obiecto sit cognoscibile, quod ab ea cognitione distinctè non attingatur. Hanc autem veram esse significationem comprehensionis primò probari potest ex analogia comprehensionis corporeæ ac localis: loco enim dicitur comprehendi corpus, quod sic est intra locum adæquate, vt nihil eius sit extra illum locum. Deinde sic omnino explicant S. Patres, præsertim Augustin. epist. 112. c. 8. *Aliud est (inquit) videre, aliud comprehendere, quandoquidem id videtur quod presens vnicuique sentitur: totum autem comprehenditur videndo, quod ita videtur vt nihil eius lateat videntem*, alibi etiam vocat plenam & perfectam cognitionem vt in quaestione de Trinit. & optimè 112. de ciuit. c. 18. ostendit adæquationem hanc obiecti, & cognitionis, *quidquid (inquit) scientiâ comprehenditur, scientis cognitione fitur*, id est ita adæquatur vt nihil obiecti sit extra, sed cognoscatur totaliter, aliorum patrum eadem mens est vt patebit infra.

Certum est secundò, eas ad comprehensionem conditiones necessariò requiri, quæ necessariae sunt vt cognitio sit omnino adæquata obiecto intelligibili cum autem in obiecto alia sit perfectio extensiuia quia obiectum plures habet perfectiones saltem ratione distinctas: alia intensiuia quia eadem perfectio obiecti v. g. sapientia, plures, vel pauciores habet gradus virtuales, atque adèò imperfectius vel perfectius potest intelligi: propterea duas conditiones vera comprehensio requirit, prima est vt adæquet intelligibilitatem obiecti extensiuam, adèò vt nihil sit in obiecto vel formaliter vel eminenter quod non cognoscatur vnâ & indiuisibili cognitione: secunda vt adæquet intelligibilitatem intensiuam id est cognoscat obiectum quantum illud est cognoscibile quod sanè quid sit difficillimè video explicari: nam illud quantum est cognoscibile vel significat aliquid se tenens ex parte

Solutio
tertiæ.

Compre-
hensio
quid sit.

Triplex
conditio.

parte obiecti, & sic significat tantum quod significabat prior conditio, quod nihil sit in obiecto, quod non attingatur: vel significat perfectionem ipsius actus, & sic sensus erit quod comprehensio debeat esse cognitio intensissima & perfectissima quæ de obiecto aliquo potest haberi, vt volunt nominales. Vnde sequeretur formicam esse tam incomprehensibilem quam Deum, cum nulla sit cognitio creata formicæ, quæ non possit dari perfectior, vel sensus erit quod principium cognoscens debeat esse tam perfectum, quam obiectum cognitum, vt videntur dicere quidam recentiores, quæ interpretatio inutilem reddit quæstionem de incomprehensibilitate Dei per creaturas, cum euident sit nullam cognitionem creatam esse posse tam perfectam, ac perfectus est Deus, vel sensus erit ille quem habet Arrubal. vt cognitio sit tam clara, & euident quam res est ex se intelligibilis, quod videtur non esse necessarium ad comprehensionem, cum hoc non sit necessarium, vt omnia cognoscantur quæ sunt in obiecto.

Verum constabit ex his quæ postea dicam quid significet cognoscere obiectum quantum est cognoscibile, ita nimirum vt illud (quantum) partim se teneat ex parte obiecti, & significet cognosci singulas Dei perfectiones, secundum omnes gradus virtuales intensiōis quos habent, partim se teneat ex parte cognitionis, quæ totam perfectionem claritatis, & intensiōis habeat ad quam obiectum ipsum mouere potest. Hoc enim est adæquare perfectionem intensiuam ipsius obiecti.

His positis celeberrima inter Theologos difficultas est vtrum visio illa Dei clara & intuitiua de qua dixi hactenus, sit vel certe diuinitus esse possit comprehensiuæ & adæquata vbi video tria posse queri. Primum vtrum reuera implicet vt visio aliqua Dei creata sit comprehensio. Secundum vtrum id implicet ex eo quod adæquare non possit perfectio extensiuæ Dei. Tertiū vtrum id implicet quod adæquare non possit perfectio intensiuæ.

§. I.

Vtrum visio aliqua creata, vel creabilis possit esse Dei comprehensio.

Anomæi. Incomprehensibilitatem omnimodam Dei negant iam olim Eunomius & Anomæi, vt referunt Basilii, Nazianzen. Chrysof. alij vt Fulgentius, & Hugo, Victorinus, animæ Christi tribuere videntur omnimodam Dei comprehensionem: Denique Valsequez licet Theologicè certum putet comprehendi non posse Deum, negat tamen id esse de fide.

Triplex dubitatio. Ratio dubit. esse potest primum, quia omne ens simplex aut totaliter cognoscitur, aut ignoratur totaliter, Deus est ens summè simplex, & non ignoratur totaliter, ergo cognoscitur totaliter quod est comprehendendi. Confirmatur quia beati (vt diximus) vident omnia quæ sunt actu in Deo, ergo nihil est in Deo quod eos lateat.

Secundum, Deus non est magis incomprehensibilis, quam inuisibilis, sed ita est inuisibilis per vires naturæ, vt per potentiam obedientialem sit visibilis, ergo per potentiam etiam obedientialem eleuari potest creatura vt Deum comprehendat.

Tertiū, nulla ratio probare potest impossibilitatem huius eleuationis, vel enim illa peteretur ex eo quod cognosci non possint omnia quæ sunt in Deo, & hoc non probatur esse impossibile: vel ex eo quod nulla cognitio creata possit, esse tam perfecta in ratione cognitionis quam Deus est perfectus in ratione cognoscibilis, & hoc non probatur esse necessarium.

Conclusio negans. Dico primum, nulla est possibilis creatura cuius intellectus eleuari diuinitus possit ad Deum compre-

hendendum & videtur esse omnino certum ex fide, ita cum S. Thoma, Bonauent. & Scoto censent vnanimiter Theologi ferè omnes.

Primum enim euidenter id exprimitur in scripturis psalm. 17. *Posuit tenebras latibulum suum* ex quo loco incomprehensibilitatem Dei probat Nazianz. orat. 1. *Deum abyssus operit, cuius tenebre latibulum sunt*, psalm. 138. *Mirabilis facta est scientia tua ex me*, vt egregie ponderant Chrysof. homil. prima de incomprehensibili natura Dei, & Athanas. epist. ad solitarios, 1. ad Timoth. 6. *lucem habitat inaccessibilem*, vt idem expendit Chrysof. homil. 3. Theodoret. in eum locum, Eccl. 1. *sapientiam Dei precedentem omnia quis investigauit*: Concluditque vnus est altissimus, creator omnipotens, & rex, &c. Ierem. 32. *magnus consilio, & incomprehensibilis cogitatu*, Iob. 11. *forſitan vestigia eius comprehendes, & vsque ad perfectum omnipotentem reperiēs*, vt optinè interpretatur Gregor. 1. 27. Moral. cap. 4.

Secundum accedit Patrum suffragium, Cyprianus in prologo de operib. Cardinalib. *Nec* (inquit) *immensitatis eius profundum, vlla creatura, vel celestis, vel terrena metitur*. Minucius in Octauio. *Deus* (inquit) *nec videri potest, visu clarior est, nec comprehendi potest nec aestimari, sensibus maior est, insinatus, immensus, & soli sibi, quantus est, notus*. Tertullianus in Apolog. c. 17. *inuisibilis est etiam si videatur, incomprehensibilis, etiam si per gratiam representetur: inestimabilis est humanis sensibus aestimetur, adeo verus, & tantus est. Ceterum quod videri communiter, quod aestimari potest minus est oculis quibus occupatur, & manibus quibus contaminatur, & sensibus quibus inuenitur, quod verò immensum est soli sibi notum est. Hoc quod est; Deum aestimari facit, dum aestimari non capit, & ne dicas loqui Tertullianum de eo quod potest fieri naturaliter, Deus est incomprehensibilis* (inquit) *etsi per gratiam representetur*, alios omitto.

Tertiū, enim Concil. Lateranensi cap. firmiter aperta definitio est, Deum esse immensum, æternum, incommutabilem, incomprehensibilem, nam de illis omnibus attributis loquitur æqualiter: ergo signum est Deum eodem modo esse incomprehensibilem quod est incommutabilis, & æternus, sumi autem incomprehensibilitatem in sensu in quo eam sumunt communiter scholastici patet ex sequenti capite, vbi dicit Concilium se illam in eo sensu sumere, in quo sumit illam Petrus Lombardus & scholastici, ergo ex mente concilij patet esse omnino de fide quod Deus à nullo intellectu creabili comprehendendi potest vt merito pronunciatum sit à Chrysof. hom. 2. *Manifestum esse insaniam, minimèque ferendam dicere Deum nos posse cognoscere, sicut ipse se nouit*.

Quartum, ratio tamen Theologica quæ id efficaciter probet difficilis est. Argumentantur aliqui cum Caietanò quia cognitio essentialiter finita non potest esse adæquata obiecto infinito; cognitio quælibet creata est essentialiter finita: ergo non potest esse adæquata obiecto infinito, cuiusmodi est Deus, ergo non potest esse comprehensiuæ. Hæc ratio nihil probat quia dici posset satis esse, ad comprehensionem vt cognitio adæquetur obiecto in ratione obiecti, quamuis ei non adæquetur in ratione entis. Deinde inquit Recupitus, cognitio comprehensiuæ, & obiectum quod comprehenditur debent esse in eodem ordine specifico abstractionis à potentialitate & à materia, alioqui obiectum non adæquatur à cognitione. Sed hoc probari vix potest præsertim si agatur de potentia obedientiali & inde sequeretur quod Angelus superior comprehendendi non posset ab Angelo inferiore, ijs igitur & alijs huiusmodi omissis.

Ratio proponi hoc modo potest, nulla creatura possibilis comprehendere potest Deum etiam prout

Scripturæ.

Patres.

Concilium
Lateranense.Rationes
minus effi-
caces.Efficax
ratio.

I 3

eleuata.

eleuata, si non possit eius cognitio esse adæquata perfectioni eius tum extensiuæ tum intensiuæ, sed nulla creata cognitio potest adæquare perfectionem extensiuam, aut intensiuam, Dei, ergo nulla cognitio creata potest esse comprehensiuæ. Vtraque propositio examine indiget quoad vtramque partem, de qua mox dicam.

Solutio
dubitatio-
num.

Ad primam Resp. ens summè simplex quod est virtualiter multa posse cognosci partialiter, & ignorari partialiter. Imò aliud est cognosci totum, aliud totaliter cognosci. Quamuis omnia cognoscerentur quæ sunt in Deo, non sequeretur tamen comprehensio, quia non cognosceretur totaliter vt statim constabit.

Ad secundam Resp. negando Deum eo modo esse incomprehensibilem, quo est inuisibilis vt patebit ex sequentibus vbi respondebitur etiam ad tertiam.

§. II.

Utrum implicet Dei comprehensio ex eo quod adæquari non possit perfectio extensiuæ Dei.

Primum itaque rationis allatæ membrum erat: esse necessarium ad Dei comprehensionem vt cognoscantur omnia quæ sunt in Deo tum formaliter tum eminenter, atque ita vt cognoscantur omnes creaturæ possibiles, & omnia decreta Dei atque aded futura omnia, & existentia. Hoc autem esse impossibile quod vtramque difficultatem habet non leuè.

Prima du-
bitatio.

Primo, enim creaturæ non sunt aliquid Dei, ergo potest sine illis cognosci adæquatè Deus. Deinde comprehendi potest Deus quamuis non cognoscantur omnia possibilia, si causæ creatæ possunt comprehendi quamuis non cognoscantur omnes effectus ab eis producibiles; sed causæ creatæ comprehendi possunt sine suis omnibus effectibus, alioqui nullus Angelus posset se ipsum comprehendere, quia non potest cognoscere suas omnes cognitiones, ergo Angelus tam sibi ipsi erit incomprehensibilis quam Deus. Imò nec ab alio Angelo comprehendi poterit; si enim Gabriel comprehendatur à Michæle, poterit Gabriel cognoscere hanc sui comprehensionem, atque ita illa cognitio cognosceret se ipsam. Denique Angelus, si comprehendat formicam cognoscere debet infinitos effectus quos per potentiam naturalem, aut obedientialem producere illa potest.

Secunda
dubitatio.

Secundo, si eo magis penetraretur Deus, quo plures cognoscuntur creaturæ, sequeretur non posse cognosci creaturas infinitas in Deo nisi per cognitionem infinitam, quod communiter non admittitur; quia si potest finitâ cognitione cognosci Deus infinitus, possunt finitâ cognitione cognosci creaturæ infinitæ. Probatur tamen maior tunc cognoscitur Deus cognitione infinitâ quando infinitè penetratur, sed cum infinitæ cognoscuntur creaturæ in Deo infinitè Deus penetratur, vt constat ex supra dictis, ergo si cognoscantur infinitæ creaturæ, cognitio est infinita.

Tertia du-
bitatio.

Tertio, nulla ratio probat esse impossibile, vt cognoscantur omnia possibilia, & omnia tum futura, tum existentia in Verbo, ergo ex eo capite non implicat comprehendi Deum. Probo antecedens tota ratio quæ affertur est, quia nulla visio potest videre se ipsam sed visio beata necessariò cognoscit se ipsam alioqui non esset perfecta beatitudo, quæ debet cognoscere se perpetuò duraturam. Deinde non implicat vt potentia intellectiua cognoscat se ipsam, etiam si dicat ordinem transcendentalem ad obiectum, ergo etiam cognitio cognoscere potest se ipsam etiam si ordinem habeat ab obiectum. Imò cum dico Deus cognoscit omnia possibilia cognitio cognoscit se ipsam, cum ipsa sit vnum ex possibilibus. Deniq; sequeretur quod etiam in Deo cognitio esse non posset directâ simul,

& reflexa, quia etiam in Deo implicat vt eadem cognitio sit prior seipsa, & darentur reflexiones actu infinitæ.

Dico primò, ad Dei comprehensionem requiritur cognitio creaturarum omnium possibilium in Verbo, quæ cognitio est simpliciter impossibilis. Ita communiter Theologi cum S. Thoma hic art. 8. & 3. p. q. 10. art. 2. Bonauent. in 3. distict. 14. quæst. 3. art. 2. Scot o quæst. 2. Suarez, Vasquez.

Conclusio

Primæ partis Ratio difficilis non est, quia necesse est ad comprehensionem, vt nihil Dei lateat cognoscen-tem, sed si non videantur creaturæ omnes possibiles, aliquid erit Dei quod lateat cognoscentem, nam id quod continetur eminenter in Deo est aliquid Dei, imò & respectus omnes quos habet Deus ad creaturas sunt aliquid Dei, idæ omnes sunt aliquid Dei; potentia Dei provt factiua singulorum in particulari est etiam aliquid Dei; sed cognosci ea non possunt quin cognoscantur saltem abstractiue creaturæ omnes possibiles ergo vt Deus comprehendatur illæ cognosci debent. Confirmatur quia tunc causa comprehenditur quando penetratur perfectissimè, sed si non cognoscantur omnes effectus ab ea producibiles, non cognoscetur, neque penetrabitur modo perfectissimè, ergo non comprehendetur. Et hæc etiam Ratio probat debere cognosci ad comprehensionem Dei omnia futura, & existentia quæ negabam videri vi visionis Dei. Probatur quia implicat perfectè comprehendi Deum, quin videantur omnia quæ sunt actu in Deo, sed omnia decreta libera sunt actu in Deo, & scientia omnium futurorum ac existentium ergo qui comprehendit Deum, debet videre omnia Dei decreta, & omnem illam scientiam, sed implicat videri decreta singula, & scientiam totam visionis quin cognoscantur omnia futura & existentia; ergo illorum etiam cognitio ad comprehensionem necessaria est. Etiam si verè dixerim essentiam Dei non magis penetrari quoad perfectionem essentialiam cognito decreto liberos nam cum hoc etiam sit in Deo, non potest comprehendi Deus quin illud etiam cognoscatur, cum ad comprehensionem exigatur penetratio essentia quoad omnia quæ sunt in ipsa.

Implicat
cognosci
omnia
possibilia.

Secunda pars quod huiusmodi cognitio omnium possibilium, & existentium sit impossibilis probata est fusius tertia parte. Ratio autem erat præcipua, quia illa cognitio quæ videret omnia possibilia, & existentia distinctè, se ipsam etiam distinctè ac in actu signato videret. Quod esse impossibile ostendebam, cum Scoto, Gabriel. Ocham. Hurtad. Recupit. contra Suarem, Salam, & multos recentiores.

Probatur autem breuiter, quia omnis cognitio creata refertur transcendentaliter ad obiectum non solum primarium, sed etiam secundarium; implicat enim vt obiecto mutato, immutata maneat, sed implicat vt aliquid ordinem dicat transcendentalem ad se ipsum, ergo implicat vt cognitio creata reflexè cognoscat se ipsam. Deinde implicat vt aliquid sit prius se ipso, sed obiectum est prius cognitione, cum sit forma extrinsecè specificans cognitionem saltem secundariò, si non sit obiectum primarium, & sit etiam mensura cognitionis; mensuram autem certum est esse priorem mensurato: ergo non potest aliquid esse cognitio sui ipsius. Præterea implicat aliquid esse tendentiam ad se ipsum alioqui esset terminus simul & via quod implicat, sicut implicat vt aliquid simul sit in via, & in termino via. Neq; recurrere licet ad diuersas formalitates, sic enim erunt admittendæ in eadè cognitione formalitates actu infinitæ. Nam cognitio provt est terminus distinguitur à se ipsa provt est via, & cognitio vt directâ distinguitur à se ipsa provt est reflexa, vnde sequitur processus infinitus. Nam cognitio provt est terminus formaliter, cognoscit, ergo per ali-
quid

quid distinctum formaliter, illud distinctum cognoscitur, ergo rursus per aliquid distinctum, & sic in infinitum. Rursus dabitur cognitio extra collectionem omnium cognitionum quod implicat. Nam datur per te cognitio cognoscens omnes cognitiones, sed ut sic distinguitur formaliter ab omni cognitione, ergo datur formaliter aliqua cognitio extra omnem cognitionem. Denique argumentum Recupiti est etiam efficax, implicat intellectio identificata cum intellectu creato, ut probabo in materia de Angelis, ergo implicat intellectio identificata cum re intellecta, tota enim ratio cur intellectio identificari non possit cum intellectu est quia intellectus est aliquid prius, & causa intellectiois: quod etiam conuenit obiecto ut ostendi.

Valentque rationes illae omnes pro cognitione omnium existentium ut patet. Et potest praeterea probari si visio videret se ipsam, videret etiam se perpetuo duraturam, unde illa visio cum essentialiter sit vera, ex sua intrinseca ratione haberet ut postquam facta est nunquam destrueretur à Deo, & hanc non esse necessitatem solum consequentem probabam, quia implicat ut Deus entitatem huius visionis ponat in rerum natura, quin decernat illam in aeternum conservare.

Aliae rationes. Eandem impossibilitatem cognitionis possibilem video aliter probari à recentioribus, v. gr. quia cognitio illa quae adaequatur infinito non posset esse finita, sed aduersarij negabunt esse impossibile: ut detur infinita cognitio: imò & negabunt esse necesse, ut cognitio omnium possibilem in se ipsis sit infinita ut dicam statim. Sed inquit tam implicat ut creatura sciat omnia quae Deus scit, quam ut facere possit omnia quae Deus potest facere. Negari potest paritas, quia implicat ut creatura posset se ipsam primo producere. Denique probat Arrubal, quia ordo transcendentalis determinatus, & indiuiduus, debet habere terminum determinatum quem respicit essentialiter. Sed omne possibile in particulari non est aliquid determinatum, ergo non potest dari ordo transcendentalis ad illud.

Solutio prime dubitationis. Ad primam Respon. creaturas non esse aliquid Dei contentum in eo formaliter, sed esse aliquid, Dei, contentum in eo eminenter, cuius etiam cognitio exigitur ad comprehensionem. Nam si vulgaris tantum sit comprehensio causae non est quidem necesse ut cognoscantur omnes effectus quos illa potest per potentiam obedientialem producere, sed est necesse ut cognoscantur omnes quos potest producere per potentiam naturalem, modo illi nouam aliquam causae perfectionem afferant cuiusmodi sunt illi omnes effectus qui specie differunt, vel qui possunt simul produci. Illi autem effectus qui possunt successiue produci, & solo inter se numero differunt non debent necessarium cognosci quoties comprehenditur causa: hinc fit ut comprehendi à nullo intellectu possit Deus, quia non possunt cognosci omnes effectus specie diuersi, vel etiam solo numero distincti qui produci à Deo possunt simul. Fateor quod Angelus se ipsum nequit comprehendere naturaliter; potest autem supernaturaliter cognoscere suas omnes cognitiones naturales atque ita se ipsum comprehendere, quamuis cognitio illa supernaturalis non attingat se ipsam similiter si Gabriel comprehendatur à Michaele, cognoscantur à Michaele omnes cognitiones naturales Gabrielis, non autem supernaturales, atque adeo Gabriel comprehensionem hanc sui non poterit attingere per actum naturalem, alioqui cognitio attingeret se ipsam, sed poterit illam supernaturali actu cognoscere, quia cognitio illa supernaturalis non cognoscebatur eo actu quo Michael Gabrielem comprehendebat. Formica non potest producere simul effectus infinitos numero diuersos, neque infinitos effe-

ctus distinctos specie, ideoque comprehendi potest quin cognoscantur infiniti effectus.

Ad secundam Resp. Deum infinite penetrari ab eo qui cognoscit infinitas creaturas in Verbo, sed nego requiri ad penetrationem hanc infinitam cognitionem Arithmetice infinitam, sufficit enim cognitio infinita aequualiter & Geometricè. Unde dico posse per cognitionem entitatiue finitam cognosci comprehensiuè creaturas infinitas quia si Deus infinitus videri potest visione finita, multò magis videri possunt visione finita infinitae creaturae cum sit eadem prorsus ratio. Neque valet hic argumentum calculatorum (ut dixi) nam quo plures cognoscuntur creaturae, eo maior est Geometricè perfectio cognitionis, non Arithmetice, id est non per plures gradus sed in diuersa specie.

Instabis potentia quae facere potest infinita etiam syncategorematicè, est infinita categorematicè, cum non aliter probetur infinitas potentiae diuinæ, vel etiam meriti Christi. Ergo cognitio quae attingit infinita est infinita. *Instantia.*

Resp. manifestam esse disparitatem quia potentia productiua necessarium continet formaliter, vel eminenter effectus quos potest producere, ideoque infinita esse debet si producere potest infinita. Cognitio autem cum non contineat obiecta quae cognoscit, finita esse potest, quamuis cognoscat infinita.

Ad tertiam Resp. satis ostensum esse quod sit impossibile ut visio cognoscat distinctè se ipsam. Beatus ex vi suae visionis est beatus essentialiter non integraliter; cognoscere se esse beatum non pertinet ad essentialem beatitudinem, sed ad integrale illius complementum; est enim aliquid connaturaliter debitum beatitudini, & ab illa fluens. Intellectus potest cognoscere se ipsum, cognitio autem se ipsam non potest cognoscere quia intellectus non dicit ordinem essentialem ad obiectum hoc vel illud in particulari quod attingit, sed ad obiectum suum adaequatum quae est ratio communissima entis, atque adeo quando se ipsum cognoscit, non dicit ordinem ad se ipsum, nec est prior se ipso. At verò cognitio transcendentaliter refertur ad obiectum quod cognoscit, & illud praesupponit, ideo est necesse ut se ipsum non cognoscat distinctè, & in particulari: confusè autem, & sub vniuersali aliqua ratione se ipsum potest cognoscere, quia tunc non refertur ad se ipsam. De cognitione diuina quae ab obiecto non specificatur dispar ratio est.

Solutio tertia.

§. III.

Utrum implicet Dei comprehensio ex eo quod adaequari non possit perfectio inrensua Dei.

Alterum probationis allatae membrum erat, exigi ad comprehensionem ut non tantum cognoscatur totum quod est in obiecto, tum formaliter, tum eminenter, sed etiam ut obiectum cognoscatur quatum est cognoscibile, id est ut cognitio totam habeat perfectionem claritatis, & intensionis, ad quam obiectum mouere potest: esse autè impossibile ut Deus cognoscatur quantum est cognoscibilis quod sanè videtur difficilius, quam membrum praecedens.

Primo enim ad comprehensionem nihil ex August. aliud exigitur, quam ut nihil obiecti lateat cognoscentem, sed si cognoscantur omnia quae sunt in Deo formaliter, & eminenter, nihil obiecti latebit cognoscentem, ergo comprehenderetur Deus quamuis non cognoscatur quantum est cognoscibilis. Confirmatur quia nomen comprehensionis à corporali comprehensione ad spiritalem translatus est, sed ut vnum corpus comprehendat aliud corpus, non requiritur aequalitas

Prima dubitatio.

æqualitas nobilitatis, globus enim ferreus comprehendere potest aureum ergo ut comprehendatur Deus æqualitas cognitionis non requiritur.

Secunda
dubitatio.

Secundò, si comprehensio est cognitio quæ cognoscatur obiectum quantum est cognoscibile sequitur formicam à nullo intellectu creato comprehendere posse; nam Angelus, v. g. non potest cognoscere formicam quantum est cognoscibilis: nullus enim Angelus est ita perfectus ut non possit dari alius perfectior cognoscituius formica. Imò illa cognoscibilis est à Deo infinita cognitione, & sicut exigit ab eo fieri sic ab eo exigit cognosci. Neque satis est dicere cum Herice; formicam non exigere cognosci à Deo cognitione ut infinita, sed ut finita: nam formica essentialiter pendet à Deo, ut Deo, & essentialiter infinito, ergo exigit cognosci à Deo ut Deus est, ergo cognitione infinita.

Tertia
dubitatio.

Tertiò, si ad comprehensionem exigitur ut obiectum cognoscatur quantum est cognoscibile, requiritur ut principium cognoscens, sit tam perfectum, quam obiectum cognitum: hoc autem falsum est quia sic neque diuinitus poterit Angelus inferior comprehendere Angelum superiorem. Neque satisfaciunt Ariaga cum ait eleuari posse diuinitus Angelum inferiorem ut producat cognitionem æqualem illi quam produceret Angelus superior: instat enim potest principium cognoscens tunc esse imperfectius obiecto cognito. Recurritur ergo ad perfectionem cognitionis, & quæro cur Deus non possit cognosci cognitione adeo perfecta ut per illam comprehendatur.

Conclusio.

Dico tertiò, ad veram comprehensionem essentialiter exigitur ut obiectum cognoscatur quantum est cognoscibile: id est ut cognitio tantam habeat perfectionem in ratione cognitionis, seu tantam intentionem & claritatem quantam ex se obiectum dare potest cognitioni quam specificat. Ita S. Thom. pluribus locis quem sequuntur Thomistæ omnes cum Suarez, Molin. Herice, & Arrubi. contra Vasques, Hurtad. Alarcón.

Ratio.

Ratio est, quia ut obiectum comprehendatur, necesse est ut adequetur intelligibilitas intensiva obiecti cognitivi: si enim cognitio non adequatur illi, iam non erit cognitio adequata obiecto; sed si non cognoscatur obiectum quantum est cognoscibile, non adequabitur intelligibilitatem eius intensivam: ergo non erit comprehensio. Minor declaratur ex doctrina S. Thomæ, quia quo perfectior est aliqua entitas obiecti eo etiam perfectior est eius intelligibilitas, & amabilitas, id est vis quam habet, ad specificandam sui cognitionem in intellectu, & ad excitandum amorem in voluntate; ergo ut adequetur intelligibilitas obiecti necesse est ut cognitio habeat totam perfectionem quam obiectum dare potest cognitioni, alioqui non est adequata obiecto, sicut effectus non dicitur adequatus causæ qui minor est virtute ipsius causæ, & declarari potest primò ex rebus sensibilibus. Nam qui debiles habet oculos etiam si videat omnes partes solis, non videt tamen illum quantum est visibilis, quia non adequat visibilitatem eius, cum eius visio non habeat totam claritatem cuius sol potest esse fundamentum, tunc enim sol non illi apparet quantus est, unde argumentor tunc non comprehenditur obiectum, quando non potest discerni quantum illud sit, sed quoties non cognoscitur quantum est cognoscibile non potest discerni quantum illud sit, ut de sole dixi ergo non comprehenditur. Secundò declaratur quia obiectum cognosci potest totum, vel per scientiam vel per opinionem & fidem, nunquam autem dicitur comprehendere quandiu solà fide, aut opinione cognoscitur, quia non cognoscitur quantum est cognoscibile, cum possit ex se generare cognitionem scientiam.

tificam: ergo requiritur ad comprehensionem ut obiectum cognoscatur quantum est cognoscibile.

Ad primam Resp. satis probatum esse quod ad comprehensionem non sufficit, ut nihil obiecti lateat cognoscens, nisi cognitio totam habeat claritatem & perfectionem ad quam obiectum ex se potest mouere, quia non cognoscitur obiectum quantum est intensiue, sed duntaxat quantum est extensiue cognoscibile. Neque valet argumentum à corporea comprehensione quæ localis solum est, neque intimam penetrationem exigit quam requirit spiritualis comprehensio.

Solutio
primæ
dubitatio-
nis.

Ad secundam Resp. formicam comprehendere posse ab Angelo, quia cognitio Angeli potest habere totam perfectionem & claritatem quam formica dare potest cognitioni ut cognoscatur quanta sit, perfectio autem illa maior cognitionis quæ in Deo est non oritur à formica, sed à cognoscente. Ad hoc ut obiectum comprehendatur non dixi esse necesse ut cognoscatur obiectum tam perfecte quam potest cognosci, sed tam perfecte quam exigit cognosci specificando ipsam cognitionem. Nam perfectio cognitionis, quæ solum oritur à principio cognoscente, impertinens omnino est ad comprehensionem, perfectio autem cognitionis quæ oritur ab obiecto specificante actum, necessaria omnino est, ut adequetur intelligibilitas obiecti.

Solutio
secundæ.

Ad tertiam liquet ex dictis quod perfectio principij cognoscentis, ad comprehensionem nihil facit, si aliunde cognitio totam habeat perfectionem quam obiectum specificans ei dare potest.

Solutio
tertiæ.

Sequebatur ut adderemus inuisibilitati, & incomprehensibilitati Dei, eius ineffabilitatem, quomodo scilicet nullum dari Deo possit nomen quod ipsum significet. Sequitur autem ex his quæ hactenus dicta sunt. Primò, nullum nomen imponi posse Deo à viatoribus, quod significet, vel Deo, vel beatis, vel viatoribus Deum comprehensiuè aut quidditatiuè, quia viator conceptum (ut dixi) habere de Deo non potest quidditatiuè aut comprehensiuè, sed imponere nemo potest nomen rei cuiuspiam, nisi iuxta modum quo illam concepit, ergo viator nullum imponeret potest Deo nomen quo significetur quidditatiuè, aut comprehensiuè, quamuis sine dubio imponere illi possit nomen significans Deum propriè, sed confusè tantum, non quidditatiuè. Sequitur secundò beatos imponere posse Deo nomen quo significetur ipsis beatis quidditatiuè non quo significetur eo modo viatoribus, quia beati cognoscunt quidditatiuè Deum, ergo formare possunt aliquod nomen quo inuicem loquentes Deum significant quidditatiuè, non quod illud nomen per se representet Deum quidditatiuè quod dixi esse impossibile, sed quod illi qui cognitionem habent quidditatiuam Dei hoc representet. Ipsi autem viatoribus nomen illud non significaret Deum quidditatiuè, quia illis ea cognitio non potest conuenire. Sequitur tertiò quod neque ipse Deus imponere sibi, possit nomen per quod significetur ulli creaturæ comprehensiuè. Habet autem nomen per quod ipse sibi eo modo representetur, & de facto huiusmodi nomen eius, est sine dubio verbum eius. Creaturis ipsis etiam viatoribus significari Deus ipse potest nomine aliquo imposito à Deo per quod tamen neque comprehensiuè, neque quidditatiuè significetur, perfectissimo tamen quodam modo representatur quantum potest representari creaturis, quod libenter dicerem esse nomen *DES*, Nisi vni tantum diuinæ personæ additum esset.

Ineffabi-
litas Dei.